Σ'αυτό το τεύχος...

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω« είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Επιμέλεια: Λέανδρος Μπόλαρης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**, Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: **sak@sek-ist.gr**
μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό στο internet στη ιστοσελίδα **www.sek-ist.gr**

Αντι... προλόγου

Για να μη γυρίσει πίσω το ποτάμι

Η συζήτηση εάν το κίνημα είναι δυνατόν να επιβάλει τις δικές του λύσεις, είναι μια μεγάλη συζήτηση μέσα στην Αριστερά και στην Ελλάδα και διεθνώς.

Διεθνώς ξεκίνησε μετά τις 11 Σεπτέμβρη, με το αντιπολεμικό κίνημα να αντιστέκεται στον βομβαρδισμό του Αφγανιστάν και να παίρνει αποφασιστικές διαστάσεις με την επέμβαση στο Ιράκ. Σήμερα δύσκολα μπορεί κανείς πια να αμφισβητήσει, ακόμα οι πιο σκεπτικοί, την δύναμη που είχε αυτό το κίνημα, ώστε να φτάσει ο Μπους και οι ΗΠΑ να χάνουν στο Ιράκ, αλλά και να μην μπορούν να αποχωρήσουν.

Οι 20.000 στρατός που έστειλε φέτος ο Μπους, για να ελέγξουν την Βαγδάτη, δεν φέρνουν αποτελέσματα. Η αιματοχυσία δεν έχει σταματήσει, η πράσινη ζώνη είναι πια ανεξέλεγκτη, η Βουλή των ανδρείκελων τινάχτηκε απο ομάδα καμικάζι που τίποτα δεν μπορεί να τους σταματήσει. Η σύγκρουση στους δρόμους της Βαγδάτης ανάμεσα στον αμερικάνικο στρατό και την Αντίσταση μεγαλώνει αντί να περιορίζει τον αριθμό των θανάτων αμερικανών στρατιωτών, και η πρόβλεψη είναι να ανέβει περισσότερο ο αριθμός μετά την απόφαση του Σαντρ να αποσύρει την υποστήριξη του απο την κατοχική κυβέρνηση. Το ένα εκατομμύριο διαδηλωτές στην Νατζάφ στις 9 Απρίλη επιβεβαίωσε οτι Σιίτες, Σουνίτες και Κούρδοι όλοι απαιτούν να τερματιστεί η αμερικάνικη κατοχή.

Ο πόλεμος του Ιράκ έχει μεταφερθεί μέσα στην ίδια την Αμερική και αγγίζει τα στηρίγματα όχι μόνο του Μπους αλλά και της κυρίαρχης τάξης. Το σκάνδαλο που έχει ξεσπάσει αυτές τις μέρες με τον Γούλφοβιτς δεν είναι παρά η μύτη του παγόβουνου. Ο Γούλφοβιτς είναι σήμερα πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας και ήταν ένας από τους βασικούς αρχιτέκτονες του «διαρκούς πολέμου» του Μπους. Ήταν απο τις πρώτες απώλειες του Μπους όταν άρχισε να χάνει τον

πόλεμο στο Ιράκ. Όμως η συμμετοχή του σ' αυτό τον πόλεμο τον κυνηγά.

Ο διπλασιασμός του μισθού της φιλενάδας του Σάχα Ρίζα απο 100.000 σε 200.000 δολάρια τον μήνα, ήταν η αφορμή για να ξεσπάσει το σκάνδαλο που παλιότερα θα είχε περιορισμένες διαστάσεις. Σήμερα όμως έχει ξεσηκωθεί μια ολόκληρη αντίδραση που ζητά την παραίτηση του. Ακόμα και οι Financial Times κυκλοφόρησαν με πρωτοσέλιδο για την ανάγκη παραίτησης του.

Σ' αυτό το σημείο είναι που δένονται η κρίση του Μπους και της στρατηγικής του για τον διεθνή έλεγχο με την κρίση του νεοφιλελευθερισμού. Σήμερα είναι όσο ποτέ καθαρό οτι οι «επιτυχίες» του νεοφιλελεύθερου μοντέλου της τελευταίας εικοσαετίας στηρίχτηκαν στις φούσκες. Και σήμερα οι φούσκες σπάνε και έτσι ξεσπάνε τα σκάνδαλα. Φθηνό χρήμα, χαμηλά επιτόκια και απέραντα δάνεια για να γλιτώσουν την κρίση της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής ώστε να μην μεταφερθεί μέσα στην Αμερική. Αυτό ενίσχυσε τον τζόγο μέσα στα Χρηματιστήρια και απ' έξω. Το κίνημα που ξεκίνησε σαν κριτική στην νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση φούντωσε απο τις προκλητικές ανισότητες ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς και τώρα τροφοδοτείται απο την οργή για τα τρανταχτά σκάνδαλα.

Στην Ελλάδα τα πράγματα είναι χειρότερα για την κυρίαρχη τάξη και για την κυβέρνηση. Τώρα συμπληρώνεται ένας χρόνος απο τότε που ξεκίνησαν οι φοιτητικές καταλήψεις και τα πάντα έχουν αλλάξει. Η κυβέρνηση είναι παραλυμένη, τα στελέχη της κυβέρνησης διαφωνούν για το πώς θα προχωρήσουν και δυσκολεύονται ακόμα και να αποφασίσουν πότε θα πάνε για εκλογές. Ακόμα και τα στημένα γκάλοπ, δείχνουν οτι το 70% του κόσμου όχι μόνο πιστεύουν οτι οι υπουργοί είναι κλέφτες αλλά ζητάνε και την παραίτησή τους. Εάν προστεθούν οι παραιτήσεις υπουργών που έχει διεκδικήσει το κίνημα των τελευταίων χρόνων είναι σίγουρο οτι ξεπερνάνε τους υπουργούς της Νέας Δημοκρατίας.

Μετά απ' αυτή την χρονιά, μια Αριστερά που υποστηρίζει ακόμα οτι ο ιμπεριαλισμός και ο νεοφιλελευθερισμός είναι παντοδύναμοι, είναι όχι μόνο τυφλή αλλά και αναποτελεσματική. Είναι ανίκανη να δώσει προοπτική και να οργανώσει τις επόμενες μάχες αυτού του κινήματος και στο οικονομικό επίπεδο και στο πολιτικό και στις ιδέες. Το μεγάλωμα της Νέας Αριστεράς είναι μια απο τις πιο ελπιδοφόρες εξελίξεις παγκόσμια και μέσα στην Ελλάδα. Οι φοιτητικές καταλήψεις ήταν το πάντρεμα του αυθόρμητου μαζί με την συγκεκριμένη προσπάθεια του πιο ριζοσπαστικού κομματιού της Αριστεράς. Και αυτή είναι η εικόνα παντού.

Όπου το κίνημα, οι απεργίες, οι καταλήψεις, οι φοιτητές, οι εργαζόμενοι, οι μαθητές στρίμωξαν την Νέα Δημοκρατία, αυτό μπόρεσε να γίνει γιατί η οργή των απο κάτω συντονίστηκε με τα πιο ριζοσπαστικά κομμάτια της Αριστεράς, με τους επαναστάτες και τους αντικαπιταλιστές. Αυτός ο πόλος χρειάζεται να μεγαλώσει, γιατί μετά τις καταλήψεις η ανάγκη για πολιτική έκφραση όλης της νέας ριζοσπαστικοποίησης είναι μεγαλύτερη απο ποτέ για να μην «γυρίσει πίσω το ποτάμι» όπως λέει το γενικό σύνθημα των φοιτητικών καταλήψεων.

Η πρωτοβουλία του ΣΕΚ που απευθύνεται σε όλη την ριζοσπαστική Αριστερά και στους πρωταγωνιστές αυτού του νέου κινήματος για συντονισμό και κοινό κατέβασμα στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, λογοδοτεί σ' αυτή την ανάγκη. Είναι μια δύσκολη διαδικασία, αλλά δεν είναι αδύνατη. Το Τριήμερο του Μαρξισμού που γίνεται στις 18-20 Μάη επιδιώκουμε να λειτουργήσει σαν ένα βήμα προς αυτή την κοινή προσπάθεια. Η ανάγκη για μια νέα Αριστερά έχει να πατήσει στις σημερινές εξελίξεις και στους ώμους γιγάντων που μας έμαθαν ότι η Ιστορία αλλάζει απο τα κάτω.

28 Μάρτη: απεργία της ΑΔΕΔΥ και συλλαλητήριο των καταλήψεων

Τα σκάνδαλα, το ΠΑΣΟΚ και η Αριστερά

Ποιος μπορεί να αντιμετωπίσει την προκλητική κερδοσκοπία που λεηλατεί το μόχθο των εργαζόμενων; Το ΠΑΣΟΚ αδυνατεί γιατί επιμένει νεοφιλελεύθερα. Είναι η ώρα για τις απαντήσεις της Αριστεράς τονίζει ο Πάνος Γκαργκάνας.

Το σκάνδαλο με τις αγορές "δομημένων" ομολόγων από Ασφαλιστικά Ταμεία έφερε στην επιφάνεια πόσο επείγον είναι να υπάρξει εναλλακτική λύση απέναντι στη Νέα Δημοκρατία. Για όσους διατηρούσαν αμφιβολίες ως προς τα πού οδηγεί το πρόγραμμα "μεταρρυθμίσεων" του Καραμανλή, το σκάνδαλο αυτό είναι αποκαλυπτικό. Τα "δομημένα ομόλογα" είναι η τελευταία λέξη στις διεθνείς χρηματαγορές. Ο "εκσυγχρονισμός" της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας που ξεκίνησε ο Σημίτης και θέλει να επιταχύνει ο Καραμανλής κατάφερε να φέρει αυτή την "τελευταία λέξη" και εδώ. Τα αποτελέσματα τα βλέπουν τα έκπληκτα μάτια χιλιάδων ανθρώπων καθώς εκατομμύρια ευρώ πετάνε από τα Ταμεία των εργαζομένων στα θησαυροφυλάκια των τραπεζιτών και στις ...βαλίτσες των χρηματιστών.

Ποιος μπορεί να αντιμετωπίσει αυτά τα σκάνδαλα; Κατά σύμπτωση, το νέο πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ δημοσιοποιήθηκε τη μέρα ακριβώς που ξεκινούσαν οι αποκαλύψεις για τις δραστηριότητες της "Ακρόπολις Χρηματιστηριακή" σε βάρος του Ταμείου των Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΕΑΔΥ).(βλέπε Τα Νέα 2/3/2007). Προφανώς οι συντάκτες του προγράμματος δεν είχαν προβλέψει τις διαστάσεις που θα έπαιρνε το σκάμδαλο. Αλλιώς θα είχαν φροντίσει να αποφύγουν διακηρύξεις όπως:

"Αρωγός στην προσπάθεια αυτή (για την εδραίωση ισχυρών πολυεθνικών Ομίλων ικανών να αναδειχθούν σε εθνικούς και περιφερειακούς πρωταθλητές) οφείλει να σταθεί ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες απελευθέρωσης της κίνησης των κεφαλαίων, ώστε η Ελλάδα να αναδειχθεί σε χρηματοοικονομικό "μυαλό" στην ευρύτερη περιοχή μας. Στο πλαίσιο αυτό θα προχωρήσουμε στην ενιαία εποπτεία των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, των Ασφαλιστικών Εταιρειών, του Χρηματιστηρίου και της κεφαλαιαγοράς και των μη-τραπεζικών χρηματοπιστωτικών θεσμών με βάση τους σύγχρονους κανόνες."

Είναι δυνατόν να συνδιαστούν οι διακηρύξεις για διαφάνεια και πάταξη της διαφθοράς με τον στόχο να γίνει η Ελλάδα ο χρηματοοικονομικός εγκέφαλος της γύρω περιοχής; Τέτοιοι καπιταλιστικοί στόχοι απαιτούν την προσαρμογή στις "συνθήκες απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων", δηλαδή στη νεοφιλελεύθερη πολιτική της απελευθέρωσης των αγορών. Γι αυτό, το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ είναι γεμάτο από δεσμεύσεις στις νεοφιλελεύθερες προσαρμογές, έστω και αν προσπαθεί να τις ντύσει με υποσχέσεις για "διαμόρφωση ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους".

Καπιταλισμός και κερδοσκοπία

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Η κερδοσκοπία, η "σπέκουλα", είναι συνυφασμένη με τον καπιταλισμό. Δεν το λέει ο Μαρξ, το προβάλουν οι Financial Times. Διαβάστε τι έγραφαν στις 5 Απρίλη από αφορμή τις απόπειρες του Σαρκοζί να δημαγωγήσει προεκλογικά:

"Τα σχόλιά του περί χρηματιστικής κερδοσκοπίας είναι ανησυχαστικά -και ίσως επικίνδυνα- λανθασμένα...Με τις επιθέσεις του κατά των hedge funds, ο κ.Σαρκοζί προσπαθεί να διαχωρίσει την καταστροφική χρηματιστική κερδοσκοπία από την ενάρετη βιομηχανική επένδυση, λες και ένας τέτοιος διαχωρισμός θα μπορούσε ποτέ να είναι εφικτός... Οι εξαίρετοι χρηματιστές της Γαλλίας θα μπορούσαν να του εξηγήσουν ότι η κερδοσκοπία είναι ο σφυγμός της αγοράς. Καταγγέλοντας την κερδοσκοπία, το μόνο που κάνει είναι να δαιμονοποιεί τον καπιταλισμό".

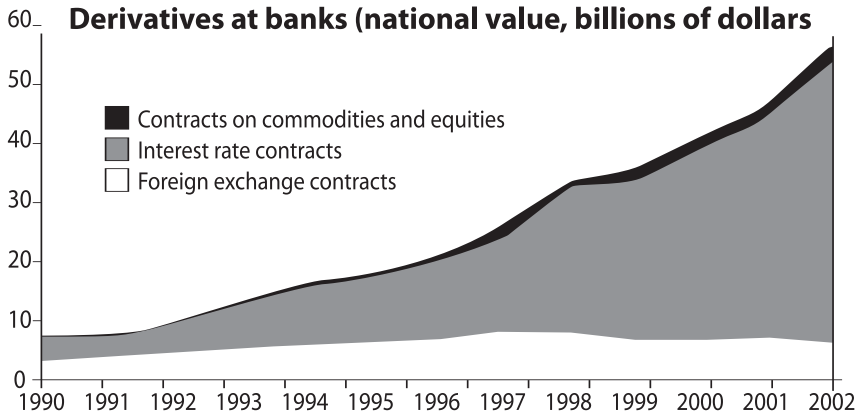
Αυτή είναι η πιο έγκυρη φωνή του σύγχρονου καπιταλισμού και υπερασπίζεται ασύστολα το δικαίωμα στην κερδοσκοπία ακόμα και απέναντι σε έναν δικό τους πολιτικό όπως ο Σαρκοζί.

Από την εποχή του Μάρξ ακόμα, κανένας καπιταλιστής δεν μπορεί να καρπωθεί την υπεραξία που παράγουν οι εργάτες "του" χωρίς να βγει στην αγορά. Οποιο κι αν είναι το προϊόν που παράγουν, κανένας καπιταλιστής δεν μπορεί να τους πληρώσει σε είδος, ούτε μπορεί να λειτουργήσει κρατώντας το πλεόνασμα σε είδος. Πρέπει να βγει έξω να πουλήσει τα προϊόντα, να αγοράσει πρώτες ύλες, να δανειστεί για να αγοράσει μηχανήματα, με δυο λόγια να αντιμετωπίσει όλα τα ερωτήματα σχετικά με το πού βρίσκονται οι τιμές για τα προϊόντα του και τις πρώτες ύλες του και τα επιτόκια τόσο για τα δάνεια όσα και για τις καταθέσεις του. Οι αποφάσεις του για το πότε πουλάει, πότε αγοράζει, πότε καταθέτει και πότε δανείζεται δεν ακολουθούν αυτόματα τους ρυθμούς της παραγωγής. Αντίθετα περιέχουν πάντα το στοιχείο της κερδοσκοπίας, έχουν πάντα χαρακτήρα στοιχήματος για το αν θα ανέβουν ή θα πέσουν οι τιμές και τα επιτόκια.

Αν αυτά ήταν αποφάσεις του ατομικού επιχειρηματία πριν από 150-200 χρόνια, στον 20ο αιώνα των μεγάλων μονοπωλιακών επιχειρήσεων και των πολυεθνικών ο υπολογισμός του ρίσκου -δηλαδή ο υπολογισμός των πιθανοτήτων για την άνοδο ή την πτώση τιμών και επιτοκίων- έγινε ολόκληρη επιστήμη. Και οι δυνατότητες για στοιχήματα πάνω στις κινήσεις των μετοχών, των συναλλαγματικών ισοτιμιών και κάθε είδους δείκτη των Χρηματιστηρίων και των αγορών πήραν θηριώδεις διαστάσεις.

Ιστορικά, τα φαινόμενα αυτά κορυφώθηκαν στη δεκαετία του 1920, μέχρι το Κραχ του 1929 και την τεράστια κρίση του Μεσοπολέμου. Ακολούθησαν χρόνια κρατικού παρεμβατισμού και περιορισμών στις κινήσεις κεφαλαίων και στην κερδοσκοπία μέχρι περίπου τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Μετά από το τότε κύμα κρίσεων όμως, αρχισε η επέλαση του νεοφιλελευθερισμού που κατεδάφισε εκείνους τους περιορισμούς. Οι «φούσκες» του Μεσοπολέμου ωχριούν μπροστά στις διαστάσεις που έχει πάρει η χρηματιστική κερδοσκοπία στο τέλος του 20ου και στις αρχές του 21ου αιώνα. Μια σειρά παράγοντες συντελούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι σήμερα οι «παίκτες» είναι τεράστιοι. Είναι και οι διαστάσεις του "γηπέδου" που έχουν επεκτα-

Source: Report of Condition and Income, Federal Financial Institutions Examination Council

Ο τζόγος με τα "παράγωγα" αυξήθηκε 10 φόρες μέσα στα προηγούμενα 15 χρόνια

θεί. Οι περιορισμοί στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων έχουν ισοπεδωθεί ύστερα από τόσα χρόνια κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού σε όλες τις χώρες. Δίπλα στις μεγάλες τράπεζες, οι χρηματιστικοί βραχίονες των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων κινητοποιούν κολοσιαία ρευστά διαθέσιμα, αναζητώντας τη μάξιμουμ απόδοση μέσα από τα πιο πολύπλοκα στοιχήματα από τη μια άκρη του κόσμου ως την άλλη. Ειδικές πολυεθνικές επιχειρήσεις διαχείρισης του ρίσκου (τα λεγόμενα hedge funds) ασχολούνται αποκλειστικά με αυτή την κερδοσκοπία. Και όλα αυτά τα χαρακτηριστικά γιγαντώνονται από τη διεθνή συγκυρία του παγκόσμιου καπιταλισμού τα τελευταία χρόνια.

Μετά τους πανικούς του 1998, τότε που κατέρρευσαν η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ επέβαλε μια πολιτική χαμηλών επιτοκίων για να συντηρήσει τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης με φτηνό χρήμα. Με τη συνεργασία και της Κίνας, που συγκεντρώνει χάρη στις εξαγωγές της τεράστια αποθεματικά σε δολάρια τα οποία επενδύει σε αμερικάνικα ομόλογα, αυτή η πολιτική κράτησε την παγκόσμια οικονομία μακρυά από την ύφεση, παρά τους κλυδωνισμούς του 1998 και του 2001. Ταυτόχρονα όμως, το φθηνό χρήμα έφερε τεράστια επέκταση του δανεισμού και άφθονο "ζεστό αέρα" για όλων των ειδών τις φούσκες της κερδοσκοπίας - στην αγορά ακινήτων στις ΗΠΑ, στα Χρηματιστήρια Πρώτων Υλών (με το πετρέλαιο, το χαλκό, τη σόγια, το χρυσό σε ύψη ρεκόρ), στη λεγόμενη δευτερογενή αγορά ομολόγων, με κάθε είδους "παράγωγα" χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Αντί για τις κλασικές τοποθετήσεις των ρευστών διαθεσίμων και αποθεματικών σε καταθέσεις ή ομόλογα με σταθερό επιτόκιο, άρχισε να κυριαρχεί η τοποθέτηση σε "δομημένα" ομόλογα που στηρίζονται σε πολύπλοκα στοιχήματα για το τι απόδοση θα έχουν. Σύμφωνα με τους Financial Times, *"η αγορά παραγώγων έχει φτάσει πια σε μέγεθος μεγαλύτερο από την παραδοσιακή αγορά με βάση το ρευστό"*. Τα Ασφαλιστικά Ταμεία, που είναι διεθνώς από του ς μεγαλύτερους επενδυτές στην αγορά διαχείρισης αποθεματικών σταθερού εισοδήματος, αντιμετωπίζουν τεράστιες πιέσεις να στραφούν στα νέα "παράγωγα", "δομημένα" χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Αυτή είναι η δίνη που τράβηξε μέσα της τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους και ένα πλήθος Ασφαλιστικά Ταμεία στην Ελλάδα προς μεγάλη χαρά των μικρών και μεγάλων Πρινιωτάκηδων και των πολιτικών φίλων τους. Στη δύναμη αυτών των αγορών υποκλίνονται ο Καραμανλής και οι υπουργοί του. Απότοκα αυτής της μεγάλης κερδοσκοπίας είναι τα σκάνδαλα με τους "γαλάζιους" χρηματιστές και τις αρπαχτές τους.

Εδώ είναι το σημείο που αναδεικνύονται οι μεγάλες προγραμματικές επιλογές. Το νέο πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ μπορεί να αποδοκιμάζει τις σκανδαλώδεις πρακτικές της ΝΔ, αλλά αρνείται να ξεμυτίσει έστω και ένα βήμα μακριά από τις επιλογές του νεοφιλελευθερισμού.

Επιθετικοί στόχοι

Είδαμε ήδη τι λέει για τη φιλοδοξία να γίνει η Ελλάδα χρηματοοικονομικός εγκέφαλος της περιοχής. Αντίστοιχοι είναι οι στόχοι και σε άλλους τομείς. Συνολικά εκτιμάει ότι *"οι περιοχές της Μεσογείου, της Μέσης Ανατολής και του Ευξείνου αποτελούν στρατηγικής σημασίας πεδία για την ενίσχυση της παρουσίας της χώρας μας"*. Και σε άλλο σημείο προσθέτει *"Θέλουμε η Ελλάδα και οι επιχειρήσεις της να έχουν μεγαλύτερο μερίδιο στις παγκόσμιες, ευρωπαϊκές και περιφερειακές αγορές."*

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια βλέπει τη ΔΕΗ παραδείγματος χάρη *"να είναι μοχλός ανάπτυξης... οικοδομώντας στρατηγικές συμμαχίες για την επέκτασή της στις γειτονικές χώρες με εξαγορές ορυχείων και μονάδων και συμμετοχή σε μεγάλα ενεργειακά έργα"*. Και βέβαια *"δεσμευόμαστε να στηρίξουμε τον παγκόσμιο πρωταθλητιμό της ελληνικής ποντοπόρου ναυτιλίας, επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή συμβολή της στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας"*.

Με απλά λόγια, τα "φυσικά μονοπώλια" θα τα λυμαίνονται ελεύθερα ιδιωτικές εταιρείες "παροχής υπηρεσιών".

Μετά από τόσες δεσμεύσεις στους επιθετικούς στόχους του ελληνικού καπιταλισμού, είναι επόμενο να ακολουθούν δεσμεύσεις που υπηρετούν αυτούς τους στόχους με όλες τις κλασικές πολιτικές του νεοφιλελευθερισμού.

"Οι ιδιωτικοποιήσεις, μετοχοποιήσεις και οι ποικίλες μορφές συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα δεν αποτελούν αυτοσκοπό αλλά μέσο εφόσον υπάρχουν οφέλη που διαχέονται στους φορολογούμενους και στους καταναλωτές....Στις υποδομές και τα δίκτυα εφόσον αποτελούν "φυσικά μονοπώλια" (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικές γραμμές, ενεργειακά δίκτυα, σταθερές δικτυακές υποδομές των τηλεπικοινωνιών) το δημόσιο θα διατηρήσει το ρυθμιστικό του ρόλο, ενώ θα απελευθερώσει στον ανταγωνισμό τις υπερκείμενες επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών, είτε αυτές προέρχονται από το δημόσιο είτε από τον ιδιωτικό τομέα..."

Μετά από όλα αυτά, τι απομένει από τις "δεσμεύσεις" του Γ.Παπανδρέου για "κοινωνικό κράτος";

"Μέσα στην πρώτη τετραετία, το ΠΑΣΟΚ θα διπλασιάσει τον αριθμό των παιδικών σταθμών". Με ποιον τρόπο; *"Θα ενθαρρύνουμε την εταιρική κοινωνική ευθύνη για τη δημιουργία ιδιωτικών δομών προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης κινητοποιώντας τις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις (καθιερώνοντας έκπτωση των σχετικών δαπανών από το φόρο ή τα κέρδη τους)."* Φοροαπαλλαγές για τις επιχειρήσεις για να αποκτήσουν "εταιρική κοινωνική ευθύνη"! Η ίδια υπόσχεση για φοροαπαλλαγές επαναλαμβάνεται και σε άλλη ενότητα του προγράμματος με στόχο την αύξηση των επενδύσεων.

Τα ίδια και χειρότερα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Ο κανονισμός για τα Βαρέα και Ανθυγιεινά θα αναμορφωθεί ώστε *"να αποτυπώνει τις πραγματικές σημερινές συνθήκες εργασίας μέσα από επιστημονική τεκμηρίωση."* Δηλαδή; Θα μπουν στα ΒΑΕ οι κλάδοι που το διεκδικούν ή αντίθετα θα διαγραφούν μια σειρά παραδοσιακοί κλάδοι; Όσο για το καφτό θέμα της διαχείρισης των Ταμείων *"δημιουργούμε το Εθνικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης, ένα "συλλογικό πορτοφόλι" που θα επενδύει στις αγορές με τη στρατηγική και την τακτική των διαχειριστών αμοιβαίων κεφαλαίων εγγυημένης απόδοσης... Στο Εθνικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης θα εισρέουν έσοδα από την αξιοποίηση της*

Οι πολιτικοί που κανένας δεν μπορεί να εμπιστευτεί

Δημόσιας ακίνητης περιουσίας, τις μετοχοποιήσεις Δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών και άλλες πηγές". Προφανώς αυτό είναι γραμμένο πριν από την αποκάλυψη του σκάνδαλου με τα "δομημένα" ομόλογα. Αλλά δεν πήραν υπόψη τους ούτε τα διεθνή σκάνδαλα που είχαν προηγηθεί. Στη Βολιβία ένα τέτοιο "Κεφάλαιο Αλληλεγγύης" με λεφτά μετοχοποιήσεων είχε φτιάξει ο προηγούμενος Πρόεδρος, αυτός που έφυγε κυνηγημένος με ελικόπτερο από το περικυκλωμένο με διαδηλωτές Προεδρικό Μέγαρο!

Ο κατάλογος με τα νεοφιλελεύθερα ατοπήματα που προσπαθούν να μασκαρευτούν σε "κοινωνική πολιτική" μοιάζει ατελείωτος. Για τους αγρότες παραδείγματος χάρη, το ΠΑΣΟΚ υπόσχεται ότι *"το διοικητικό κόστος για τη διανομή και τις πληρωμές των δικαιωμάτων της νέας ΚΑΠ θα βαρύνει αποκλειστικά το κράτος και όχι τους αγρότες."* Ετσι ο αγροτικός κόσμος μπορεί να κοιμάται ήσυχος. Το κοινωνικό κόστος της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΕ θα πέσει στις πλάτες του, αλλά το ΠΑΣΟΚ θα φροντίσει για το διοικητικό κόστος αυτής της "μεταρρύθμισης".

Ισως το πιο χαρακτηριστικό κομμάτι του προγράμματος είναι αυτό που αναφέρεται στην Παιδεία, εκεί όπου η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, κάτω από την πίεση του κινήματος, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη συναίνεση με τη ΝΔ για την αναθεώρηση του Συντάγματος. Η στροφή αυτή αποδεικνύεται καθαρά τακτική, καθώς το πρόγραμμα επαναλαμβάνει όλες τις ιδέες σύνδεσης της Παιδείας με τις επιχειρήσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

"Το επιχειρείν, η καινοτομία, η πρωτοβουλία και η ανάληψη εύλογων επιχειρηματικών κινδύνων είναι οργανικά στοιχεία της νέας αναπτυξιακής κουλτούρας που χρειάζεται η χώρα. Γι αυτό και είναι ανάγκη να ενταχθεί παραγωγικά η διάσταση της επιχειρηματικότητας στη διδασκαλία της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης." Αυτά αναφέρονται στο κεφάλαιο Ισχυρές Επιχειρήσεις στην Παγκόσμια Οικονομία. Το κεφάλαιο Γνώση για Ολους συμπληρώνει:

"Θέλουμε τα πανεπιστήμια να μπορούν να ανταγωνιστούν δημιουργικά για να εξασφαλίσουν οικονομικούς πόρους για προγράμματα έρευνας, να συνεργαστούν με επιχειρήσεις. Δεσμευόμαστε στην αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης της έρευνας, στην ενθάρρυνση της ιδιωτικής χρηματοδότησης της έρευνας μέσα από το φορολογικό σύστημα." Ξανά φοροαπαλλαγές για τις επιχειρήσεις λοιπόν, για να απλώσουν την κοινωνική ευαισθησία τους από τους παιδικούς σταθμούς μέχρι τα ερευνητικά προγράμματα των πανεπιστημίων.

Η ανταρσία στο Συνέδριο της Νεολαίας είναι προάγγελος για το μέλλον του νέου προγράμματος του ΠΑΣΟΚ

Δεν είναι περίεργο επομένως, ότι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ δεν κατάφερε να πείσει τους συνέδρους στην επανίδρυση της Νεολαίας του, παρά τις μεθοδεύσεις από ένα τόσο έμπειρο στα οργανωτικά στέλεχος όπως ο Σκανδαλίδης. Οι συμβιβασμοί που πρότεινε απορρίφθηκαν και οι σύνεδροι επέβαλαν ψήφισμα ενάντια στα "μη-κρατικά" πανεπιστήμια.

Η ανταρσία στο Συνέδριο της Νεολαίας είναι προάγγελος για το μέλλον του νέου προγράμματος του ΠΑΣΟΚ. Η νεοφιλελεύθερη ουσία του δεν καταφέρνει να συγκαλυφθεί πίσω από τις διακηρύξεις για μια "δίκαιη κοινωνία" και τις υποσχέσεις για 950 ευρώ σύνταξη στο ζευγάρι αγροτών και 1000 ευρώ για κάθε φτωχό νεογέννητο παιδί.

Το πραγματικό ζήτημα που προκύπτει είναι ποιον προσανατολισμό θα πάρουν αυτές οι ανταρσίες, τι εναλλακτική προοπτική θα ανοίξει η Αριστερά. Ο νεοφιλελευθερισμός έχει γίνει βρόμικη λέξη στα μυαλά χιλιάδων ανθρώπων. Η σύγκρουση μαζί του μπορεί να συσπειρώνει πλειοψηφικά κινήματα, όπως αποδείχθηκε με τις καταλήψεις στην Ελλάδα και την αντίσταση στο Νόμο Πρώτης Απασχόλησης στη Γαλλία. Αλλά το μέλλον αυτών των κινημάτων χρειάζεται μια Αριστερά που προβάλει εναλλακτική λύση. Αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος είτε του κατακερματισμού όπως στη Γαλλία, είτε των εκβιασμών από μια κεντροαριστερή κυβέρνηση όπως στην Ιταλία.

Εργατικός έλεγχος

Είναι ανάγκη λοιπόν, να ανοίξουμε τη συζήτηση για τις γνήσιες απαντήσεις στο νεοφιλελευθερισμό, για τις αντικαπιταλιστικές λύσεις. Το σκάνδαλο με τα «δομη-

Το Συνέδριο της νεολαίας όπως και η Πρωτοβουλία για το Αρθρο 16 αποδοκίμασε τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ

μένα» ομόλογα και τα Ασφαλιστικά Ταμεία φέρνει στο προσκήνιο το ερώτημα ποιος ελέγχει αυτόν τον πλούτο. Θα τολμήσει κανένας να μιλήσει για εργατικό έλεγχο; Είναι καιρός να βγει η Αριστερά στο προσκήνιο και να διακηρύξει ότι δεν υπάρχει κανένα άλλο αξιόπιστο αντίδοτο στην καταστροφική κερδοσκοπική μανία του σύγχρονου καπιταλισμού. Αν θέλουμε να είναι πραγματικά αξιόπιστη η διακήρυξη ότι η Παιδεία, η Υγεία, η Κοινωνική Ασφάλιση είναι δημόσια αγαθά και όχι εμπορεύματα, τότε πρέπει να βαδίσουμε σ αυτό το δρόμο. Το δρόμο της σύγκρουσης με τον καπιταλισμό, για να πάρει η εργατική τάξη στα χέρια της τον πλούτο που παράγει.

Προφανώς αυτός ο προσανατολισμός ανοίγει μια πλούσια συζήτηση για τις επιλογές της Αριστερας. Με ποιον τρόπο δηλαδή μπορεί να συνδιάζει την πιο πλατειά συσπείρωση ενάντια στις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις με την πιο ξεκάθαρη προοπτική ότι οι εναλλακτικές απαντήσεις βρίσκονται στον αντικαπιταλισμό.

Σήμερα υπάρχει μεγάλη σύγχυση γύρω απο αυτά τα ζητήματα. Στο ένα άκρο υπάρχουν οι υποστηρικτές της άποψης ότι ο αντικαπιταλισμός δεν χωράει στα προγράμματα της Αριστεράς γιατί εμποδίζει την οικοδόμηση πλατειών μετώπων ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό. Πρόκειται για το κλασικό λαθεμένο δίλημμα που παραδοσιακά προβάλλουν οι πιο δεξιές πτέρυγες. Το 1936 στη Γαλλία οι καταλήψεις των εργοστασίων θεωρήθηκαν έξω από το πρόγραμμα της Αριστεράς για να μην προβοκαριστούν οι σύμμαχοι της μέσα στην κυβέρνηση του Λαικού Μετώπου. Το αποτέλεσμα ήταν ότι εκείνη η κυβέρνηση που ήρθε μεσα από μια από τις μεγαλύτερες ανατάσεις του κινήματος κατάληξε απλά μια κεντροαριστερή κυβέρνηση. Αυτό που πάντα ξεχνάνε τέτοιες δεξιές απόψεις είναι το ταξικό περιεχόμενο που δίνει δύναμη στο κίνημα. Κλαδεύοντάς το στην πραγματικότητα το αποδυναμώνουν, την ώρα που εμφανίζονται ως θεματοφύλακες της ενότητας.

Τέτοιες απόψεις συνδιάζουν συνήθως και άλλο ένα λάθος. Βλέπουν τις εναλλακτικές λύσεις της Αριστεράς μόνο σε κυβερνητικό επίπεδο, ξεκόβουν τη σύνδεση νεοφιλελευθερισμού και καπιταλισμού και θεωρούν ότι η λύση βρίσκεται απλά και μόνο στην αλλαγή κυβερνητικής πολιτικής. Ετσι μετατρέπουν το Πρόγραμμα της Αριστεράς σε πρόταση κυβερνητικού προγράμματος και περιορίζουν το κίνημα στο ρόλο υποστηρικτή μιας μελλοντικής αντινεοφιλελεύθερης κυβέρνησης. Αυτό οδηγεί κατευθείαν στην αγκαλιά του κάθε Πρόντι.

Η αφετηρία της Αριστεράς πρέπει να βρίσκεται στο άλλο άκρο. Δεν υπάρχουν κυβερνητικές πολιτικές, όσο καλοπροαίρετες κι αν είναι, που να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της εργατικής τάξης χωρίς σύγρουση με τους καπιταλιστές έξω από τα θεσμικά πλαίσια των υπουργείων και του κοινοβούλιου. Το μάξιμουμ που μπορεί να επιτύχει μια αριστερή κυβέρνηση αν μείνει πιστή στις υποσχέσεις για φιλεργατικά μέτρα, είναι να προκαλέσει την οργή των καπιταλιστών. Η επίλυση αυτής της σύγκρουσης είναι υπόθεση του κινήματος από τα κάτω, χρησιμοποιώντας τη συλλογική δύναμη των εργατών για να επιβάλει την εργατική εξουσία και τον εργατικό έλεγχο. Αν ξεχάσουμε αυτή την προοπτική, ή ακόμα χειρότερα αν την απομονώσουμε ως "αριστερίστικη", τότε καταστρέφεται όλη η αξιοπιστία των προγραμματικών διακηρύξεων της Αριστεράς. Είναι σαν να φτιάχνουμε πύρινα μανιφέστα που στην πρώτη κρίση θα γυρίσουν οι ίδιοι οι μελλοντικοί υπουργοί να τα κηρύξουν ανεφάρμοστα, όπως γίνεται αυτή τη στιγμή στην Ιταλία. Από αυτή την άποψη, πιο μεγάλη πολιτική αξία θα είχε μια ανοιχτή διαφωνία με τους συμβιβασμούς της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης από όλα τα μανιφέστα του ΣΥΡΙΖΑ.

Αυτό δεν σημαίνει ότι χρειάζεται να πέσουμε στο άλλο λάθος, που είναι η σεχταριστική απομόνωση της Αριστεράς σε ένα προγραμματικό "πλαίσιο" έξω από τους αγώνες του κινήματος. Καθαρότητα προοπτικής δεν σημαίνε άρνηση να παλέψουμε για άμεσα αιτήματα που βρίσκονται πιο κάτω από το μάξιμουμ "πλαίσιο". Αν οι εργάτες μιας επιχείρησης απεργούν για αύξηση 10% στους μισθούς η οποία δεν θα τους ανεβάσει στα επίπεδα του "1300 ευρώ κατώτατο μισθό", τότε προφανώς η απάντηση δεν είναι να τους κάνει η Αριστερά κήρυγμα ότι έχουν λάθος αίτημα. Ακόμα και το πιο "μικρό" αίτημα, όταν βάζει σε κίνηση την εργατική τάξη, έχει τη δυναμική να αναδείξει όλο το γνήσιο πρόγραμμα της Αριστεράς, Αυτό έχει αποδειχθεί άπειρες φορές στην ιστορία. Από τους θρυλικούς τυπογράφους της ρώσικης επανάστασης του 1905 που ζητούσαν να πληρώνονται για τη στοιχειοθεσία των σημείων στίξης και έφτασαν ως τα Σοβιέτ. Μέχρι το τωρινό κίνημα των καταλήψεων που γέμισε τα αμφιθέατρα με το ("αμυντικό" και "μερικό") αίτημα ενάντια στην Αναθεώρηση του Αρθρου 16, ξεπερνώντας τον κατακερματισμό των αριστερών παρατάξεων και τα διαφορετικά "πλαίσια" τους.

Ενα πρόγραμμα με γενικά σωστά αιτήματα μπορεί να εγκλωβίσει την Αριστερά στο ρόλο του αφηρημένου προπαγανδιστή καλών ιδεών και να της στερεί τον πρωτοπόρο ρόλο του πρωταγωνιστή στη δράση. Αυτό πήγε να πάθει η ΚΝΕ στις καταλήψεις πριν κάνει στροφή και αυτό το πάθημα εξακολουθεί να μην έχει γίνει μάθημα σε αυτό το τμήμα της Αριστεράς.

Χρειάζεται ευελιξία στη συγκεκριμενοποίηση των διεκδικήσεων με κριτήριο τα μέτωπα που ανοίγει ο ίδιος ο κόσμος με τη δράση του. Αλλά αυτή η τακτική ευελιξία προϋποθέτει μια στρατηγική "ακαμψία", μια αταλάντευτη σταθερότητα στην αντικαπιταλιστική προοπτική. Η Αριστερά έχει αρχές, έχει στρατηγική να ανατρέψει αυτό το σύστημα και έτσι διαθέτει κριτήρια για να αναπτύξει μια διαλεκτική σχέση με τις διεκδικήσεις της τάξης, να συγκεκριμενοποιεί και να γενικεύει ταυτόχρονα. Ετσι μπορούμε να προχωρήσουμε για να χτίσουμε τις γνήσιες απαντήσεις της Αριστεράς και τη δύναμη του κινήματος που θα τις επιβάλει.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Ποιος θα ελέγχει την προώθησή τους;

Οι ΑΠΕ είναι λύση απέναντι στην απειλή Κλιματικής Αλλαγής. Αλλά, όπως εξηγεί ο Λέανδρος Μπόλαρης κινδυνεύουν να πέσουν σε λάθος χέρια.

Μέχρι πριν λίγα χρόνια, οι προειδοποιήσεις των επιστημόνων και των ακτιβιστών για το κίνδυνο της απότομης κλιματικής αλλαγής και των καταστροφικών επιπτώσεών της απορρίπτονταν ως καταστροφολογικά σενάρια από τις κυβερνήσεις. Τώρα αυτή η εικόνα έχει αλλάξει. Το ζήτημα του περιβάλλοντος βρίσκεται στις πρώτες σελίδες των μεγαλύτερων εφημερίδων και περιοδικών, και από τα πιο επίσημα χείλη ακούγονται εκκλήσεις και σχέδια για την αντιμετώπιση της απειλής. Από τον Μπλερ και τη Μέρκελ μέχρι τον Καραμανλή και από τους επικεφαλής των δέκα μεγαλύτερων αμερικάνικων πολυεθνικών μέχρι τους γραφειοκράτες των Βρυξελών όλοι «κρούουν το κώδωνα του κινδύνου» και δηλώνουν έτοιμοι να σώσουν τον πλανήτη.

Τον Οκτώβρη του 2006 δημοσιεύτηκε η «Εκθεση Στερν»[1] που είχε παραγγείλει η κυβέρνηση Μπλερ, λίγο μετά έγινε η Διάσκεψη για το Περιβάλλον του ΟΗΕ στο Ναϊρόμπι της Κένυα. Πρόσφατα η Διακυβερνητική Επιτροπή του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή δημοσίευσε τις εκτιμήσεις της για το 2007.

Τα γεγονότα πια είναι αδιαμφισβήτητα. Οπως επισημαίνει η Εκθεση Στερν οι θερμοκρασίες σε όλο το κόσμο έχουν ήδη αυξηθεί κατά μισό βαθμό Κελσίου. Και αν δεν ληφθεί άμεση δράση είναι πολύ πιθανό να ανέβουν 3 βαθμούς στα επόμενα πενήντα χρόνια. Αυτό θα σημάνει περισσότερα «ακραία καιρικά φαινόμενα» - πλημμύρες, υπερχείλιση θαλασσών, ερημοποίηση άλλων περιοχών, μείωση της σοδειάς και εκατοντάδες εκατομμύρια πρόσφυγες. Η ίδια έκθεση προσπαθεί να «ποσοτικοποιήσει» το κόστος αυτής της περιβαλλοντικής αλλαγής και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι με οικονομικούς όρους οι καταστροφές που θα προκληθούν θα είναι ίσες ίσως και μεγαλύτερες από την καταστροφή που έφεραν οι δυο παγκόσμιοι πόλεμοι και η μεγάλη ύφεση του 1930 μαζί.

Στα άρθρα και τις ομιλίες που ακούγονται, σαν αιτία αυτής της κατάστασης αναφέρεται γενικόλογα η «ανθρώπινη δραστηριότητα». Ο βασικός παράγοντας που προκαλεί τη κλιματική αλλαγή είναι οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου με κυριότερο το διοξείδιο του άνθρακα. Με τη σειρά του, το διοξείδιο του άνθρακα απελευθερώνεται κατά κύριο λόγο από την καύση ορυκτών καυσίμων, όπως το πετρέλαιο ή ο άνθρακας. Οι τομείς της ενέργειας και των μεταφορών είναι οι κύριοι υπεύθυνοι γι' αυτές τις εκπομπές. Μ' άλλα λόγια οι πανίσχυρες πολυεθνικές του πετρελαίου, του αυτοκινήτου, των αεροπορικών εταιρειών κλπ, πραγματοποιούν τα τεράστια κέρδη τους καταστρέφοντας το περιβάλλον. Δεν είναι ο άνθρωπος αφηρημένα που απειλεί να σύρει τον πλανήτη στην καταστροφή αλλά ο καπιταλισμός και ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει την οικονομία και την κοινωνία. Μέχρι κι η Εκθεση Στερν, που δεν είναι ακριβώς μανιφέστο αντικαπιταλιστών ή ριζοσπαστών οικολόγων, ομολογεί σε μερικά σημεία αυτή την πραγματικότητα: *«Δεδομένου του μεγέθους και του χαρακτήρα των επιπτώσεων [της κλιματικής αλλαγής]...οι συνέπειες στην οικονομική μεγέθυνση και την ανάπτυξη θα είναι βαθύτατες. Γενικά, θα πρέπει να θεωρηθεί ως η μεγαλύτερη αποτυχία της αγοράς που έχει γνωρίσει ο κόσμος»* αναφέρει χαρακτηριστικά.

Ο ρόλος της ΕΕ

Στις 8-9 Μάρτη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακοίνωσε τους στόχους του για την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την επέκταση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) μέχρι το 2020. Μείωση των εκπομπών κατά 20% (βάση το 1990) αύξηση 20% των ΑΠΕ και 10% των βιοκαυσίμων μεταφορών το ίδιο διάστημα. Η Ε.Ε. αυτοδιαφημίζεται ότι βρίσκεται στην πρωτοπορία της προσπάθειας για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η αλήθεια είναι πολύ διαφορετική. Οι στόχοι είναι πολύ πίσω από τις πραγματικές απαιτήσεις, ακόμα και η Εκθεση Στερν καλεί σε μείωση κατά 60% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τα επόμενα χρόνια. Και ο λόγος που είναι τόσο μετριοπαθείς οι στόχοι είναι απλός. Οι άρχουσες τάξεις της ΕΕ δεν έχουν καμιά διάθεση να αμφισβητήσουν τον εαυτό τους, αλλάζοντας ριζικά το μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο (1997) καλούσε τις χώρες που το υπέγραψαν να μειώσουν μέχρι το 2012 κατά 5,8% τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Ο στόχος ήταν πολύ μικρός πέρα από το γεγονός ότι οι μεγαλύτεροι ρυπαντές –οι ΗΠΑ- αρνήθηκαν να επικυρώσουν τη συμφωνία. Ετσι κι αλλιώς οι περισσότερες χώρες ακόμα και της Ευρώπης που την επικύρωσαν παραβίασαν όλες τις δεσμεύσεις, αυξάνοντας στην πραγματικότητα τις εκπομπές.[2] Το ζήτημα είναι ότι το Κιότο στήριζε ακόμα κι αυτούς τους μετριοπαθέστατους στόχους στους λεγόμενους «ευέλικτους μηχανισμούς» -της «εμπορίας των ρύπων», των «χρηματιστηρίων των ρύπων» με τους οποίους εταιρείες και κράτη μπορούν να αγοράζουν και να πουλάνε το δικαίωμα να εκπέμπουν αέρια του θερμοκηπίου. Το που οδηγούν αυτοί οι «ευέλικτοι μηχανισμοί» της αγοράς, φαίνεται από το παράδειγμα του ευρωπαϊκού συστήματος εμπορίας εκπομπών, που μάλιστα θεωρείται και το πρότυπο που πρέπει να εφαρμοστεί γενικά. Για το πρώτο χρόνο της λειτουργίας του συστήματος οι αρμόδιες αρχές διένειμαν δικαιώματα για 1848.6 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα ενώ οι εκπομπές των 11.500 εταιρειών που τα πήραν ήταν μόνο 1785 εκατομμύρια τόνοι. Σύμφωνα με υπολογι-

Ετσι θα γίνει η Σέριφος, αν η εταιρεία του Μυτιληναίου φτιάξει εκεί το "αιολικό" εργοστάσιό της

σμούς, μόνο οι βρετανικές εταιρείες ηλεκτρικής ενέργειας έκαναν 800 εκατομμύρια λίρες κέρδος από αυτό το διακανονισμό.[3]

Η ΕΕ βάζει στόχο να δυναμώσει τη συμμετοχή των Ανανεώσημων Πηγών Ενέργειας στην παραγωγή ενέργειας. Οι κυβερνήσεις της ΕΕ δεν καταλήφθηκαν ξαφνικά από «πράσινες» ευαισθησίες. Οι λόγοι που τους ωθούν είναι οι οικονομικοί και γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί. Η κερδοσκοπία έχει εκτινάξει στα ύψη τις τιμές του πετρελαίου, η Μέση Ανατολή είναι ένα καζάνι που βράζει ενώ η Ρωσία χρησιμοποιεί τα ενεργειακά της αποθέματα σα μέσο πίεσης στα παζάρια με την ΕΕ και τη Δύση. Θέλουν την «ενεργειακή ασφάλεια» και «αυτονομία». Ο ένας τρόπος για να το επιτύχουν αυτό είναι η προώθηση της πυρηνικής ενέργειας, της πιο επικίνδυνης τεχνολογίας. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν 135 πυρηνικοί σταθμοί στην ΕΕ που παράγουν το 30% της ηλεκτρικής της ενέργειας. Αυτή την ωρολογιακή βόμβα με τις εφιαλτικές συνέπειες που μπορεί να έχει οποιοδήποτε ατύχημα, τη βαφτίζουν –σύμφωνα με τα λόγια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής- *«εναλλακτική μορφή ενέργειας με μηδενικές εκπομπές CO2» η οποία είναι «οικονομική ως προς το κόστος λειτουργίας της και επηρεαζόμενη ελάχιστα από τις μεταβολές των τιμών πρώτων υλών.»* Ετσι μεταφράζεται η οικολογική ευαισθησία της ΕΕ!

Αλλά ακόμα και όταν παρουσιάζουν τα σχέδια προώθησης πραγματικών ΑΠΕ, όπως η αιολική ενέργεια, τις οδηγούν σε αδιέξοδο επειδή τις παραδίδουν στα χέρια των εταιρειών, των αρπακτικών της αγοράς. Γιατί αφήνουν την εφαρμογή τους στους ίδιους μηχανισμούς της «ελεύθερης αγοράς» που θα κάνουν «ελκυστικές» τις ΑΠΕ λόγω π.χ. των υψηλών τιμών του πετρελαίου. Είναι σαν να βάζουν ένα κομπογιαννίτη να κάνει εγχείριση ανοιχτής καρδιάς.

Ο τομέας των ΑΠΕ γίνεται μια κερδοφόρος βιομηχανία και μεγάλες εταιρείες –με τη βοήθεια των κρατών τους- συναγωνίζονται για να πάρουν τα πρωτεία. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα του ΟΗΕ για το Περιβάλλον τα έσοδα από την αιολική και άλλες ΑΠΕ έφτασαν τα 55 δις δολάρια το 2006 και προβλέπει να φτάσει τα 225 δις το 2016. Μέχρι και οι «βασιλιάδες» ή καλύτερα οι σεΐχηδες του «μαύρου χρυσού» ρίχνονται με τα μούτρα, Το εμιράτο του Αμπου Ντάμπι ρίχνει εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια για να γίνει *«παγκόσμιος και περιφερειακός ηγέτης στην αγορά των ανανεώσιμων»*.[4]

Μέχρι πρόσφατα η ΕΕ κυριαρχούσε στον τομέα των ΑΠΕ. Το 2002, για παράδειγμα, το 80% της παγκόσμιας δυναμικότητας από αιολική ενέργεια ήταν στην Γερμανία και Ισπανία. Από τότε το μερίδιο πέφτει καθώς οι αμερικάνικες εταιρείες μπαίνουν «δυναμικά» και σε αυτό το τομέα. Η κυβέρνηση Μπους, που αρνείται να επικυρώσει το Κιότο, ανανέωσε το «σύστημα έκπτωσης φόρου» για τους «επενδυτές» της αιολικής βιομηχανίας. Τα μέτρα που αποφάσισε η ΕΕ σκοπό έχουν να απαντήσουν σε αυτή την «πρόκληση».

Οι «αγορές» μεγαλώνουν, το ίδιο κι οι εταιρείες που τις κυνηγάνε πια όχι σε τοπικό αλλά παγκόσμιο επίπεδο. Εταιρείες όπως η SHELL και η BP–από τις εφτά αδελφές του πετρελαίου- τρέχουν να εξασφαλίσουν το μεγαλύτερο δυνατό μερίδιο σ' αυτό τον τομέα, κλείνοντας μεγάλες συμφωνίες σε ΗΠΑ, Ινδία, Κίνα.

Η αντιμετώπιση που έχουν απέναντι στις ΑΠΕ δεν διαφέρει από το τρόπο που ο καπιταλισμός έχει αντιμετωπίσει κάθε φυσικό πόρο του πλανήτη. Τα προηγούμενα χρόνια η κερδοσκοπική μανία στράφηκε στην ιδιωτικοποίηση και λεηλασία των υδάτινων πόρων π.χ. στην Κοτσαμπάμπα της Βολιβίας, των δασών στον Αμαζόνιο και ο,τιδήποτε άλλο. Το ίδιο θα κάνουν με τις ΑΠΕ: μεγαλεπήβολα σχέδια που όταν θα μπαίνουν σε εφαρμογή θα καταστρέφουν το περιβάλλον, θα διαλύουν τοπικές οικονομίες και θα χειροτερεύουν τη ζωή των ανθρώπων. Οπως γίνεται π.χ. στην Ινδία που στο όνομα της κατασκευής μεγάλων φραγμάτων για υδροηλεκτρική ενέργεια, ξεσπιτώνονται εκατοντάδες χιλιάδες φτωχοί αγρότες.

Υποκρισία αλά ΝΔ

Το παράδειγμα των σχεδίων που ανακοίνωσε πρόσφατα ο Σουφλιάς είναι χαρακτηριστικό. Την 1 Μάρτη έδωσε σε «δημόσια διαβούλευση» το «Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Οπως αναφέρει δελτίο τύπου του ΥΠΕΧΩΔΕ της 13 Μάρτη, με αυτό το πλαίσιο «πιστεύουμε ότι θα προωθηθεί γρήγορα η παραγωγή Πράσινης Ενέργειας από 11% που είναι σήμερα σε 20% το 2010 και 30% το 2020.» Ο στόχος να εγκατασταθούν μέχρι και 2.587 ανεμογεννήτριες οι οποίες θα παράγουν 3.372 MW ηλεκτρικής ενέργειας.

Μάλιστα ο Σουφλιάς, σε συνέντευξη που έδωσε εκείνες τις μέρες, έκανε και μαθήματα περιβαλλοντικής υπευθυνότητας, με αυστηρό ύφος, σε όσους αντιδρούν στην εγκατάσταση αιολικών πάρκων στις περιοχές τους: *«Τυχόν εμπόδια στην ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών*

Ενέργειας σε τοπικό επίπεδο δεν θα επιτραπούν, αλλά θα αντιμετωπιστούν σε κεντρικό επίπεδο. Το θέμα του θερμοκηπίου κρατά σε αγωνία την παγκόσμια κοινωνία και αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα του πλανήτη μας.»[5]

Στην πραγματικότητα, αυτό που πάει να κάνει η ΝΔ με το «Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο» είναι να παραδώσει τις κορυφογραμμές και τα δάση στα αρπακτικά της αγοράς που θα βαφτιστούν «πράσινοι επενδυτές». Εσπασε τα μούτρα της στην προσπάθεια να αναθεωρήσει το Αρθρο 24 για τα δάση και τώρα πάει να περάσει αυτή την επίθεση από την πίσω πόρτα. Η μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων «προσαρμόζονται» στις ανάγκες των επιχειρηματιών που θέλουν να εγκαταστήσουν τα αιολικά πάρκα τους, τσιμπώντας τις παχυλές επιδοτήσεις και τις εκπτώσεις που θα τους παραχωρήσει η κυβέρνηση. Κάθε λογής μπακαλίστικο κόλπο επιστρατεύεται γι' αυτό το σκοπό. Για παράδειγμα, στο «Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο» επιτρέπεται μια ανεμογεννήτρια ανά 1.000 στρέματα της συνολικής έκτασης των δήμων στις Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας. Γιατί δήμων γενικά και όχι συγκεκριμένων τοποθεσιών, π.χ μια κορυφογραμμή; Γιατί έτσι ανοίγει ο δρόμος να συγκεντρωθούν σε μια μικρή περιοχή δεκάδες ανεμογεννήτριες. Μια τυπική ανεμογεννήτρια έχει διάμετρο φτερωτής 85 μέτρα και παράγει μόνο 2 MW ισχύος. Μόνο οι τσιμεντένιες βάσεις που θα στηριχτούν έχουν τρία μέτρα ύψος. Με άλλα λόγια ο Σουφλιάς θέλει να επιδοτήσει τους διάφορους μεγαλοεργολάβους να φτιάξουν «αιολικά εργοστάσια» πάνω στα βουνά και μέσα σε δάση σε περιοχές που είναι προστατευμένες.

Οι «επενδυτές» συνωστίζονται και όχι μόνο οι ντόπιοι. Σε πρόσφατη ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, ο Τσαρλς Ρης, ο αμερικάνος πρέσβης, έκφρασε τα παράπονά του γιατί μια αμερικάνικη εταιρεία η Jasper Energy που ήθελε να εγκαταστήσει αιολικό πάρκο στη Βόρειο Ελλάδα «έμπλεξε στα γρανάζια της γραφειοκρατίας». Σύμπλήρωσε ότι *«η Ελλάδα αποτελεί πολιτικό και οικονομικό ηγέτη στην περιοχή και ανάφερε πως υπάρχουν στη Μακεδονία και Θράκη μοναδικές ευκαιρίες για άμεσες ξένες επενδύσεις στα βιοκαύσιμα, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά και στον τουρισμό.»*[6] Ο Ρης στην ίδια ομιλία περηφανεύτηκε και για την συνεργασία μιας άλλης αμερικάνικης εταιρείας της EPV που θα κατασκευάσει εργοστάσιο παραγωγής φωτοβολταϊκών συστημάτων με την «Θεμελιοδομή» μια εταιρεία που έκανε μπίζνες με ακίνητα. Το σχέδιο είχε ξεκινήσει από το 2001. Πριν λίγους μήνες η «Θεμελιοδομή» διαγράφτηκε οριστικά από τα μητρώα του Χρηματιστήριου, αφού είχε βαρέσει εδώ και καιρό κανόνι. Κάπως έτσι και οι ΑΠΕ γίνονται ζεστός αέρας της κερδοσκοπικής φούσκας της αγοράς.

Διαδήλωση για την κλιματική αλλαγή στο Λονδίνο

Η επιδρομή των «ανανεώσιμων» αρπακτικών της αγοράς ξεσηκώνει την αντίσταση του κόσμου, όπως ακριβώς την είχε ξεσηκώσει η επιδρομή των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας που στήνουν τις κεραίες τους πάνω σε σπίτια και δίπλα σε σχολεία. Κάτοικοι και φορείς στη νότια Πελοπόννησο, κινητοποιούνται ενάντια στα «αιολικά εργοστάσια» που θα καταστρέψουν το τόπο τους. Ο Σπηλαιολογικός Ομιλος Ταϋγέτου-Πάρνωνα αναφέρει σε κείμενο που κυκλοφορεί: *«Η άγρια φύση, τα δάση, τα οικοσυστήματα κοινοτικού ενδιαφέροντος του δικτύου Natura, τα καταφύγια άγριας ζωής, οι εθνικοί δρυμοί....θα πρέπει να υποβιβαστούν σε οικονομικές ζώνες «αειφόρου ανάπτυξης» προς όφελος μιας αμφίβολης δράσης για τις κλιματικές αλλαγές και της πολιτικής «ενεργειακής διαφοροποίησης» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μεγάλες χωρικές ενότητες μεταβάλλονται σε κερδοφόρα «φιλέτα» της αιολικής βιομηχανίας.*

Στην πραγματικότητα, ο τρόπος διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της χώρας απλώς αποτελεί νεοφιλελευθερισμό της συμφοράς για την εξυπηρέτηση μεγάλων οικονομικών συμφερόντων ολιγοπωλιακού χαρακτήρα, υποστηρικτικό μέτρο της δρομολογημένης «απελευθέρωσης» της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και τροφοδότηση του χρηματιστιστηρίου «ρύπων θερμοκηπίου» με πιστωτικά μόρια, με τις άδειες παραγωγής να αλλάζουν χέρια τροφοδοτώντας με ζεστό χρήμα μαύρα ταμεία.»

Ενα άλλο παράδειγμα έρχεται από την Σέριφο. Οι κάτοικοι του νησιού έχουν ξεκινήσει κινητοποιήσεις όταν διάβασαν έκπληκτοι στις εφημερίδες ότι «όσοι έχουν έννομο συμφέρον» έχουν διορία δεκαπέντε μέρες να εκφράσουν τη διαφωνία τους στα σχέδια εγκατάστασης ανεμογεννητριών σε έκταση 4.000 στρεμάτων. Πρόκειται για 87 ανεμογεννήτριες ύψους 105 μέτρων η κάθε μια, με μήκος έλικα 90 μέτρα που θα καλύπτουν ουσιαστικά το 1/3 της έκτασης του νησιού αφού πρέπει να έχουν πεντακόσια μέτρα απόσταση μεταξύ τους! Η εταιρεία που θέλει να τις εγκαταστήσει είναι η «Μυτιληναίος Αιολική» του ομώνυμου επιχειρηματία που κάνει μπίζνες από ορυχεία στα Βαλκάνια μέχρι την ΠΕΣΙΝΕ και την ΕΛΒΟ στην Ελλάδα και φιλοδοξεί να πάρει κομμάτι της πίτας στην «απελευθερωμένη αγορά» ηλεκτρικής ενέργειας.

Τέτοιες μάχες θα ξεσπάσουν πολλές στο επόμενο διάστημα. Οι νεοφιλελεύθερες επιθέσεις και σε αυτό το μέτωπο θα συναντήσουν την αντίσταση από χιλιάδες ανθρώπους που δεν θέλουν η ζωή τους και οι τόποι τους να καταστραφούν από το κυνήγι του κέρδους. Πρέπει να νικήσουν.

1. Ο σερ Νίκολας Στερν ήταν επί σειρά ετών από τους βασικούς οικονομολόγους της Παγκόσμιας Τράπεζας και στέλεχος του υπουργείου Οικονομικών της Βρετανίας.
2. Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΗΕ τον Οκτώβρη, η Ελλάδα είναι η πέμπτη χώρα στο ρυθμό αύξησης των εκπομπών.
3. Περιοδικό Economist 9 Σεπτέμβρη 2006
4. Financial Times 5 Απρίλη 2007
5. ΤΑ ΝΕΑ 2 Φλεβάρη 2007
6. Καθημερινή 14 Μάρτη 2007.

Ο δρόμος των καταλήψεων

Φοιτητικές καταλήψεις από τα Χριστούγεννα μέχρι το Πάσχα! Το κίνημα σπάει όλα τα ρεκόρ. Ο Παντελής Παναγιωτακόπουλος από την Πρωτοβουλία ΓΕΝΟΒΑ γράφει για την συνέχεια.

Η φετινή χρονιά μπορεί εύκολα να χαρακτηριστεί ως η χρονιά της ήττας του νεοφιλελευθερισμού. Ένας χρόνος συνεχής αντίστασης, με πολλούς μήνες συνεχόμενων καταλήψεων διαρκείας. Ζούμε ένα κίνημα που και η διάρκεια αλλά και η δυναμική που έχει είναι πρωτοφανής και πολύ μακριά απο διάφορες προβλέψεις «ειδικών». Η άρχουσα τάξη πίεζε τη Νέα Δημοκρατία για «μεταρρυθμίσεις» και μετέτρεψαν την Παιδεία ως το πεδίο της ιστορικής σύγκρουσης. Η κυβέρνηση όμως βυθίζεται πάνω στη ξέρα των φοιτητικών καταλήψεων. Γνωρίζει την ήττα σε όλα τα επίπεδα και αυτό είναι και η σπουδαία επιτυχία του κινήματος.

Χάνουν σε οικονομικό επίπεδο μιας και η εκπαίδευση είναι ένα χρυσό «φιλέτο», ήταν βασική τους επιλογή η Αναθεώρηση του Άρθρου 16, αφού ο Καραμανλής πιεζόταν όχι μόνο απο την Ε.Ε. αλλά και απο τους άλλους Έλληνες μεγαλοκαπιταλιστές που ήταν ήδη έτοιμοι να ιδρύσουν τα δικά τους πανεπιστήμια. Επίσης η κυβέρνηση χάνει σε πολιτικό επίπεδο. Το κίνημα των καταλήψεων ξεσκέπασε το προφίλ της κυβέρνησης, δείχνοντας πόσο ψεύτικη είναι η εικόνα του «σεμνά και ταπεινά». Κατάφερε να πιέσει την κυβέρνηση, να κοντραριστεί με τους υπουργούς της βίας Γιαννάκου και Πολύδωρα, οδήγησε την Ν.Δ. στην απομόνωση.

Ήττα του νεοφιλελευθερισμού, αδυναμία να εφαρμοστεί η βασική επιλογή της άρχουσας τάξης σημαίνει κρίση. Κρίση όχι μόνο στο πολιτικό επίπεδο αλλά και στο ιδεολογικό. Ξεσκέπασε στα μάτια της κοινωνίας τους λόγους ξεπουλήματος της Παιδείας, έπεισε για την ανάγκη να παλεύουμε για Δημόσια και Δωρεάν Παιδεία. Αν θυμηθούμε τη δεκαετία του '90, η κυρίαρχη ιδεολογία είχε επισκιάσει τα πάντα. Ήταν η ιδεολογία του νεοφιλελευθερισμού, του τέλους της ιστορίας. Η ΔΑΠ τολμούσε να βγάζει αφίσες «Αριστερός στις μέρες μας; Δεν γίνεται» και τώρα οι ΔΑΠίτες δεν μπορούν να μπουν μέσα στις σχολές. Η ιδεολογική ήττα του νεοφιλελευθερισμού είναι μια σπουδαία επιτυχία που θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και στις επόμενες μάχες που έρχονται.

Το φοιτητικό κίνημα απέδειξε ότι τα κινήματα μπορούν να κερδίζουν, μπορούν να απομονώνουν κυβερνήσεις, μπορούν να διαλέγουν το δρόμο της μετωπικής σύγκρουσης μέχρι την νίκη. Ο αγώνας διαρκείας που εκτυλίσσεται βρίσκει νικητές τους φοιτητές. Έτσι πρέπει και να συνεχίσουμε. Με τον αέρα της νίκης. Αξιοποιώντας όλα τα διδάγματα της μέχρι τώρα πορείας του κινήματος.

Οι καταλήψεις του Μάη-Ιούνη 2006 ήταν μια έκπληξη για πολλούς. Ξέσπασαν και η κυβέρνηση αναγκάστηκε να παγώσει το Νόμο-Πλαίσιο.

Εκείνη η νίκη ενέπνευσε χιλιάδες φοιτητές και εργαζόμενους. Ήταν η σπίθα που χρειαζόταν, η έμπνευση για να κηρύξουν οι δάσκαλοι απεργία δίνοντας ένα ηρωικό αγώνα έξι εβδομάδων. Μέσα σ' αυτό το κλίμα ξέσπασαν και οι μαθητικές καταλήψεις. Είναι σημαντικό αυτό διότι αποδεικνύει πώς οι μεγάλοι νικηφόροι αγώνες μπορούν να τροφοδοτούν νέους και να λειτουργούν μεταδοτικά.

Η στιγμή της μεγάλης αναμέτρησης ήρθε τον Γενάρη. Ο νέος χρόνος βρήκε τους φοιτητές να οργανώνουν το νέο γύρο κινητοποιήσεων. Η κυβέρνηση είχε προγραμματίσει ένα στημένο πανηγυράκι, την συνταγματική αναθεώρηση εξασφαλίζοντας το «Ναι» και την συναίνεση του Γιωργάκη, τίποτα δεν φαινόταν να σταθεί εμπόδιο σ' αυτή την προσπάθεια. Αυτή όμως δεν ήταν η εικόνα των από κάτω.

Συνελεύσεις - καταλήψεις - διαδηλώσεις μέχρι την νίκη. Στην ουσία οι φοιτητές κέρδισαν ολοκληρωτικά τις σχολές ενάντια στην αναθεώρηση του Άρθρου 16. Ο Γιωργάκης πιέστηκε, μην ξεχνάμε πώς πολλές ΠΑΣΠ είχαν αναγκαστεί να συμμετέχουν ενεργά στις καταλήψεις, έσπασε η συναίνεση και μεταφέρθηκε η συνταγματική αναθεώρηση στα σκουπίδια. Στη θέση στην οποία έπρεπε να βρίσκεται.

Η κυβέρνηση συνέχισε ψηφίζοντας το Νόμο-Πλαίσιο. Ψήφισε όμως ένα νέο Νόμο - Πλαίσιο πετσοκομμένο, απονομιμοποιημένο στα μάτια της κοινωνίας. Ψήφισε Θατσερικά ένα νόμο ο οποίος δεν θα εφαρμοστεί. Είναι ήδη νόμος του κρά-

8 Μάρτη: Οι φοιτητές πολιορκούν τη Βουλή

τους αλλά πέρα απο την φιλολογία και το πολιτικό κλίμα που δημιουργεί η κυβέρνηση, δεν υπάρχει τίποτα που να δείχνει πως ξεκινάει να εφαρμοστεί.

Η οποιαδήποτε προσπάθεια εφαρμογής του Νόμου - Πλαίσιου, σε οποιαδήποτε σχολή, πρέπει να βρεθεί αντιμέτωπη όχι με μια κινηματική διαδικασία μικρής κλίμακας στη σχολή, αλλά σε ένα πανελλαδικό κίνημα καταλήψεων διαρκείας που θα παλέψει για την ανατροπή του. Παλεύουμε για την ανατροπή του Νόμου-Πλαίσιου που περνάει μέσα απο τη μη εφαρμογή του. Αυτή είναι μια πρόταση που πρέπει να υιοθετηθεί σε κάθε σχολή, σε κάθε συνέλευση. Κάθε προσπάθεια να τοποθετηθούν μάνατζερ, τετραετή πλάνα, οποιαδήποτε διάταξη του νόμου πρέπει να βρει μπροστά της το μπλοκ των καταλήψεων.

Ταυτόχρονα οι αντικαπιταλιστές μέσα στις σχολές δίνουν την μάχη των ιδεών. Τα καθήκοντα που πέφτουν πάνω στην ριζοσπαστική Αριστερά είναι μεγάλα και ιστορικά. Η νέα γενιά που ριζοσπαστικοποιήθηκε, πολιτικοποιήθηκε, πλημμύρισε αμφιθέατρα και δρόμους μπορεί να παλεύει συγκεκριμένα, να μην περάσει κανένα από τα μέτρα της Γιαννάκου στις σχολές, αλλά θέλουμε να είναι και η γενιά της αντικαπιταλιστικής προοπτικής.

Οι σχολές δεν θα επιστρέψουν στην ομαλότητα. Οι χιλιάδες νεολαίοι δεν θα γυρίσουν στο παρελθόν. Είναι μπροστά μας πιο μεγάλοι δρόμοι. Θέλουμε να ανοίξει στα σοβαρά η προοπτική για μια άλλη κοινωνία. Για μια κοινωνία χωρίς βία, εξαθλίωση και πολέμους. Θέλουμε η γενιά που τσακίζει τον Καραμανλή να είναι η ίδια που θα παλέψει για μια κοινωνία οργανωμένη απο τα κάτω, απ' τους απλούς ανθρώπους. Παλεύουμε για περισσότερους επαναστάτες μέσα στις σχολές και όχι μόνο. Αξίζει να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις για να προσανατολιστεί συνολικά το κίνημα με τις ιδέες της επανάστασης, της κεντρικότητας της εργατικής τάξης, με την θεωρητική παράδοση που πραγματικά μπορεί να ανοίξει τις προοπτικές για μια άλλη κοινωνία.

Αυτή η επιλογή είναι μονόδρομος, αρκεί να δούμε τις εξελίξεις στην Ευρώπη. Η Ιταλία είναι ένα παράδειγμα προς αποφυγήν. Ένα τεράστιο πολύ δυνατό κίνημα έπεσα στην αγκαλά της κεντροαριστεράς. Η αριστερά έπεσε στην αγκαλιά του Πρόντι. Έχουμε καλύτερους και μεγαλύτερους ορίζοντες γι' αυτό το κίνημα. Είναι το κίνημα που ξεπέρασε ένα χρόνο πολλά εμπόδια, ειδικά στο εσωτερικό του, είναι το κίνημα που άλλαξε την εικόνα των σχολών, επέβαλε συνεργασίες και κοινή δράση, άνοιξε δρόμους για την Νέα Αριστερά, ενέπνευσε τους εργαζόμενους. Δεν θα το χαρίσουμε σε κανέναν "Πρόντι". Όριο μας ο ουρανός!

Η Πρωτοβουλία ΓΕΝΟΒΑ την έδωσε και θα συνεχίσει να δίνει την μάχη των ιδεών. Για την ανάγκη συμπόρευσης με τα συνδικάτα και τη ΠΟΣΔΕΠ, για την πάλη ενάντια στη κυβέρνηση και τον Καραμανλή. Σε ένα μεγάλο βαθμό τα καταφέραμε. Το σύνθημα να πέσει η κυβέρνηση είναι πια στο στόμα χιλιάδων φοιτητών και όχι μόνο.

Πρέπει να συνεχίσουμε δυναμικά στις μάχες που έρχονται. Η Πρωτοβουλία ΓΕΝΟΒΑ πρότεινε την ενιαία κάθοδο στις φοιτητικές εκλογές του μπλοκ των καταλήψεων, πρόταση που έκανε σε χιλιάδες αγωνιστές του κινήματος. Είναι ιστορική αναγκαιότητα αυτοί που πάλεψαν μαζί, οργάνωσαν μαζί να εκφράσουν πολιτικά τις καταλήψεις. Η νέα περίοδος πάντα έρχεται με στοιχεία απ' τη παλιά. Η παραδοσιακή Αριστερά αρνήθηκε, αλλά έχει ανοίξει ο δρόμος για κοινή εκλογική κάθοδο του πιο μαχητικού κομματιού του κινήματος. Αν πετύχει αυτή η προσπάθεια θα μετατραπεί στο πιο χρήσιμο εργαλείο στα χέρια του κόσμου για να παλέψει και στις επόμενες μάχες. Θα προκαλέσει τεράστια αίσθηση σε όλη την κοινωνία και τους εργαζόμενους που κοιτούν και εμπνέονται απο το κίνημα μας. Η πιο πλατειά και ενωτική δράση αυτών των κομματιών θα είναι ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία να χτίσουμε την Νέα Αριστερά.

40 χρόνια από την Χούντα

Η Ιστορία μας διδάσκει, ιδιαίτερα όταν είναι τόσο κοντινή. Η Μαρία Στύλλου αναλύει τους δεσμούς του ελληνικού καπιταλισμού με τη Χούντα και εντοπίζει τα λάθη της Αριστεράς που κόστισαν τόσο ακριβά.

Φέτος συμπληρώνονται 40 χρόνια απο το στρατιωτικό πραξικόπημα της 21ης Απρίλη του 1967. Το πρώτο που χρειάζεται να ξεκαθαρίσει κανείς είναι οτι η Χούντα δεν ανήκει στην Ιστορία. Πολλοί απο τους στρατιωτικούς και πολιτικούς που πρωτοστάτησαν ζούνε ακόμα και δυστυχώς δεν βρίσκονται στην φυλακή. Επίσης ζούνε πολιτικά πρόσωπα και πολιτικοί αρχηγοί που τους έστρωσαν τον δρόμο και τους διευκόλυναν. Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης είναι ο πιο γνωστός αλλά δεν είναι ο μόνος. Συμμετείχε στο βασιλικό πραξικόπημα του 1965 για την ανατροπή της κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου. Εκείνη η «αποστασία» ήταν η πρώτη πρόβα τζενεράλε πραξικοπήματος που δεν πέτυχε.

Ο πιο σημαντικός λόγος γιατί η Χούντα δεν ανήκει στην Ιστορία, είναι η ζωντανή εμπειρία για χιλιάδες αγωνιστές που βασανίστηκαν, εξορίστηκαν, δολοφονήθηκαν, είδαν τα σωματεία του να διαλύονται, την αριστερά να βγαίνει εκτός νόμου και για επτά χρόνια είχαν την εμπειρία της πιο σκληρής τυραννίας εν μέσο μιας «φιλειρηνικής και δημοκρατικής» Ευρώπης. Δεν ανήκουν στην Ιστορία ούτε τα ερωτήματα πώς ήρθε η Χούντα, ποιοι την στήριξαν, γιατί δεν μπόρεσε η Αριστερά να σταματήσει το πραξικόπημα. Πώς γίνεται σε ένα κράτος ευρωπαϊκό, όπως η Ελλάδα, με ρυθμούς ανάπτυξης που θα ζήλευε εκείνη την περίοδο ο αναπτυγμένος ευρωπαϊκός βορράς να έχει η κυρίαρχη τάξη επιλογή της την στρατιωτική δικτατορία.

Η θεωρία οτι η Χούντα του Παπαδόπουλου, του Παττακού και του Μακαρέζου ήταν αυτονομημένη απο την ΕΡΕ (το κόμμα της δεξιάς τότε), απο τα Ανάκτορα, την ηγεσία του στρατού και τους Ωνάσηδες είναι ένα ψέμα που δεν το πιστεύει κανείς σήμερα.

Ο διεθνής ρόλος της Ελλάδας

Η δικτατορία ήταν αποτέλεσμα της μεγάλης πολιτικής κρίσης της κυρίαρχης τάξης στη δεκαετία του '60, σε μια περίοδο που έβαζε στόχο να μπει στην ΕΟΚ και να αξιοποιήσει τα στρατηγικά πλεονεκτήματα που είχε στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και των Βαλκανίων.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου έχει γράψει ένα άρθρο με τίτλο «Ελλάδα: νεοαποικισμός και επανάσταση» [1]. Σ' αυτό το άρθρο ο Παπανδρέου προσπαθεί να περιγράψει τα διεθνή πλαίσια μέσα στα οποία έγινε το πραξικόπημα. *«Υπάρχει μια φιλελεύθερη ερμηνεία που την υποστηρίζουν άτομα σαν τον Άρθουρ Σλέσιγκερ, και που στηρίζεται σε αυστηρή στρατιωτικό - στρατηγική αντιμετώπιση. Αυτή η άποψη υποστηρίζει, οτι στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου, το Πεντάγωνο χρειάζεται να διαμορφώσει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για νέο εξοπλιστικό σύστημα που σχεδιάζεται για συγκεκριμένο γεωπολιτικό χώρο. Η Ελλάδα είναι σημαντική στρατηγικά για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή. Αυτές οι επενδύσεις σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς δεν μπορεί να υπόκεινται στα ρίσκα των πολιτικών αλλαγών, της λαϊκής κυριαρχίας και των δημοκρατικών διαδικασιών. Επειδή είναι ρίσκο να αφήσουμε τον ελληνικό λαό να αποφασίσει εάν θέλει δώδεκα αμερικάνικες βάσεις στο έδαφος του, η δημοκρατία χρειάζεται να πεθάνει στην Ελλάδα.*

Αυτή όμως η ερμηνεία δεν πάει και πολύ μακριά. Υπάρχει μια απλή ερώτηση: Γιατί οι Ηνωμένες Πολιτείες ασχολούνται με την Μέση Ανατολή που είναι τόσο μακριά απο τις ίδιες; Εάν βάλεις αυτή την ερώτηση και μετά ρωτήσεις τι υπάρχει το πολύτιμο στην Μέση Ανατολή, τότε παίρνεις την απάντηση: πετρέλαιο».

Ο Αλέξης Παπαχελάς στο βιβλίο του «Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας» [2] δίνει την εικόνα του ρόλου της Ελλάδας στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο τον Ιούνη του 1967 (ο πόλεμος των 6 ημερών όπου το Ισραήλ άρπαξε εδάφη απο την Αίγυπτο, την Ιορδανία και την Συρία και συνεχίζει να τα κρατάει ακόμα). *«Τον Ιούνιο του 1967, η διεθνής συγκυρία βοήθησε καθοριστικά τις σχέσεις της Χούντας με την Ουάσιγκτον. Ο πόλεμος ανάμεσα στο Ισραήλ και τις αραβικές χώρες δημιούργησε σημαντικές ανάγκες για το αμερικάνικο Πεντάγωνο, μεταξύ άλλων για την χρησιμοποίηση των βάσεων στην Ελλάδα, την μεταφορά αμερικανών πολιτών και συγγενών διπλωματικών υπαλλήλων σε ουδέτερη χώρα, καθώς και την πτήση αεροσκαφών στο ελληνικό εναέριο χώρο.*

Ο Ντιν Ράσκ, Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ εισηγήθηκε στον Λίντον Τζόνσον να ενισχύσουν τα εξοπλιστικά προγράμματα της Χούντας επειδή «έχουμε εγκαταστάσεις στην Ελλάδα οι οποίες είναι σημαντικές για την Αεροπορία, το Ναυτικό, τη CIA και την USIA, και η αξία των οποίων έχει αυξηθεί μετά τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο. Ο πόλεμος αυτός υπογράμμισε την σημασία της Ελλάδας (μαζί με την Τουρκία και το Ιράν) για τα αμερικάνικα συμφέροντα».

Θα μπορούσαμε να πολλαπλασιάσουμε τέτοια παραδείγματα που δείχνουν πόσο σημαντική θέση είχε η Ελλάδα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα της Δύσης. Χρειάζεται, όμως, να ξεκαθαρίσουμε και κάτι επιπλέον.

Η συμμετοχή των ΗΠΑ στο στρατιωτικό πραξικόπημα και η στήριξη της Χούντας δεν μπορεί να εξηγηθεί με όρους εξάρτησης και νεοαποικίας, αλλά της δυνατότητας που πρόσφερε ο ελληνικός καπιταλισμός και οι δικές του βλέψεις στην περιοχή. Μιλάμε για περίοδο Ψυχρού Πολέμου και σκληρών ανταγωνισμών ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις ποια θα έλεγχε τα κρίσιμα σημεία. Και η Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια ήταν δύο απ' αυτά.

Στα Βαλκάνια ο Τίτο είχε ήδη απομακρυνθεί απο την Μόσχα και είχε αρχίσει τις οικονομικές συνεργασίες με την Δύση. Η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στην Τσεχοσλοβακία το '68 έκανε το Τίτο να ζητήσει και στρατιωτική βοήθεια απο τις ΗΠΑ. Η Ελλάδα είχε πολύ καλές σχέσεις με την Γιουγκοσλαβία και πριν και κατά την διάρκεια της Χούντας. Τόσο πολύ ώστε να υπάρχει πρόβλημα για τους έλληνες αντιστασιακούς που ζητούσαν άσυλο στο Βελιγράδ. Υπάρχουν παραδείγματα που η

αστυνομία του Τίτο συνέλαβε και παρέδωσε αντιστασιακό στα κάτεργα του Παπαδόπουλου.

Όσο για τις σχέσεις και τον ρόλο της Ελλάδας στην Μέση Ανατολή, αυτά δεν ξεκίνησαν στην περίοδο του Πολέμου του 1967 αλλά ακόμα νωρίτερα. Τα ελληνικά τάνκερ μετέφεραν το πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής και επένδυαν εκεί ένα μέρος απο τα κέρδη τους. Ήταν αυτοί που είχαν άμεσο συμφέρον να τσακιστούν τα νασερικά κινήματα στην περιοχή, και ήταν στο πλευρό του Ισραήλ. Το μεγαλύτερο ατού της Ελλάδας στην περιοχή ήταν η Κύπρος. Το Κυπριακό είναι μια συνεχής προσπάθεια του ελληνικού κράτους και των κυβερνήσεων να χρησιμοποιήσουν την Κύπρο για τα δικά τους συμφέροντα.

Η διετία 1963-64 είναι η προσπάθεια των ελληνικών κυβερνήσεων σε συνεργασία με την κυπριακή να διαλύσουν στην πράξη τις συμφωνίες της Ζυρίχης και να περιορίσουν τους Τουρκοκύπριους σε θύλακες. Ήταν το πρώτο παράδειγμα «εθνικής εκκαθάρισης» για να προχωρήσουν στο επόμενο βήμα της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Σ' αυτές τις επιλογές η Ελλάδα είχε με το μέρος της τις ΗΠΑ, όπως περιγράφει ο Παπαχελάς στο βιβλίο του: *«Η κατάσταση στην Κύπρο παραμένει κρίσιμη. Στις 4 Ιουνίου (1964) η κρίση έφτασε σε πολύ επικίνδυνο σημείο, καθώς μια σειρά απο συμβάντα οδήγησαν σε ανοιχτή απειλή του Τούρκου πρωθυπουργού Ινονού, πώς η Τουρκία θα επενέβαινε στην Κύπρο....Όλα έδειχναν οτι η τουρκική επιχείρηση ήταν αναπόφευκτη, όταν ο πρόεδρος Τζόνσον έστειλε προσωπική επιστολή στον Ινονού στις 5 Ιουνίου. Ήταν πολύ σκληρό κείμενο, το οποίο έπεισε την Άγκυρα να ματαιώσει την απόβαση».*

Η Ελλάδα δεν ήταν χρήσιμη για τον έλεγχο της Μέσης Ανατολής μόνο για τις ΗΠΑ αλλά και για την Ευρώπη. Ο Μεϊνό στο βιβλίο του *«Το στρατιωτικό Πραξικόπημα του Απριλίου του 1967»* [3] γράφει πώς *«ο Φανφάνι, Υπουργός Εξωτερικών της Ιταλίας, όταν έγινε το πραξικόπημα δήλωσε οτι η απόφαση της επιβολής κυρώσεων κατά της Ελλάδας θα είχε σαν συνέπεια «την δημιουργία ενός επικίνδυνου προηγούμενου, αναμείξεως στις υποθέσεις μια χώρας μέλους».* Και όπως διαπιστώνει ο Μεϊνό στο παραπάνω βιβλίο *«Κάτω απο τις συνθήκες αυτές ήταν μάλλον απίθανο, ατομικά ή σαν σύνολο, να έδιναν οι ευρωπαϊκές χώρες στα διαβήματα τους εναντίον των συνταγματαρχών μια διάσταση ή ένα περιεχόμενο που να εξασθένιζε πραγματικά το ενδιαφέρον και την αξία που έχει η Ελλάδα σαν κρίκος της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας της Δύσεως».*

η Μαζι'η

ΝΟ. 17 ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ "ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ" ΑΠΡΙΛΗΣ '73

Κάτω ή Χούντα!

Ζήτω τό μαζικό κίνημα!

(Συνέχεια στην 8η σελίδα)

Η εφημερίδα της ΟΣΕ μέσα στην Χούντα

Το κίνημα

Οι βλέψεις και τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης στην Ελλάδα, ταυτίζονταν σε μεγάλο βαθμό με τους στρατηγικούς στόχους του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Είναι η περίοδος που ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός είχε ανάγκη όχι μόνο απο κράτη δορυφόρους αλλά και απο κράτη που είχαν την δυνατότητα να ελέγχουν την περιοχή. Είναι η περίοδος των υποιμπεριαλισμών και η Ελλάδα λόγω της οικονομικής ανάπτυξης, γεωπολιτικής θέσης αλλά και βλέψεων των ελλήνων καπιταλιστών μπορούσε και ήθελε να παίξει αυτό τον ρόλο. Οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε ήταν το κίνημα μέσα στην Ελλάδα.

Το κίνημα έμπαινε φουριόζο στις πολιτικές εξελίξεις και τις καθόριζε. Δεν ήταν κάποιες ιδιαίτερες δομές του «μετεμφυλιακού» κράτους που οδήγησαν στην Χούντα, αλλά ο τρόμος της κυρίαρχης τάξης απο ένα κίνημα που έβαζε την σφραγίδα του στις πολιτικές εξελίξεις παγκόσμια και στην Ελλάδα στην δεκαετία του '60. Οι «δομές» υπήρχαν, όπως άλλωστε και σε άλλες χώρες (π.χ. Ιταλία όπου αντί για τον ΙΔΕΑ υπήρχε η «Γκλάντιο» και η «Κόκκινη Πρεσβεία»). Αυτό που έκανε τη διαφορά ήταν η έκταση της πολιτικής κρίσης της άρχουσας τάξης μπροστά το κύμα που ξέσπασε απο κάτω.

Στην Ελλάδα ο Μάης του '68 ξεκίνησε πιο νωρίς όταν οι φοιτητές διαδήλωναν για δημόσια και δωρεάν παιδεία το '63-'64 και ανάγκασαν την κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου να υιοθετήσει αυτό το αίτημα μόλις κέρδισε τις εκλογές. Παράλληλα το εργατικό κίνημα δημιουργούσε καινούργια συνδικάτα στηρίζοντας την κίνηση των 115 και βάζοντας φρένο στην προσπάθεια των αφεντικών να κρατήσουν την νέα εργατική τάξη ανοργάνωτη.

Ήταν ένα πολιτικό κίνημα που όπως και σήμερα εμπνεόταν απο τους αγώνες στην Λατινική Αμερική, συμμετείχε στο αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ, δημιούργησε αντιπολεμικές οργανώσεις όπως τον «Σύλλογο Μπέρτραντ Ρασελ» για τον μονομερή αφοπλισμό και τάχτηκε αλληλέγγυο στα αντιιμπεριαλιστικά κινήματα δημιουργώντας την «Κίνηση Φίλων Νέων Χωρών του

Η τριανδρία της Χούντας: Παπαδόπουλος, Πατακός, Μακαρέζος

Η πρώτη αντιστασιακή ενέργεια. Κατάληψη στην ελληνική Πρεσβεία στο Λονδίνο, 28 Απρίλη 1967

Τρίτου Κόσμου» (ΦΝΧ). Ήταν αυτό το κίνημα που βρέθηκε μπροστά στα Ιουλιανά και έμεινε στον δρόμο για 70 μέρες διαψεύδοντας τα σχέδια των Ανακτόρων και ανατρέποντας τρεις κυβερνήσεις. Μπορεί οι εργάτες να μην κατάλαβαν τα εργοστάσια όπως τον Μάη του '68 στην Γαλλία, ούτε οι φοιτητές τις σχολές, αλλά η δυναμική που άνοιξε μπορούσε να φτάσει μέχρι την ανατροπή της Βασιλείας εάν η Αριστερά δεν συμβιβάζονταν τόσο εύκολα.

Ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς στο άρθρο του «Η ελληνική Χούντα» στο New Left Review[4] περιγράφει πώς εκείνη την περίοδο οι έλληνες καπιταλιστές έβλεπαν θετικά την προοπτική να μπουν στην ΕΟΚ και διεκδικούσαν απο το κράτος να τους στηρίξει. *«Η θέση των ελλήνων καπιταλιστών στην Κοινή Αγορά εξαρτιόταν απο την ικανότητα του ελληνικού κράτους να κρατήσει ένα ικανοποιητικό ρυθμό ανάπτυξης και μια συνεχή άνοδο της ζήτησης. Ήταν μ' αυτόν τον τρόπο που οι ελληνικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στον διεθνή ανταγωνισμό ή να συνυπάρχουν με διεθνή μονοπώλια σε λίγο ως πολύ ικανοποιητικές συνθήκες»*.

Η εικόνα της ελληνικής οικονομίας το 1960 δεν δίνει την εικόνα ενός υπανάπτυκτου και εξαρτημένου καπιταλισμού αλλά μιας ανερχόμενης οικονομικής δύναμης μέσα στην Ευρώπη. Απο το 1952 έως το 1970 για 18 χρόνια, ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης ήταν γύρω στο 6%, και ο ρυθμός ανάπτυξης των επενδύσεων ανέβηκε απο το 14,3% στο 24,6%. Οι επενδύσεις δεν στηρίζονταν στο «ξένο» κεφάλαιο, αλλά στους έλληνες εφοπλιστές που επένδυαν τα κέρδη τους στην Ελλάδα, σε τράπεζες, βιομηχανίες, ναυπηγεία, τουρισμό, συγκοινωνίες. Ο Ωνάσης, ο Νιάρχος, ο Ανδρεάδης, ο Μποδοσάκης, δεν περιορίζονταν μόνο στα τάνκερ και στο πετρέλαιο αλλά αγόρασαν ναυπηγεία, διυλιστήρια, σιδηρόδρομους συμμετέχοντας στο ελληνικό μπουμ του '60. Με την Χούντα αυτές οι επενδύσεις ήρθαν ακόμα πιο μαζικά γιατί οι συνταγματάρχες τους εξασφάλισαν την διάλυση των συνδικάτων και το τσάκισμα των διεκδικήσεων.

Το πραξικόπημα της Χούντας, λοιπόν, δεν ήταν απλά μια προέκταση αντιδημοκρατικών μηχανισμών σαν κατάλοιπο προηγούμενων εποχών υπανάπτυξης και εξάρτησης. Ήταν κατοχύρωση των γεωπολιτικών συμφερόντων της άρχουσας τάξης που συμβάδιζαν με τις ανάγκες των ΗΠΑ στην περιοχή. Και κατοχύρωση της οικονομικής στρατηγικής της που συμβάδιζε με τα σχέδια της ΕΟΚ. Όλοι αυτοί ήθελαν πυγμή απέναντι στο κίνημα που απειλούσε τις επενδύσεις, τις βάσεις και την πολιτική σταθερότητα τους. Και την βρήκαν με το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών.

Και η Αριστερά;

Ο Αντόνιο Γκράμσι[5] στο αποκορύφωμα της Κόκκινης Διετίας, το Μάη του 1920, προειδοποιούσε οτι *«η παρούσα φάση της ταξικής πάλης στην Ιταλία είναι η φάση που προηγείται-είτε της κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας απο το επαναστατικό προλεταριάτο είτε μιας τρομερής αντίδρασης απο την πλευρά της κυρίαρχης τάξης και της κυβερνώσας κάστας. Δεν πρόκειται να διστάσουν στη χρησιμοποίηση των πιο βίαιων μέσων για να εξαναγκάσουν το βιομηχανικό και αγροτικό προλεταριάτο σε πλήρη υποταγή»* (σελ.35). Μ' αυτό τον τρόπο ο Γκράμσι προειδοποιούσε το Σοσιαλιστικό Κόμμα να στηρίξει τους εργάτες του Τορίνο και να βοηθήσει να απλωθεί η απεργία σε όλη την Ιταλία. Ο λόγος του αποδείχτηκε προφητικός για την Ιταλία της Κόκκινης Διετίας. Την ήττα των απεργών ακολούθησε η μαύρη τρομοκρατία των φασιστών και η άνοδος του Μουσολίνι στην εξουσία το 1922.

Έξι μήνες μετά τα Ιουλιανά, η Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΔΑ συνεδρίασε τον Γενάρη του 1966, εκτίμησε την κατάσταση και κατέληξε σε προτάσεις που απευθύνονταν προς τα μέλη του κόμματος και προς τις άλλες πολιτικές δυνάμεις. Αφού καταδίκαζε οποιαδήποτε απειλή πραξικοπήματος και ζητούσε ελεύθερες εκλογές, προχωράει στην δημόσια διαβεβαίωση οτι δεν βάζει θέμα βασιλιά. *«Η 15 Ιουλίου εδημιούργησε σάλο εις την πολιτικήν ζωήν. Αι ενεργειαι του Στέμματος έχουν θέσει εις την συνείδηση της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού ακόμα και προβλήματα πολιτεύματος. Η ΕΔΑ παρά ταύτα,....θεωρεί, εκτιμημένης της καταστάσεως εις το σύνολον της, οτι μπορεί να συμφωνηθεί και να διακηρυχθεί απο τα πολιτικά κόμματα οτι δεν θέτουν πολιτειακόν ζήτημα..»* [6]

Η Αριστερά στην Ελλάδα τσακίζεται μετά τον Εμφύλιο, αλλά ξαναδυναμώνει πολύ γρήγορα. Σε λιγότερο απο 10 χρόνια στις εκλογές του 1958 η ΕΔΑ θριαμβεύει, παίρνει 25%, γίνεται αξιωματική αντιπολίτευση και βγάζει 78 βουλευτές. Ποτέ απο τότε η Αριστερά στην Ελλάδα δεν έχει ξαναπιάσει τέτοιο ποσοστό ούτε τέτοιο αριθμό βουλευτών. Μπορεί διάφοροι εκ των υστέρων να υποστηρίζουν οτι αυτό το αποτέλεσμα ήταν συγκυριακό λόγω ανυπαρξίας αστικής αντιπολίτευσης, αλλά η πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Στο έλος της δεκαετίας του '50 και στις αρχές του '60 ένα νέο κίνημα γεννήθηκε μέσα στα πανεπιστήμια και στους εργατικούς χώρους που μαζικοποίησε την ΕΔΑ. Αυτό τρομκράτησε την κυρίαρχη τάξη και γι' αυτό έκανε επανειλημμένες προσπάθειες να το τσακίσει: το 1961 με βία και νοθεία στις εκλογές για να μείνει η δεξιά στην κυβέρνηση, το 1963 με την δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, τον Ιούλη του

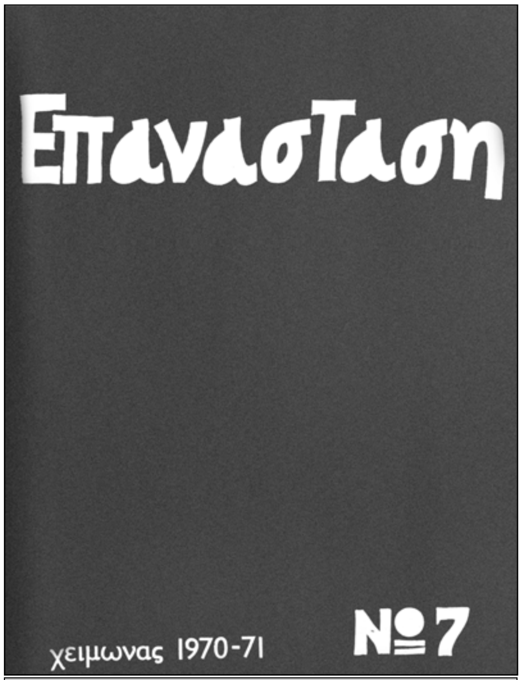
1965 με το βασιλικό πραξικόπημα. Το εντυπωσιακό ήταν οτι σε κάθε μια απ' αυτές τις προσπάθειες ακολουθούσε ξεσηκωμός που ανέτρεπε τα σχέδια των απο πάνω. Ταυτόχρονα όμως κάθε απόπειρα της κυρίαρχης τάξης να βάλει χέρι στο κίνημα και την Αριστερά κατέληγε σε μεγαλύτερη δεξιά προσαρμογή της ηγεσίας της ΕΔΑ.

Στα Ιουλιανά η ηγεσία της ΕΔΑ προσπάθησε απο την αρχή να σταματήσει τις διαδηλώσεις, στο σύνθημα για «Γενική Απεργία» έστειλε τον κομματικό μηχανισμό να πείσει τους εργάτες οτι ήταν λάθος αίτημα, κι όταν φλεγόταν η Ομόνοια καταγγελνε τους διαδηλωτές ως «προβοκάτορες». Δεν ήταν συγκυριακή η στροφή της. Ακολουθούσε την εξέλιξη των Κ.Κ. στην Ευρώπη και ιδιαίτερα του Ιταλικού. Η ΕΔΑ είχε ξεκινήσει τον ιστορικό συμβιβασμό με τα κόμματα και τους θεσμούς της αστικής τάξης πολύ πριν την ανακηρύξει ο Μπερλίγκουερ το 1974.

Στην Α' Εβδομάδα Σύγχρονης Σκέψης που οργάνωσαν οι εκδόσεις Θεμέλιο, (ο εκδοτικός οίκος της ΕΔΑ), το 1965 (12-20 Μάη), ένας απο τους ομιλητές ήταν ο Αντόνιο Πεζέντι. Ηταν Γερουσιαστής του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος και μέλος της Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού της Ιταλικής Γερουσίας. Η ομιλία του ήταν για την διεθνή κατάσταση, για την συμμετοχή της Ιταλίας στην ΕΟΚ (η Ιταλία είναι ένα απο τα έξι ιδρυτικά μέλη) και για την στρατηγική του PCI. *«Δεν μπορεί ποτέ να ξεχνιέται ο αποφασιστικός ρόλος που μπορεί να παίξει η εργατική τάξη και γενικά οι λαϊκές μάζες για την κατάκτηση μιας όλο και μεγαλύτερης οικονομικής και πολιτικής δύναμης, για να μπορέσει έτσι να διευθύνει την οικονομική και κοινωνική ζωή σε κάθε χώρα προς το εθνικό συμφέρον όλου του λαού»* [7]. Ο Πεζέντι εκείνο το βράδυ ξεδίπλωνε την στρατηγική του «Ευρωκομουνισμού» και ζητούσε απ' όλη την άλλη Αριστερά να την ακολουθήσει. Αυτή η συζήτηση γινόταν στην Αθήνα ένα μήνα πριν τα Ιουλιανά και δύο χρόνια πριν την δικτατορία.

Η αντίσταση

Η Χούντα κράτησε μόνο επτά χρόνια γιατί βρήκε μπροστά της αυτό το κίνημα που ήθελε να τσακίσει το βρήκε μπροστά της. Η δικτατορία δεν έπεσε μέσα απο τις εσωτερικές αντιφάσεις και καυγάδες όπως υποστηρίζει ο Νίκος Πουλαντζας στο βιβλίο του «Η κρίση των δικτατοριών»[8]. *«Αυτό που πρέπει να συγκρατήσουμε οτι μόνο η συσσώρευση και η συμπύκνωση των αντιθέσεων μέσα στους μηχανισμούς των στρατιωτικών δικτατοριών προκάλεσαν την έναρξη της διαδικασίας για την ανατροπή αυτών των καθεστώτων»* (σελ 176). Αυτή η περιγραφή είναι τελείως λανθασμένη και αγνοεί την αντίσταση που δημιουργήθηκε ενάντια στην δικτατορία.

Το περιοδικό των Επαναστατικών Σοσιαλιστικών Ομάδων

Η Χούντα έβγαλε παράνομα τα συνδικάτα, την ΕΦΕΕ, έστειλε τους συνδικαλιστές στα ξερονήσια. Έβγαλε παράνομή την Αριστερά προχώρησε σε μαζικές συλλήψεις για να τσακίσει κάθε προσπάθεια αναδιοργάνωσης του κινήματος. Παρόλα αυτά το 1968 ξεκινάνε ξανά. Το 1969 απεργούν οι πιλότοι της Ολυμπιακής Αεροπορίας και την ίδια χρονιά ξεκινάνε κινητοποιήσεις ενάντια στην συγχώνευση των ασφαλιστικών ταμείων. Η Χούντα αναγκάζεται να υποχωρήσει. Το 1971 κατεβαίνουν σε απεργία οι οδηγοί και οι εισπράκτορες στα πράσινα λεωφορεία και κερδίζουν. Το 1972 ξεκινάει απεργία στον Τύπο, στην Μάδεμ Λάκο, στα τρόλεϊ, στην ΔΕΗ [9]. Η κατάληψη της Νομικής, οι κινητοποιήσεις των φοιτητών πριν απο το Πολυτεχνείο, ανοίγουν παράθυρα ελπίδας και συντονισμού. Κάτω απ' αυτό τον φόβο οι συνταγματάρχες συνέχιζαν έξι χρόνια μετά το πραξηκόπημα να εφαρμόζουν τον στρατιωτικό νόμο σε όλες τις μεγάλες πόλεις.

Η διάσπαση του ΚΚΕ το 1968 σε δύο κόμματα, στο ΚΚΕ (Εσωτερικού) και στο ΚΚΕ ήταν η αναγνώριση της χρεοκοπίας της πολιτικής του κόμματος που καθοδηγούσε την Αριστερά στην Ελλάδα. Και τα δύο κόμματα παρ' όλες τις διαφορές που είχαν, ήταν σύμφωνα στις βασικές επιλογές της Αριστεράς την δεκαετία του '60, και γι' αυτό υπεύθυνα για τις εξελίξεις.

Η κρίση και η διάσπαση του '68, αποδέσμευσε μεγάλο κομμάτι απο την ΕΔΑ και το ΚΚΕ, και τροφοδότησε την δημιουργία νέων επαναστατικών οργανώσεων και στην Ελλάδα. Η ΟΣΕ (αυτό ήταν το αρχικό όνομα του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος) δημιουργήθηκε εκείνη την περίοδο απο αγωνιστές που ξέκοβαν με τον ρεφορμισμό. *«Γι' αυτό κανένας αγώνας για το γκρέμισμα της στρατιωτικής δικτατορίας δεν μπορεί να πετύχει εκτός αν συγχρόνως είναι κοινωνικός αγώνας εναντίον του αστικού κράτους, δηλαδή αγώνας για την οικοδόμηση θεσμών και ιδρυμάτων που θα στηρίζονται στις σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγής και θα εξασφαλίζουν την συμμετοχή του παραγωγού σ' όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας»* [10]. Αυτή ήταν η στρατηγική πάνω στην οποία συγκροτήθηκε τότε η πρωτοβουλία να φτιάξουμε μια νέα επαναστατική οργάνωση που θα ξαναζωντάνευε μέσα απο τις στάχτες της συμβιβασμένης Αριστεράς, τις ιδέες του Λένιν, του Τρότσκι, της Ρόζας και του Γκράμσι.

Η Χούντα δεν έπεσε επειδή *«η πολιτική συνεργασιών της Αριστεράς βοήθησε στο να δυναμώσουν οι εσωτερικές αντιφάσεις στον στρατό»*, όπως υποστηρίζει ο Πουλαντζάς στο βιβλίο του (σελ.158), αλλά γιατί χιλιάδες αγωνιστές έδωσαν την ζωή τους και συγκρούστηκαν με το πιο βάρβαρο πρόσωπο του καπιταλισμού. Είναι αυτοί που έκαναν το Πολυτεχνείο και συνεχίζουν να παλεύουν για να αλλάζουν τον κόσμο.

Υποσημειώσεις:

1. Ανδρέας Παπανδρέου: «Ελλάδα: Νεοαποικισμός και Επανάσταση». Μηνιαία Επιθεώρηση (Monthly Review, Δεκέμβρης 1972).
2. Αλέξης Παπαχελάς: «Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας». Βιβλιοπωλείο της «ΕΣΤΙΑΣ», 1977.
3. Ζαν Μεϊνό: «Το στρατιωτικό πραξικόπημα του Απριλίου 1967». Εθνική Βιβλιοθήκη του Κεμπέκ, Μόντρεαλ, 1970.
4. Κώστας Τσουκαλάς: «Η Ελληνική Χούντα». New Left Review No.56 Ιούλης - Αύγουστος 1969.
5. «Αντόνιο Γκράμσι: Η ζωή και οι ιδέες ενός επαναστάτη», Κρις Χάρμαν και Κρις Μπάμπερι. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2007.
6. Τάκης Μπενάς: «Ένα συνέδριο που δεν έγινε ποτέ». Εκδόσεις Δελφίνι, 1995 σελ.171.
7. Α' Εβδομάδα Σύγχρονης Σκέψης (12-20 Μάη 1965). Εκδόσεις Θεμέλιο 1966.
8. Νίκος Πουλαντζάς: «Η κρίση των δικτατοριών (Πορτογαλία, Ελλάδα, Ισπανία)». Εκδόσεις Παπαζήση 1975.
9. Ματίνα Λέτσα: «Εργατικοί αγώνες στην περίοδο της δικτατορίας». Εκδόσεις Τολίδη.
10. Μαρία Χατζή: «Στρατιωτική δικτατορία: Μια ακόμα μορφή του αστικού κράτους». Περιοδικό «Επανάσταση», Χειμώνας 1970-71.

Ο Αντόνιο Γκράμσι

και η επανάσταση στη Δύση

Ο Γκράμσι είναι πιο επίκαιρος από ποτέ. Αυτό υποστηρίζει ο Κώστας Τορπουζίδης σε ένα άρθρο που δεν είναι μόνο φόρος τιμής για τα 70 χρόνια από το θάνατο του μεγάλου επαναστάτη, αλλά και σύνδεση των ιδεών του με το σήμερα.

Ο Αντόνιο Γκράμσι ανήκει στη σημαντική γενιά επαναστατών των αρχών του 20ου αιώνα που με τη δράση και τις ιδέες τους σφράγισαν το επαναστατικό κίνημα του καιρού τους και μας άφησαν σημαντική κληρονομιά στους αγώνες ενάντια στον καπιταλισμό. Φέτος συμπληρώνονται 70 χρόνια από το θάνατο του στις 27 Απρίλη του 1937 από τους δήμιους του Μουσολίνι και είναι άλλη μια ευκαιρία για τους χιλιάδες νέους αγωνιστές του κινήματος να αντλήσουν έμπνευση και ιδέες από το έργο του.

Το περιβάλλον φτώχειας και καταπίεσης στη Σαρδηνία, όπου γεννήθηκε, καθόρισε την προσωπική και πολιτική του διαδρομή. Το 1911 φτάνει στο Τορίνο της βόρειας Ιταλίας με μια υποτροφία για σπουδές στη φιλολογία. Το Τορίνο είναι ήδη μια πόλη 500.000 χιλιάδων, όπου το ’4 των κατοίκων του είναι βιομηχανικοί εργάτες και θεωρείται η «κόκκινη πρωτεύουσα» της Ιταλίας. Είναι η πόλη που το 1911 οι μεταλλεργάτες ξεσηκώνονται σε «ανεπίσημη» γενική απεργία και δημιουργούν για πρώτη φορά τις «εργοστασιακές επιτροπές». Ο Γκράμσι εντάσσεται σχεδόν αμέσως στη Σοσιαλιστική Νεολαία και από το 1915 γίνεται μόνιμος αρθρογράφος της εφημερίδας του Σοσιαλιστικού Κόμματος «Φωνή του Λαού».

Η Ιταλία, μετά από έντονες διαμάχες μέσα στην άρχουσα τάξη και μυστικές συμφωνίες της δεξιάς με Γαλλία-Βρετανία μπαίνει καθυστερημένα στον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά το Σοσιαλιστικό Κόμμα είναι το μόνο στην Ευρώπη που κρατάει αντιπολεμική θέση και μαζί με τις συνδικαλιστικές ηγεσίες καλούν σε ουδετερότητα. Ταυτόχρονα σχεδόν συγκροτείται και η αριστερή του πτέρυγα, που με ηγέτη τον Μπορντίγκα καλεί σε πιο ανοιχτή και ενεργή αντιπολεμική δράση. Μεγάλο κομμάτι της νεολαίας του κόμματος, μαζί και ο Γκράμσι συστρατεύονται μ’ αυτήν την άποψη.

Στο Τορίνο, όπου η εργατική τάξη το 1915 κατέβηκε σε γενική απεργία ενάντια στην είσοδο στον πόλεμο, τον Αύγουστο του 1917 ξεσπάει η πρώτη μαζική εξέγερση με αφορμή την έλλειψη ψωμιού, μετά από ένα εξάμηνο συνεχών απεργιών για την άνοδο των τιμών. Κρατάει 4 μέρες και οι εργάτες στήνουν οδοφράγματα στις συνοικίες. Η κυρίαρχη τάξη απαντάει με τη χρήση στρατού. 50 εργάτες δολοφονούνται και άλλοι 1.000 φυλακίζονται ή στέλνονται στο μέτωπο.

Ήταν η πρώτη μαζική εργατική εξέγερση, όπου φάνηκε καθαρά η αδυναμία του Σοσιαλιστικού Κόμματος αλλά και της αριστερής του πτέρυγας να την οργανώσει και να την εξαπλώσει στην υπόλοιπη Ιταλία. Αυτό το χάσμα ανάμεσα στη συμβιβαστική και παθητική στάση της ηγεσίας του κόμματος και των συνδικάτων και την εντεινόμενη δράση και αυτοπεποίθηση των εργατών θα εκδηλωθεί όλο και πιο έντονα τα επόμενα τρία χρόνια.

Καταλύτης σ’ αυτή τη διαδικασία ήταν το ξέσπασμα και η νίκη της Ρωσικής Επανάστασης. Η επίδρασή της στο Τορίνο είναι πιο έντονη και γοργή από οπουδήποτε ίσως αλλού στη Ευρώπη. Τον Αύγουστο του 1917 η ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος καλεί μια ρωσική αντιπροσωπεία στο Τορίνο και μια μεγάλη διαδήλωση 80.000 εργατών τους υποδέχεται με σύνθημα «Ζήτω ο Λένιν».

Η ανάπτυξη του κινήματος είναι εκρηκτική. Στη διετία 1918-1920 η Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας φτάνει από 250.000 στα 2 εκατομμύρια μέλη, το Σοσιαλιστικό Κόμμα από 20.000 στα 180.000 μέλη, ενώ στις εκλογές το Νοέμβρη του 1919 παίρνει 2 εκατομμύρια ψήφους και εκλέγει 156 βουλευτές (στους 508). Το Σοσιαλιστικό Κόμμα υιοθετεί επαναστατική φρασεολογία και το 1919 ζητάει να ενταχθεί στην 3η Διεθνή.

Εργοστασιακά Συμβούλια

Στα εργοστάσια οι εργάτες προχωράνε πολύ πιο πέρα από τα λόγια των ηγετών τους. Αναβιώνουν τις «εργοστασιακές επιτροπές» και τις μετατρέπουν σε εργαλείο μαζικού ξεσηκωμού και συντονισμού των αγώνων τους κόντρα στην αδράνεια των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Στο νότο οι αγρότες προχωράνε σε καταλήψεις κτημάτων των μεγάλων γεοκτημόνων. Το 1919-1920 η Ιταλία ζει την επαναστατική περίοδο των εργοστασιακών συμβουλίων που θα μείνει γνωστή ως «Κόκκινη Διετία».

Ο Γκράμσι συμμετέχει ενεργά στο κίνημα. Με την έκδοση της εφημερίδας «Ordine Nuovo» (Νέα Τάξη) τον Απρίλη του 1919 θα αναδειχτεί σε ένθερμο υποστηριχτή και ηγετική φυσιογνωμία των εργοστασιακών συμβουλίων. Το «Ordine Nuovo» φτάνει σε κυκλοφορία τα 3.000 φύλλα το 1919 και στα 5.000 το 1920, αλλά η επιρροή του είναι πολλαπλάσια.

Ο ίδιος ο Γκράμσι θα γράψει τον Αύγουστο του 1920: *«Το ‘Ordine Nuovo’ έγινε ‘η εφημερίδα των εργοστασιακών συμβουλίων’. Οι εργάτες αγαπούσαν το ‘Ordine Nuovo’ (αυτό μπορούμε να το βεβαιώσουμε με μεγάλη ικανοποίηση). Αλλά γιατί οι εργάτες αγαπούσαν το ‘Ordine Nuovo’; Επειδή στα άρθρα αυτής της εφημερίδας ξαναβρίσκανε ένα μέρος από τον εαυτό τους, το καλύτερο μέρος από τον εαυτό τους. Επειδή καταλάβαιναν ότι τα άρθρα του ‘Ordine Nuovo’ ήταν διαποτισμένα με το ίδιο τους το πνεύμα, που αναζητούσε μέσα τους απάντηση στο ερώτημα: ‘πώς θα μπορέσουμε να γίνουμε ελεύθεροι; Πώς θα μπορέσουμε να γίνουμε κύριοι του εαυτού μας;’. Επειδή τα άρθρα του ‘Ordine Nuovo’δεν ήταν ψυχρά διανοητικά κατασκευάσματα, αλλά αναβλύζανε από τις συζητήσεις μας με χιλιάδες εργάτες και επεξεργάζονταν αισθήματα, θελήσεις και πάθη πραγματικά της εργατικής τάξης του Τορίνο, που είχαν δοκιμαστεί και προκληθεί από μας, και τέλος επειδή τα άρθρα του ‘Ordine Nuovo’ ήταν γραμμένα σχεδόν σαν ‘να καταγράψαμε’ πραγματικά γεγονότα, που τα βλέπαμε σα στιγμές μιας διαδικασίας εσωτερικής απελευθέρωσης και έκφρασης αυτής της ίδιας της εργατικής τάξης από μέρους της».*[1]

Η ομάδα του ‘Ordine Nuovo’ ανέδειξε τη σημασία και το ρόλο της αυθόρμητης δράσης των μαζών την ίδια στιγμή που προωθούσε την ανάπτυξη των εργοστασιακών συμβουλίων σε θεσμούς και όργανα που οργανώνουν την ενότητα, αλλά και τη δημιουργικότητα και αυτοπεποίθηση των απλών εργατών, όχι μόνο ενάντια στο αστικό κράτος και τα αφεντικά αλλά και απέναντι στους συντηρητικούς συνδικαλιστές ηγέτες.

Ο Αντόνιο Γκράμσι (πρώτος καθιστός από αριστερά) μαζί με τους συντρόφους του το 1920

Η βασική θέση του Γκράμσι είναι ότι τα εργοστασιακά συμβούλια επειδή είναι όργανα μάχης κάτω από τον άμεσο έλεγχο όλων των εργατών ανεξάρτητα από την ειδικότητα τους, για να ελέγξουν και να οργανώσουν την ζωή μέσα στο εργοστάσιο, είναι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και τα έμβρυα των θεσμών μια νέας κοινωνίας, ενός εργατικού σοσιαλιστικού κράτους. Αυτή είναι η μεγάλη διαφορά αλλά και η δύναμη τους σε σχέση με τα συνδικάτα που περιορίζουν τη δράση τους στα πλαίσια της καπιταλιστικής νομιμότητας χωρίς να αμφισβητούν την εξουσία των αφεντικών μέσα στην παραγωγή.

Η εργατική τάξη του Τορίνο βάζει πολύ γρήγορα αυτές τις ιδέες στην πράξη. Στα τέλη Μάρτη του 1920 τα αφεντικά της μεταλλουργίας προχωράνε σε κλείσιμο εργοστασίων ενάντια στην απεργία των μεταλλουργών με αφορμή την πρόωρη εφαρμογή της θερινής ώρας. Μετά από ένα μήνα μετατρέπεται σε γενική απεργία σε όλη την επαρχία του Τορίνο, η οποία κρατάει 10 μέρες. Οργανώνεται κεντρικό συμβούλιο-Σοβιέτ της πόλης το οποίο περιφρουρείται από ένοπλους εργάτες.

Η ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος και των συνδικάτων αρνείται και πάλι να εξαπλώσει και να συντονίσει το κίνημα στην υπόλοιπη Ιταλία και η εξέγερση οδηγείται στην ήττα. Πρόκειται για σημείο καμπής που σπρώχνει την αριστερά του Σοσιαλιστικού Κόμματος να οργανωθεί σε κομμουνιστική φράξια με στόχο τη δημιουργία ενός καθαρού κόμματος πάνω στις μαρξιστικές αρχές.

Ο Γκράμσι, απ' τη μεριά του, μέσα από το 'Ordine Nuovo' είχε αναδείξει τη σημασία της αυθόρμητης δράσης των εργατών. Η κεντρική σκέψη του είναι ότι η εργατική τάξη δεν είναι απλά η καταπιεσμένη τάξη, αλλά αυτή που λόγω της συλλογικότητάς, της συνειδητής πειθαρχίας και της κεντρικής θέσης της στην παραγωγή, είναι αυτή που μπορεί να απελευθερώσει όλους τους καταπιεσμένους οργανώνοντας μια νέα κοινωνία μέσα από τα εργοστάσια. Η εργατική τάξη δεν είναι απλά αντικείμενο εκμετάλλευσης αλλά το συλλογικό υποκείμενο της κοινωνικής αλλαγής. Αυτή η θέση είναι το κόκκινο νήμα που συνδέει τη σκέψη και τη δράση του με τους επαναστάτες από τον Μαρξ και τον Ένγκελς μέχρι το Λένιν και τον Τρότσκι την ίδια περίοδο.

Αυτός είναι ο λόγος που, παρόλο που συμμερίζεται απόλυτα την κριτική της αριστερής πτέρυγας στην ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος, ο ίδιος βλέπει την αναγκαιότητα ενός επαναστατικού κόμματος όχι σαν μια μάχη πάνω σε ιδέες και αρχές μόνο, αλλά σαν εργαλείο μάχης των εργατών ενάντια στα αφεντικά, αλλά και την διαλυτική στάση των ρεφορμιστών. Γράφει χαρακτηριστικά: *«Το πολιτικό κόμμα της εργατικής τάξης δικαιώνεται μονάχα στο βαθμό που, συγκεντρώνοντας και συντονίζοντας δυναμικά την προλεταριακή δράση, αντιπαραθέτει μια πραγματική επαναστατική εξουσία στη νόμιμη εξουσία του αστικού κράτους και περιορίζει έτσι την ελευθερία πρωτοβουλίας και χειρισμών της τελευταίας: εάν το κόμμα δεν πραγματοποιεί την ενότητα και το συντονισμό των δυνάμεων κι αν το κόμμα αποδείχνεται ένας οργανισμός καθαρά γραφειοκρατικός χωρίς ψυχή και θέληση, τότε η εργατική τάξη ενστικτωδώς θα τείνει να δημιουργήσει ένα άλλο κόμμα και να πλησιάζει τις αναρχικές τάσεις που σκληρά και ακατάπαυστα κριτικάρουν αυτό το συγκεντρωτισμό και τη γραφειοκρατία των πολιτικών κομμάτων».*[2] Έχοντας μια τέτοια αντίληψη στρέφει τη δράση του στη δημιουργία κομμουνιστικών πυρήνων μέσα στα εργοστάσια.

Το Σεπτέμβρη του 1920 ξεσπάει το δεύτερο κύμα καταλήψεων μετά από νέο λοκ άουτ των αφεντικών. Οι καταλήψεις αυτή τη φορά ξεκινάνε από το Μιλάνο και εξαπλώνονται σε ολόκληρη την Ιταλία. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες καλούν το Σοσιαλιστικό Κόμμα να αναλάβει την οργάνωση του αγώνα, αλλά η ηγεσία του αποποιείται κάθε ευθύνη και καλεί τις οργανώσεις του Τορίνο να αναλάβουν αυτές. Ταυτόχρονα μ' αυτή τη διαλυτική τακτική καταλήγουν σε συμφωνία με τον Τζιολίτι, τον τότε πρωθυπουργό που τους ρίχνει το δόλωμα της εργοστασιακής συνδιαχείρισης, τη στιγμή που το κίνημα έβαζε πλέον καθαρά το ζήτημα της εργατικής εξουσίας, ενώ από τη μεριά τους τα πιο αδιάλλακτα αφεντικά ζητούσαν ανοιχτά την άμεση και σκληρή καταστολή του. Τελικά η συμφωνία μπήκε σε δημοψήφισμα στο συνέδριο και πέρασε με μικρή πλειοψηφία.

Ενιαίο Μέτωπο

Ήταν μια άδοξη ήττα που επέβαλλε η ρεφορμιστική ηγεσία και ακολούθησε η αντεπίθεση των αφεντικών. Οι επιθέσεις των φασιστικών συμμοριών αρχίζουν να εντείνονται και η κυρίαρχη τάξη εναποθέτει εκεί της ελπίδες της για να τσακίσει ολοκληρωτικά το κίνημα. Δύο χρόνια μετά, στις 28 Οκτώβρη του 1922 ο Μουσολίνι ανεβαίνει στην εξουσία με στόχο τη διάλυση κάθε εργατικής οργάνωσης και

Ενοπλη φρουρά των καταλήψεων της Κόκκινης Διετίας

αντιπολίτευσης.

Η κομμουνιστική φράξια εκπροσωπώντας 60.000 μέλη από τα συνολικά 170.000 απαντάει με μαζική αποχώρηση από το Σοσιαλιστικό Κόμμα και το Γενάρη του 1921 στο Λιβόρνο ιδρύει το Κομμουνιστικό Κόμμα Ιταλίας. Τα επόμενα, όμως, 5 χρόνια είναι χρόνια υποχώρησης του επαναστατικού κύματος τόσο στην Ιταλία όσο και πανευρωπαϊκά. Η πολιτική μάχη επικεντρώνεται γύρω από τη δράση των επαναστατών μέσα στη νέα περίοδο.

Ο Γκράμσι ήδη από το 1921 επισημαίνει τον κίνδυνο μια φασιστικής δικτατορίας και δίνει μάχη μέσα στο νέο κόμμα για μια πολιτική ενιαίου μετώπου όλων των εργατών ενάντια στο φασισμό, όπως πρότεινε η 3η Διεθνής. Είναι αυτός που σηκώνει το βάρος της αντιπαράθεσης με τις υπεραριστερές θέσεις του Μπορντίγκα που απέκλειαν οποιαδήποτε συμμαχία με το Σοσιαλιστικό Κόμμα και τα συνδικάτα και στην πράξη οδηγούσαν σε παθητική αντιμετώπιση της κατάστασης.

Το 1924 ο Γκράμσι γίνεται γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος και στο συνέδριό του το Γενάρη του 1926 στη Λυών κερδίζει την πλειοψηφία στην πολιτική που λέει ότι ένα επαναστατικό κόμμα δεν μπορεί στο όνομα της μαρξιστικής θεωρίας να χρίζεται ηγέτης των μαζών. Ότι για να αποκτήσει την ικανότητα να ηγείται στη δράση πρέπει να λειτουργεί σαν το πρωτοπόρο κομμάτι της τάξης, να συνδέεται με όλα τα υπόλοιπα κομμάτια και να τα παρακινεί σε κοινή δράση. Ότι μόνο σαν αποτέλεσμα της δράσης του μπορεί να αποκαλύψει τη συμβιβαστικότητα και τον ψεύτικο ρεαλισμό των ρεφορμιστών ηγεσιών και να καταφέρει να το αναγνωρίσουν οι μάζες σαν δικό τους κόμμα.

Αργότερα, στα 21 «Τετράδια της φυλακής» (1929-1933) ο Γκράμσι θα προχωρήσει στη θεωρητική επεξεργασία και ανάλυση αυτής της πολιτικής. Οι αναλύσεις του αυτές ήταν απάντηση στην καταστροφική γραμμή της «άμεσης επίθεσης» και της επικειμένης κατάρρευσης του καπιταλισμού που επέβαλλε από το 1928 η σταλινική ηγεσία σε όλα τα κομμουνιστικά κόμματα, χωρίς να ενδιαφέρεται για το κέρδισμα της πλειοψηφίας των εργατών ή πολύ περισσότερο την κοινή δράση όλων, επαναστατών και ρεφορμιστών ενάντια στο φασισμό.

Επανάσταση στη Δύση

Στα «Τετράδια» ουσιαστικά επεξεργάζεται τις εμπειρίες των αγώνων την προηγούμενη δεκαετία και αναδεικνύεται στο θεωρητικό της επανάστασης στην αναπτυγμένη Δύση. Η αντίληψη ότι η εργατική τάξη είναι το υποκείμενο της αλλαγής και όχι ένα παθητικό υλικό προς διαφώτιση τον οδήγησε στο να μην υποτιμάει ποτέ τις ιδέες και τις απόψεις που κουβαλάνε οι εργάτες μέσα από τις εμπειρίες των αγώνων τους και αποκρυσταλλώθηκε σε μια άλλη βασική του θέση: ότι όλοι οι άνθρωποι είναι φιλόσοφοι, όλοι έχουν μια κοσμοθεωρία για να εξηγούν την κοινωνία γύρω τους και να επιλέγουν τη στάση και τη δράση τους. Αυτή η κοσμοθεωρία, όμως, αναπτύσσεται μέσα σε μια ταξική κοινωνία, όπου η κυρίαρχη τάξη δεν έχει μόνο την οικονομική δύναμη αλλά και ηγεμονία των ιδεών της, που την οργανώνει μέσα από τους θεσμούς του αστικού κράτους.

Το αστικό κράτος δεν αποτελείται μόνο από τους θεσμούς της υλικής βίας και της καταστολής, από το στρατό, την αστυνομία, τα δικαστήρια, αλλά και από μια σειρά άλλους θεσμούς που ξεκινάνε από τα εργοστάσια και φτάνουν μέχρι την εκπαίδευση, τα κόμματα και το κοινοβούλιο, τα συνδικάτα, τον τύπο. Όλοι αυτοί οι θεσμοί, με το μακρύ χέρι και της κρατικής καταστολής όταν αυτή είναι αναγκαία, επιβάλλουν για κάποιο διάστημα την ανοχή ή και συναίνεση των από κάτω στην αστική εξουσία. Αυτοί οι θεσμοί περνάνε μια «κοινή λογική» στα μυαλά των περισσότερων ανθρώπων, που όμως συνυπάρχει και με μια αντίρροπη «σωστή αντίληψη» που

παράγεται μέσα από τις συλλογικές εμπειρίες και τους αγώνες των εργατών ενάντια στην εκμετάλλευση.

Ο Γκράμσι έβλεπε τα ρεφορμιστικά κόμματα σαν την οργανωμένη έκφραση αυτής της αντιφατικής συνείδησης, που ενώ αποτελούν μια ελάχιστη προστασία και άμυνα των από κάτω στις επιθέσεις της κυρίαρχης τάξης, ταυτόχρονα στέκονται εμπόδιο στις πιο προωθημένες ιδέες και πρακτικές της σύγκρουσης με το σύστημα. Απ' την άλλη μεριά, έβλεπε το επαναστατικό κόμμα σαν τον «σύγχρονο ηγεμόνα», σαν το θεσμό που μπορεί να γίνει συλλογικά ο πραγματικός ηγέτης των μαζών. Αλλά για να το καταφέρει αυτό είναι υποχρεωμένο να λάβει υπόψη του αυτή την αντιφατική συνείδηση και να μάθει να χρησιμοποιεί τη «μαιευτική μέθοδο» όπως έλεγε ο ίδιος, να αναδεικνύει και να γενικεύει τις καλύτερες εμπειρίες από την αυθόρμητη δράση του ίδιου του κόσμου. Να είναι χωμένο μέσα στην καθημερινή ζωή των εργατών, να ξεκινάει πάντα από τα αιτήματα, τους αγώνες και τις εμπειρίες τους και πάνω σ' αυτά να εκπαιδεύεται και το ίδιο να δίνει απαντήσεις και να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες δράσης ταυτόχρονα. Σύμφωνα με μια διατύπωση του Λένιν, που χρησιμοποιούσε και ο Γκράμσι, «Μπορούμε να διευθύνουμε μόνο όταν εκφράζουμε σωστά αυτό που συνειδητοποιεί ο λαός».

Κανείς από τους δύο δεν κήρυττε την υποταγή σε έναν ψεύτικο ρεαλισμό, στις συνθήκες όπως τις βλέπουμε στατικά σε μια δεδομένη στιγμή. Ο Γκράμσι υποστήριζε ότι η έγκυρη πραγματικότητα δεν είναι κάτι στατικό, αλλά ένας συσχετισμός δύναμης σε συνεχή κίνηση και αλλαγή, που διαμορφώνεται εξίσου από τη συνειδητή δράση των από κάτω. Η ανάλυση των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών έχει σημασία για το επαναστατικό κόμμα για να αναλαμβάνει δράση, να ρίχνει όλες του τις δυνάμεις για τη νίκη των αγώνων.

Σ' αυτή τη μάχη ο Γκράμσι μας μαθαίνει ότι δεν μπορούμε να ξεχνάμε ποτέ το αστικό κράτος και από την άλλη άποψη. Το κράτος σαν δύναμη, που απέναντι σε ένα ανερχόμενο επαναστατικό κίνημα δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει την ωμή βία των μηχανισμών καταστολής του. Η τραγική εμπειρία της ανόδου του φασισμού ήταν άλλωστε πολύ σκληρή για να μπορεί κανείς να την ξεχνάει. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο αποτελεί διαστρέβλωση των ιδεών του η εκδοχή που τον ήθελε να απορρίπτει την προοπτική της επανάστασης στη Δύση και να αντιπροτείνει την αντικατάσταση της με το κέρδισμα της «ιδεολογικής ηγεμονίας», με μια μακρά δηλαδή περίοδο ιδεολογικής διαφώτισης των μαζών ή μέχρι και τη συμμετοχή της αριστεράς σε κυβερνήσεις για να περάσει κάποιες σταδιακές αλλαγές στου καπιταλισμού.

Οι αναλύσεις του για το πώς η εργατική τάξη μπορεί να αποκτήσει τη συνείδηση και την ικανότητα να μπει ηγέτης όλων των καταπιεσμένων απαντάνε συγκεκριμένα στο πώς μπορούμε να φτάσουμε στην επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού στη Δύση. Δεν είναι παρά επεξεργασία της θέσης που υποστήριξε ο Λένιν ήδη από το Μάρτιο του 1918 στο 7ο συνέδριο του Κ.Κ. Ρωσίας: «Να αρχίσει όμως κανείς χωρίς προετοιμασία την επανάσταση σε μια χώρα, όπου έχει αναπτυχθεί ο καπιταλισμός κι έχει δώσει το δημοκρατικό πολιτισμό και τη δημοκρατική οργάνωση και στον τελευταίο άνθρωπο, θα ήταν λαθεμένο και ανόητο».

«Μπορούμε να διευθύνουμε μόνο όταν εκφράζουμε σωστά αυτό που συνειδητοποιεί ο λαός»

Επαναστατικό Κόμμα

Για τον Γκράμσι οι επαναστάτες μέσα στα κινήματα πρέπει να διεξάγουν έναν «πόλεμο θέσεων» δίνοντας όχι μόνο ιδεολογικές και πολιτικές μάχες, αλλά και για να τα οργανώσουν ώστε να έχουν νίκες, να ανεβάσουν την συλλογικότητα και την αυτοπεποίθηση των από κάτω, αλλά ταυτόχρονα προετοιμάζονται έτσι και για τον «πόλεμο ελιγμών», για την περίοδο και τη στιγμή που θα χρειαστεί να παλέψουμε άμεσα για τον τελικό στόχο, για την ανατροπή του αστικού κράτους και όλων των θεσμών του.

Στην πραγματικότητα το επαναστατικό κόμμα εκπαιδεύει τον εαυτό του για να μπορεί να διεξάγει και τους δύο πολέμους, και τον πόλεμο του κινήματος σήμερα και τον πόλεμο της επανάστασης τη στιγμή που οι συνθήκες στον καπιταλισμό και η δράση του κινήματος φέρουν στην ημερήσια διάταξη το στοίχημα της ανατροπής και της εργατικής εξουσίας. Έτσι, αποκτάει όμως και την ικανότητα να στρίβει γρήγορα σε κάθε συγκυρία και να περνάει από τον «πόλεμο θέσεων» σε μια επιθετική τακτική όταν μεγάλες μάζες μπαίνουν στο προσκήνιο του αγώνα και επιδιώκουν αποφασιστικές νίκες ενάντια στις κυβερνήσεις και το κράτος.

Λειτουργώντας έτσι το επαναστατικό κόμμα γίνεται και ο χώρος διαμόρφωσης αυτών που ο Γκράμσι ονόμαζε «οργανικοί διανοούμενοι». Όχι δηλαδή ακαδημαϊκοί, «ψυχροί διανοούμενοι» που ασχολούνται σχολαστικά με τα βιβλία και τη θεωρία τους, αλλά επαναστάτες διανοούμενοι, που παρεμβαίνουν συλλογικά, αναπτύσσουν ακτιβίστικη δράση μαζί με όλο το κίνημα, την ίδια στιγμή που μπαίνουν σ' αυτό με τα εφόδια και τις απαντήσεις που δίνει η μαρξιστική ανάλυση και θεωρία και που δεν είναι τίποτε άλλο από τη συσσωρευμένη εμπειρία και θεωρία όλων των προηγούμενων κινημάτων για την αλλαγή της κοινωνίας. Για τον Γκράμσι ο «οργανικός διανοούμενος» είναι ένας ειδικός-επιστήμονας του κινήματος, αλλά που ποτέ δεν το βλέπει αφ' υψηλού αλλά συμμετέχει συλλογικά σαν κομμάτι και οργανωτής του και μαθαίνει απ' αυτό.

Μέσα από τις εμπειρίες του κινήματος μπορούμε να δούμε πόσο έγκυρες είναι αυτές οι ιδέες και σήμερα. Ένας χρόνος φοιτητικών καταλήψεων, η μεγάλη απεργία των δασκάλων, ο ξεσηκωμός χιλιάδων μελών του ΠΑΣΟΚ στο πλευρό του κινήματος ανέτρεψε τις αντιλήψεις χρόνων για τη γενιά του ίντερνετ και του φραπέ ή για τους «αρνητικούς συσχετισμούς». Ένα τέτοιο μαζικό κίνημα είναι που γεννάει νέα πολιτικά προχωρήματα. Σήμερα, για χιλιάδες πλέον κόσμου, κίνημα σημαίνει κοινό πλαίσιο δράσης, συντονιστική επιτροπή, ενωτικά συλλαλητήρια και απεύθυνση στην εργατική τάξη για κοινή δράση. Δουλειά ενός επαναστατικού κόμματος είναι να υπερασπίζεται και να γενικεύει αυτές τις εμπειρίες σε κάθε νέο αγώνα που θα ακολουθήσει σαν τα καλύτερα όπλα που φέρνουν νίκες για τη δικιά μας πλευρά.

Σήμερα η εργατική τάξη παγκόσμια αποτελεί την πλειοψηφία και είναι πολύ πιο δυνατή. Το κίνημα ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό και τον πόλεμο έχει αποκτήσει παγκόσμιες διαστάσεις. Από τα κοινοτικά συμβούλια στη Βενεζουέλα, όπου ο ίδιος ο Τσάβες διακηρύσσει ότι πρέπει να διαλύσουν και να αντικαταστήσουν το αστικό κράτος, μέχρι τις γενικές συνελεύσεις, τις επιτροπές και τα συντονιστικά των φοιτητών, αυτές οι ιδέες και εμπειρίες παίρνουν και πάλι σάρκα και οστά. Η γενιά του Σιατλ και της Γένοβα, οι χιλιάδες αντιπολεμικοί αγωνιστές, «η γενιά του άρθρου 16» έχουμε να κερδίσουμε και να μάθουμε πολλά από τις ιδέες του Γκράμσι για να συνεχίσουμε τη μάχη για την αλλαγή της κοινωνίας.

1. «Τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης», εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 2002, σελ. 249-250

2. «Τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης», εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 2002, σελ. 205

Πώς θα μάθουν τα παιδιά Ιστορία;

Ανάμεσα στην νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση της Γιαννάκου και την εθνικιστική υστερία των ελληναράδων, οι ανάγκες των παιδιών συνθλίβονται υποστηρίζει ο Σεραφείμ Ρίζος, δάσκαλος σε Δημοτικό Σχολείο στα Χανιά.

Το να αντισταθούμε στην εκστρατεία των Χριστόδουλων, των Παπαθεμελήδων, των Καρατζαφέρηδων τους είναι κομμάτι της πάλης για την υπεράσπιση της Δημόσιας Παιδείας. Δεν αναγνωρίζουμε σε όλο αυτό τον ακροδεξιό συρφετό τη δυνατότητα να καθορίζει με βάση τα δικά του πολιτικά συμφέροντα το τι διδάσκεται στα ελληνικά σχολεία.

Τέτοιου είδους παρεμβάσεις δεν είναι καινούργιο φαινόμενο όπως δεν είναι καινούργιο και το ότι το κρυφό σχολειό έχει πάψει να διδάσκεται ως ιστορικό γεγονός. Υπάρχει μακρά παράδοση αλλαγών που επιβλήθηκαν σε βιβλία που δεν ταυτίζονταν με τις προδιαγραφές που αυτοί έβαζαν. Οι αμυντικές γραμμές που υποτίθεται ότι χαράζουν, για την υπεράσπιση της ιστορίας και της θρησκείας, είναι το πρόκαλυμμα για το ρόλο του δημόσιου λογοκριτή που για μια ακόμη φορά θέλουν να παίξουν.

Η αρχή έγινε το 1965, εναντίον του βιβλίου «Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική» του Κ. Καλοκαιρινού για τη Β Γυμνασίου. Οι ίδιοι επικριτές (όχι ως φυσικά πρόσωπα, αλλά οι πολιτικοί τους πρόγονοι και μετέπειτα συνεργάτες της χούντας) πέτυχαν την απαγόρευση της διδασκαλίας του βιβλίου. Και τότε έβλεπαν σχέδια «αμφισβήτησης της συνέχειας του ελληνισμού», «υπονόμευσης της εθνικής ταυτότητας», ενώ στηλίτευαν το αντιθρησκευτικό περιεχόμενό του και μιλούσαν για προϊόν μαρξιστικής συνομωσίας. Οι ίδιες – ή του ίδιου πολιτικού προσανατολισμού - εφημερίδες τους κάλυπταν και τότε. Από της σελίδες της «Απογευματινής» ξεκίνησε η αντίστοιχη καμπάνια. Και τότε είχαν επιστρατεύσει επιστήμονες και διάφορους μεγαλόσχημους της εποχής. Το ρόλο που παίζει σήμερα η Ακαδημία Αθηνών τον έπαιζε η τότε συντηρητική Φιλοσοφική Σχολή.

Τα ίδια συνέβησαν και το 1985, όταν ξεσηκώθηκαν εναντίον βιβλίου της Α Λυκείου που υιοθετούσε την θεωρία του Δαρβίνου. Το τελευταίο τους χτύπημα ήταν το 2002 όταν πέτυχαν την ακύρωση του βιβλίου της Γ Λυκείου «Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος».

Το πιο προκλητικό όμως δεν είναι τα επιχειρήματά των θεματοφυλάκων του «ελληνοχριστιανικού ιδεώδους». Είναι ότι όλοι αυτοί έβρισκαν, και το χειρότερο βρίσκουν, πάντα, πρόθυμα αυτιά (και χέρια) στην ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας. Είναι χαρακτηριστική η ευκολία και η προθυμία με την οποία το σκληρό και αδιάλλακτο, απέναντι στα αιτήματα όλης της εκπαιδευτικής κοινότητας, υπουργείο, μετατρέπεται σε έναν οσφυοκάμπτη απέναντι στα εθνικιστικά ουρλιαχτά τους.

Τόσο καιρό Υπουργείο και Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με περισσή έπαρση, περιφρονούσαν τις επισημάνσεις των εκπαιδευτικών για σοβαρά λάθη στα νέα βιβλία, για την λανθασμένη διαδικασία εισαγωγής τους στα σχολεία, για την ελλιπή επιμόρφωση. Τώρα υπακούοντας στο δημόσιο κάψιμο του σχολικού βιβλίου από τους φασίστες, θα τοποθετήσουν το βιβλίο στην προκρούστια κλίνη του εθνικισμού προκειμένου να «βελτιωθεί» επί το εθνικιστικότερο. Αυτό που ανησυχεί τη Γιαννάκου είναι πόσο θα διαταραχθούν οι συμμαχίες της μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα από αυτό το γεγονός.

Δεν ενδιαφέρονται για την μάθηση των παιδιών. Η επιστήμη δεν παίζει ρόλο πια. Τα πολιτικά παζάρια ανάμεσα στην εκκλησία και την κυβέρνηση είναι αυτά που θα αποφασίσουν το τι θα μαθαίνουν τα παιδιά. Αν πραγματικά το υπουργείο και οι ρασοφόροι (εκκλησιαστικοί και κοσμικοί) ενδιαφέρονταν για τα παιδιά θα έθεταν σε επανεξέταση το σύνολο των νέων βιβλίων που ήδη αρχίζουν να δημιουργούν ανισότητες και μαθησιακές δυσκολίες στους μαθητές. Δεν βγάζουν όμως άχνα για την ακαταλληλότητα των βιβλίων των μαθηματικών. Δεν μιλούν για τη συμπίεση της ύλης προς τις μικρότερες τάξεις, σε τέτοιο σημείο ώστε να απαιτείται από τα πρωτάκια να γνωρίζουν τους αριθμούς πριν καν έρθουν στο Δημοτικό. Φαίνεται ότι είναι θεμιτός για αυτούς ο εξοβελισμός της λογοτεχνίας από το μάθημα της γλώσσας και η αντικατάστασή της με προγράμματα τηλεόρασης, συνταγές και διαφημίσεις . Έχουν κλειστά μάτια και αυτιά τόσο στις φωνές των δασκάλων για την ελλιπή υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων ώστε να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις, όσο και σε αυτές των γονιών που δεν μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους λόγω της δυσκολίας των νέων βιβλίων.

Δεν τους ενδιαφέρει όμως ούτε η ιστορική αλήθεια. Επικεντρώνουν την «κριτική» τους σε δυο τρία σημεία. Τους νοιάζει η Αγία Λαύρα και το κρυφό σχολειό, τα οποία αποτελούν ιστορική αλήθεια μόνο και μόνο γιατί το θέλουν αυτοί και η παράδοση του ελληνικού εθνικισμού του 19ου αιώνα. Τότε που η ελληνική άρχουσα τάξη διεκδικούσε το δικό της μερίδιο στα εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και έφτιαχνε τη δική της ιστορία, τη δική της παράδοση, τις δικές της τέχνες και τους δικούς της θρύλους προκειμένου να νομιμοποιήσει τις διεκδικήσεις της.

Αυτή η «ιστορία» συμφέρει τους εθνικιστές. Τι λάβαρα θα σηκώνει άλλωστε ο Χριστόδουλος στις λαοσυνάξεις του αν δεν υπάρχει «Αγία Λαύρα»; Δεν ενδιαφέρονται το σχολείο να παράγει πολίτες με πλήρη συνείδηση του παρελθόντος και των αιτιών που οδήγησαν στο παρόν. Ενδιαφέρονται να έχουν ημιμαθείς υπηκόους πρόθυμο κρέας για το παγκάρι και τα κανόνια τους.

Στην ίδια γραμμή κινείται και το Υπουργείο. Άλλωστε ο εθνικισμός μπορεί κάλλιστα να συμβαδίσει με την παγκοσμιοποίηση. Η παιδεία της αγοράς που ετοιμάζουν κάλλιστα μπορεί να συμβαδίζει με ελληνικό εκστρατευτικό σώμα στο Αφγανιστάν στο πλευρό του Μπους και των φίλων του, που ονομάζει τα στρατόπεδα του «Μέγας Αλέξανδρος».

Όλα αυτά βέβαια δεν σημαίνουν ότι θα συμφωνήσουμε ή θα υπερασπιστούμε το βιβλίο ιστορίας της κυρίας Ρεπούση.

Η ανάληψη της συγγραφής του βιβλίου από μια ομάδα υποστηριχτών της εκπαιδευτικής «μεταρρύθμισης», δεν είναι

Το μάθημα θα γίνει καλύτερο απαιτώντας βιβλία που μιλάνε για τους αγώνες για το δίκιο.

τυχαία. Ήταν απόλυτα εναρμονισμένη με τη διαδικασία έκδοσης των νέων βιβλίων. Για πρώτη φορά την έκδοσή τους την ανέλαβαν επιχειρηματίες μεγαλοεκδότες, ενώ το περιεχόμενό τους περνούσε συνεχώς κάτω από τον έλεγχο του Υπου-ργείου μέσω του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Σύμφωνα με τους υπερασπιστές του νέου βιβλίου, είναι πρωτοποριακό γιατί προκρίνεται η ερευνητική μέθοδος διδασκαλίας έναντι της αφήγησης. Αυτό μπορεί να καταλήγει σε ένα αισθητικά αρτιότερο βιβλίο σε σχέση με το προηγούμενο, όμως αμφιβάλλω αν σε κάτι παιδαγωγικά καλύτερο. Αφενός γιατί η «ερευνητική» μέθοδος διδασκαλίας απαιτεί μια υλικοτεχνική υποδομή την οποία τα περισσότερα σχολεία δεν διαθέτουν (υπολογιστές, σχολικές βιβλιοθήκες κλπ). Έτσι μοιραία το αν το μάθημα δεν γίνεται όπως πρέπει, η ευθύνη θα βαραίνει το δάσκαλο που δεν αποκατέστησε την έλλειψη αυτή με τη δική του επιπλέον εργασία. Αφετέρου το μάθημα της ιστορίας δεν είναι ένα μάθημα που μπορεί να στηριχθεί στη βιωματική εμπειρία του παιδιού. Απαιτεί σε μεγάλο βαθμό ανεπτυγμένη κριτική και αφαιρετική σκέψη. Πώς μπορεί, όταν δεν υπάρχει ανεπτυγμένη η έννοια του ιστορικού χρόνου, του ιστορικού πλαισίου, να αναπλάσει το παιδί το παρελθόν μέσα από τη μελέτη κάποιων αποσπασματικών πηγών και φωτογραφιών; Λόγω αυτών των ελλείψεων , φοβάμαι ότι θα αναπλάθεται το παρελθόν, σύμφωνα με τα σημερινά πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα.

Κατά τη γνώμη μου το μάθημα της ιστορίας σε αυτές τις ηλικίες είναι σε μεγάλο βαθμό αφήγηση του *«συναρπαστικού παραμυθιού της ανθρωπότητας»*, όπως τη χαρακτήρισε ο Γ. Μαργαρίτης, ώστε να εξάψει κανείς το ενδιαφέρον των παιδιών για το παρελθόν και για έρευνα σε αυτό. Μειώνοντας την αφήγηση αρχίζουμε ανάποδα, με αποτέλεσμα να απωθούμε τα παιδιά από την ιστορία. Από την άλλη η θεματική και όχι η χρονική παράθεση της ύλης μάλλον δυσκολεύει παρά διευκολύνει την κατανόηση του παρελθόντος, το οποίο φοβάμαι ότι παίρνει στο μυαλό των μαθητών τη μορφή «χύμα» γεγονότων, ατάκτως ερριμένων.

Το νέο βιβλίο όπως και τα υπόλοιπα, διώχνει τα παιδιά από το σχολείο. Είναι ένα βιβλίο κομμένο και ραμμένο στα μέτρα της νεοφιλελεύθερης μεταρρύθμισης. Προσπαθεί να χρησιμοποιήσει την ιστορία για να δικαιολογήσει τις σημερινές πολιτικές επιλογές της ελληνικής άρχουσας τάξης, ιδιαίτερα αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν προωθείς την ειρηνική συνύπαρξη των λαών απαλείφοντας τα οδυνηρά σημεία του παρελθόντος. Όχι οι Έλληνες δεν «συνωστίζονταν» απλά στο λιμάνι της Σμύρνης, όπως και δεν καταλάμβαναν απλά την Τριπολιτσά. Η ιστορία, είναι γεμάτη εντάσεις, πολέμους , σφαγές. Με το να τις απαλείφεις δημιουργείς μια πλαστή εικόνα για το παρελθόν ώστε να ταιριάζει στην εξίσου πλαστή σύγχρονη εικόνα του κοινού και ειρηνικού ευρωπαϊκού σπιτιού.

Αν θέλεις να προωθήσεις την ειρήνη-πράγματι το σχολείο μπορεί να παίξει ρόλο σε αυτό-πες όλη την αλήθεια. Μίλησε για τις πολιτικές ευθύνες της ηγεσίας του δικού σου έθνους ως αίτιο των μεγάλων ηττών, καταστροφών, κρίσιμων καταστάσεων, αδικιών ή ακόμη και εγκλημάτων που αυτή διέπραξε. Αντίθετα εξακολουθεί να καλλιεργεί μύθους όπως αυτού της εθνικής ενότητας. Το έθνος εξακολουθεί να παρουσιάζεται, λανθασμένα, ως μία ενιαία ομάδα, πέρα από οποιεσδήποτε διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό του.

Ο ισχυρισμός ότι το βιβλίο αυτό δίνει έμφαση στην ιστορία των απλών ανθρώπων, είναι εξίσου πλαστός. Οι «απλοί» άνθρωποι δεν είναι απλά αντικείμενα της ιστορίας. Είναι οι ίδιοι δημιουργοί της ιστορίας. Στο βιβλίο αυτό απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στις κοινωνικές τάξεις και στην ταξική πάλη. Οι άνθρωποι δεν ανήκουν σε τάξεις και οι τάξεις αυτές δεν έρχονται σε καμιά αντίθεση μεταξύ τους.

Οι κοτζαμπάσηδες απλά *«εκλέγονται από τα μέλη των κοινοτήτων»* και είναι *«….άντρες, ικανοί, τίμιοι και πλούσιοι…..»*. Η ελληνική και η γαλλική επανάσταση ήταν γεγονότα πέρα από τις τάξεις. Το εργατικό και το φεμινιστικό κίνημα αν και καινοτομίες ως διδακτικές ενότητες για το ελληνικό Δημοτικό σχολείο παρουσιάζονται ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε πολιτικές διεργασίες και αντιπαραθέσεις. Η ύπαρξη της ρώσικης επανάστασης αγνοείται πλήρως από τη συγγραφική ομάδα, οι δε πορείες, διαδηλώσεις και απεργίες του Μεσοπολέμου απλά οδηγούν στο φασισμό. Τι άραγε να έλεγαν για αυτό όσοι έζησαν το Μάη του '36 ή στον ισπανικό εμφύλιο;

Το βιβλίο της ιστορίας δεν μπορεί, όπως και όλα τα βιβλία να ειδωθούν έξω από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Είναι κομμάτι της επιχειρούμενης διάλυσης της δημόσιας παιδείας. Όσοι υπερασπιζόμαστε τη Δημόσια Παιδεία, χρειάζεται να συνεχίσουμε σε αυτό το δρόμο ακόμη πιο δυνατά, προσθέτοντας και την απαίτηση για καλύτερα βιβλία.

Ρώσικη Επανάσταση
Απρίλης του '17

Μπορεί να γίνει πέρασμα από τη δημοκρατική στη σοσιαλιστική επανάσταση; Γιατί και πώς; Αυτά τα ερωτήματα χρειάστηκε να αντιμετωπίσει ο Λένιν με τις "Θέσεις του Απρίλη". Ο Νίκος Λούντος συνεχίζει το αφιέρωμα στα 90 χρόνια της Ρώσικης Επανάστασης θυμίζοντας αυτές τις συγκλονιστικές απαντήσεις.

Η επανάσταση του Φλεβάρη 1917 στη Ρωσία είχε γεννήσει ένα πολιτικό παράδοξο. Οι εργάτες και οι φαντάροι μέσα σε πέντε μέρες είχαν διαλύσει τον κρατικό μηχανισμό του τσάρου και είχαν πλέον όλη τη δύναμη στα χέρια τους. Ομως το σοβιέτ που συγκρότησαν στην εξεγερμένη Πετρούπολη αποφάσισε να παραδώσει την εξουσία σε μια κυβέρνηση αστών και "προοδευτικών γαιοκτημόνων". Οι άνθρωποι αυτοί που έγιναν η "προσωρινή κυβέρνηση" της Ρωσίας το Μάρτη του 1917 ούτε στα πιο τρελά τους όνειρα δεν θα το φαντάζονταν. Οι περισσότεροι δεν είχαν κάνει το παραμικρό ενάντια στον Τσάρο. Κάποιοι είχαν κρυφτεί κάτω από τα τραπέζια όταν οι εργάτες και οι στρατιώτες έφτασαν στο κτήριο της Δούμας. Πρωθυπουργός έγινε ένας μεγαλογαιοκτήμονας, ο πρίγκιπας Λβοφ. Υπουργός Εξωτερικών, ο Μιλιούκοφ, μέλος του αστικού κόμματος των Καντέτων, τον οποίο κοροϊδευτικά φώναζαν "Μιλιούκοφ απ' τα Δαρδανέλλια", γιατί ήταν φανατικός πολεμοκάπηλος και υποστήριζε την κατάληψη της Ισταμπούλ. Υπουργός Βιομηχανίας έγινε ένας μεγαλοβιομήχανος της υφαντουργίας, ο Κονοβάλοφ. Τι είχε γίνει λοιπόν; Οι εργάτες είχαν πάρει την εξουσία από τον Τσάρο για να την δώσουν στους βιομήχανους και οι αγρότες για να την δώσουν στους γαιοκτήμονες;

Δεν ήταν ακριβώς έτσι. Τις πρώτες μέρες μετά την επανάσταση, ήταν περισσότερες οι φωνές που έλεγαν πως το ίδιο το Σοβιέτ της Πετρούπολης έπρεπε να πάρει την εξουσία. Ομως καμιά από τις οργανωμένες πολιτικές δυνάμεις δεν υποστήριζε αυτό το σενάριο. Ταυτόχρονα είχαν αρχίσει οι πιέσεις. Τι θα κάνετε αν πάρετε την εξουσία; Θα σταματήσετε τον πόλεμο; Τι θα γίνει με την εθνική οικονομία; Μέσα στο ίδιο το σοβιέτ οι συσχετισμοί δεν ήταν ευνοϊκοί. Κυριαρχούσαν οι φαντάροι, οι περισσότεροι με αγροτική καταγωγή και πολιτικά άπειροι. Μικρές μονάδες φαντάρων εξέλεγαν ίσους αντιπροσώπους στο Σοβιέτ με μεγάλα εργοστάσια. Πολλές φορές αντιπρόσωποι ήταν αξιωματικοί που είχαν προλάβει να πηδήξουν στο τρένο της επανάστασης. Ετσι στις συνεδριάσεις του σοβιέτ ακούγονταν πολλά σημαντικά πράγματα, αλλά μπορούσαν ακόμα να επιβάλλονται μικροαστοί ρήτορες.

Οι μπολσεβίκοι, η μόνη δύναμη που θα μπορούσε να αντισταθεί σ' αυτόν τον εκφυλισμό της επανάστασης, δεν φαινόταν να παίζει σημαντικό ρόλο στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό. Ετσι κι αλλιώς οι εργάτες ήταν μειοψηφία, οι μπολσεβίκοι ήταν μια μειοψηφία μέσα στους εργάτες και δεν ήταν από αυτούς που έτρεξαν να πιάσουν καρέκλα στο Σοβιέτ πριν καλά καλά σβήσουν οι φωτιές στα οδοφράγματα. Παράλληλα, η ηγεσία των μπολσεβίκων έπεσε γρήγορα θύμα όλης αυτής της στροφής προς τα δεξιά, του εκβιασμού για την υποστήριξη της προσωρινής κυβέρνησης.

Βαρίδια

Στη συνεδρίαση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Σοβιέτ την 1η Μάρτη συμφώνησαν με την παράδοση της εξουσίας στην προσωρινή κυβέρνηση. Στην Ολομέλεια του Σοβιέτ, από τους 40 μπολσεβίκους, οι 15 μόνο ψηφίζουν ενάντια. Η Επιτροπή των Μπολσεβίκων της εργατούπολης Βύμποργκ, που είχε παίξει σημαντικό ρόλο στην επανάσταση, υποστηρίζει να περάσει η εξουσία στα σοβιέτ, και σε όσα εργοστάσια μπαίνει αυτή η πρόταση κερδίζει πλειοψηφία. Ομως οι εργάτες δεν μπορούν να κάνουν τη φωνή τους να ακουστεί. Η επιτροπή των Μπολσεβίκων της Πετρούπολης έχει κινηθεί πολύ δεξιά, στηρίζοντας την προσωρινή κυβέρνηση. Πιο ψηλά στην ηγεσία, το ρώσικο γραφείο, έχει μια ενδιάμεση θέση, ζητώντας να μπουν εκπρόσωποι των εργατών στην προσωρινή κυβέρνηση, αλλά καταγγέλλει την απόφαση των εργατών του Βύμποργκ να κυκλοφορήσουν προκήρυξη που καλούσε σε ανατροπή της κυβέρνησης. Οι ταλαντεύσεις δεν έχουν τελειωμό και καθώς γυρνάνε από τη Σιβηρία τρία παλιά μέλη της ηγεσίας, ο Κάμενεφ, ο Στάλιν και ο Μουράνοφ, η σύγχυση χειροτερεύει. Οι τρεις παλιοί υποστηρίζουν την προσωρινή κυβέρνηση και υποστηρίζουν μια λογική "καταμερισμού εργασίας". Η Προσωρινή κυβέρνηση πρέπει να κυβερνάει και το σοβιέτ να πιέζει και να ελέγχει.

Τα πράγματα είναι ακόμα χειρότερα στο ζήτημα του πολέμου. Ο Κάμενεφ υπερθεματίζει σε πατριωτισμό και υποστηρίζει ούτε λόγος δεν πρέπει να γίνεται για ειρήνη. Αφού οι Γερμανοί φαντάροι δεν έχουν εξεγερθεί ακόμα ενάντια στα αφεντικά τους, "ο ελεύθερος λαός θα κρατήσει σταθερά τη θέση του και θα απαντάει με σφαίρες στις σφαίρες και με οβίδες στις οβίδες. Αυτό είναι αναπόφευκτο", γράφει ο Κάμενεφ στην Πράβντα. Το δίδυμο Στάλιν Κάμενεφ θα κερδίσει την πλειοψηφία σ' αυτές τις δεξιές απόψεις στον πανρωσικό συνέδριο των Μπολσεβίκων στα τέλη Μάρτη.

Ολα αυτά τα πίσω μπρος οφείλονταν σίγουρα σε ανικανότητα αυτών των στελεχών και στη σύγχυση που είχε προκληθεί από την ξαφνική επανάσταση. Ομως οφείλονταν και σε μια θεωρητική παράδοση που είχε κληρονομήσει η ρώσικη αριστερά σαν βαρίδι. Ολοι οι μαρξιστές της Ρωσίας, και οι μπολσεβίκοι, είχαν εκπαιδευτεί πολιτικά για δεκαετίες με ένα δεδομένο: ότι η επανάσταση που θα γίνει στη Ρωσία θα είναι αστικο-δημοκρατική. Επειδή η Ρωσία ήταν μια χώρα κλειδωμένη στις φεουδαρχικές σχέσεις και με τον Τσαρισμό ως πολιτικό απολίθωμα, τα καθήκοντα της επανάστασης θα ήταν να φέρει τη δημοκρατία, να δώσει δικαιώματα στις μειονότητες και να σπάσει τις φεουδαρχικές σχέσεις στην ύπαιθρο, απελευθερώνοντας τους αγρότες.

Οι μπολσεβίκοι είχαν ξεκαθαρίσει ωστόσο ότι τον πρωτοπόρο ρόλο σ' αυτήν την επανάσταση θα τον είχαν οι εργάτες και όχι οι αστοί, μιας και η αστική τάξη της Ρωσίας δεν θα ρισκάριζε τη βόλεψή της μέσα στον τσαρισμό. Ομως τα καθήκοντα των εργατών περιορίζονταν στη δημοκρα-

Το Σοβιέτ της Πετρούπολης, την Ανοιξη του 17

τία, την κατάργηση των τσιφλικιών και το οχτάωρο. Ο όρος που χρησιμοποιούσε ο Λένιν για να εκφράσει αυτή την πρόβλεψη ήταν "δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς". Η Ρωσία δεν ήταν έτοιμη για σοσιαλισμό. Θα μεσολαβούσε ένα μεγάλο διάστημα ανάμεσα στην επαναστατική επιβολή της δημοκρατίας, η ανάγκη να γίνει πρώτα επανάσταση στη Δύση και μετά θα μπορούσε κανείς να μιλά για σοσιαλιστική επανάσταση στη Ρωσία.

Ομως πλέον ολόκληρο αυτό το θεωρητικό σχήμα ήταν για πέταμα. Ηταν ένα σχήμα που βοήθησε στον προσανατολισμό των μπολσεβίκων για χρόνια, έχοντας ως πυξίδα την πιθανότητα να ξεσπάσει μια ξεκομμένη επανάσταση στη Ρωσία. Ομως αυτό που ξέσπασε στη Ρωσία το Φλεβάρη δεν ήταν μια "ρώσικη" εξαίρεση αλλά μια διεθνής εξέλιξη. Οι άρχουσες τάξεις όλων των εμπόλεμων χωρών δεν μπορούσαν να κυβερνάνε όπως πριν και οι καταπιεσμένοι δεν ήταν διατεθειμένοι να ζουν όπως πριν. Η ένταση της επανάστασης είχε απλά σπάσει τον πιο αδύναμο κρίκο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας, τη Ρωσία. Ετσι η ιστορία ήταν σαν είχε κάνει "προσπέραση" και έφερνε τη Ρωσία, την πιο καθυστερημένη χώρα μπροστά στα πιο προχωρημένα καθήκοντα. Τα δύο "στάδια" της επανάστασης, το αστικοδημοκρατικό και το σοσιαλιστικό είχαν γίνει ένα.

Ο πόλεμος έδειχνε με τον πιο επικίνδυνο τρόπο τι θα συνέβαινε αν η προσωρινή κυβέρνηση αφηνόταν να κυβερνήσει ανενόχλητη. Η αστική τάξη στην οποία είχε παραδώσει το σοβιέτ την εξουσία ήταν πολύ πιο πολεμοκάπηλη από την τσαρική αυλή. Οι βιομήχανοι και οι τραπεζίτες θησαύριζαν από τον πόλεμο. Ο Μιλιούκοφ και τα όνειρά του για κατάληψη της Ισταμπούλ ήταν μόνο η κορυφή του παγόβουνου. Ενα μέρος από αυτούς έκαναν "πατριωτική" αντιπολίτευση στον Τσάρο ισχυριζόμενοι ότι η γερμανική καταγωγή της Τσαρίνας έφταιγε που δεν νικούσε η Ρωσία στον πόλεμο. Τώρα είχαν μεταμφιεστεί σε επαναστάτες και προπαγάνδιζαν την ένταση της πολεμικής προσπάθειας γιατί πλέον ο πόλεμος ήταν ακόμα πιο δίκαιος. Δεν ήταν πλέον πόλεμος για τον Τσάρο αλλά πόλεμος για την υπεράσπιση της επανάστασης. Ηθελαν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση για να πείσουν ακόμη περισσότερους αγρότες να πάνε στο σφαγείο και τους εργάτες να συνεχίσουν τις θυσίες για χάρη της πολεμικής βιομηχανίας. Ενα μέρος των αγροτών είχε πειστεί από αυτήν την προπαγάνδα. Η τάση Κάμενεφ-Στάλιν, αυτή που ο Λένιν αποκαλούσε αμυντισμό έδειχνε πως το ψέμα είχε φτάσει μέχρι βαθειά μέσα στους Μπολσεβίκους.

Ο Λένιν παρότι βρισκόταν εξόριστος στην Ελβετία, καταλαβαίνει πολύ καθαρά τι συμβαίνει. Καταλαβαίνει ότι το δικό του σύνθημα για την "δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς" γινόταν πλέον εμπόδιο. Αν επιχειρούσες να κόψεις τα δύο στάδια της επανάστασης, θα άφηνες την προσωρινή κυβέρνηση να σταθεροποιήσει τη θέση της και άρα να οξύνει τον πατριωτισμό, να τσακίσει τις εργατικές κατακτήσεις, να αφοπλίσει τους εργάτες και όποτε έκρινε σκόπιμο να διαλύσει και τα σοβιέτ και την επανάσταση. Γι' αυτό ο Λένιν εξοργίζεται διαβάζοντας κάποια φύλλα της Πράβντα που φτάνουν στα χέρια του με τη γραμμή Κάμενεφ-Στάλιν και θέλει πάση θυσία να φτάσει στη Ρωσία.

Δε μένει όμως με σταυρωμένα χέρια. Αρχίζει να γράφει μια σειρά από γράμματα προς την Πράβντα που έμειναν στην ιστορία ως "γράμματα απο μακριά". Η συντακτική επιτροπή της Πράβντα θεωρεί εκτός τόπου και χρόνου την άποψη του Λένιν και μόνο το πρώτο γράμμα δημοσιεύεται και αυτό πετσοκομμένο. Ενα τμήμα του γράμματος έλεγε: *"Αυτός που λέει ότι οι εργάτες πρέπει να υποστηρίξουν τη νέα κυβέρνηση για να προωθηθεί ο αγώνας*

Από αριστερά Τρότσκι, Λένιν, Κάμενεφ

ενάντια στην τσαρική αντίδραση.. είναι ένας προδότης των εργατών, ένας προδότης της υπόθεσης του προλεταριάτου, της υπόθεσης της ειρήνης και της ελευθερίας. Γιατί η μόνη εγγύηση της ελευθερίας και της πλήρους καταστροφής του τσαρισμού βρίσκεται στον εξοπλισμό του προλεταριάτου, στην ενίσχυση το άπλωμα και την ανάπτυξη του ρόλου, της σημασίας και της ισχύος του Σοβιέτ των Αντιπροσώπων των Εργατών".

Το πράσινο και το γκρίζο

"Η θεωρία είναι γκρίζα, αλλά πράσινο είναι το αιώνιο δέντρο της ζωής", αυτή τη φράση του Γκαίτε δανείστηκε λίγο αργότερα ο Λένιν για να υπογραμμίσει τη μεγάλη ρήξη στην οποία ερχόταν ο ίδιος με τον παλιότερο εαυτό του. Οι απόψεις που διατυπώθηκαν στα Γράμματα από μακριά και λίγο αργότερα στις "Θέσεις του Απρίλη" ήταν πέρα για πέρα πρωτοποριακές. Ο Λένιν υποστηρίζει πως ενώ μέχρι τότε το σύνθημα για κοινοβουλευτική δημοκρατία ήταν επαναστατικό, πλέον ήταν αντεπαναστατικό. Γιατί; Γιατί οι ίδιοι οι εργάτες είχαν κάνει άλματα πιο μεγάλα από αυτά που μπορούσε να προβλέψει η θεωρία. Τα σοβιέτ, τα όργανα που διαμορφωνόντουσαν από το Φλεβάρη και μετά σε ολόκληρη τη Ρωσία ήταν αφάνταστα πιο δημοκρατικά από οποιοδήποτε κοινοβούλιο. Μπορούσαν να γίνονται το κέντρο της οργάνωσης για τους εργάτες και σημείο αναφοράς για τους αγρότες, τους φαντάρους και όλους τους καταπιεσμένους. Η κοινοβουλευτική δημοκρατία θα ήταν πολλά βήματα πίσω από την άμεση δημοκρατία που γεννιόταν μέσα στα σοβιέτ.

Οπως και οι εξεγερμένοι του Παρισιού, 46 χρόνια νωρίτερα, είχαν δημιουργήσει την "Κομμούνα" σαν έμβρυο μιας νέας κοινωνίας που δεν στηρίζεται στην επιβολή της μειοψηφίας πάνω στην πλειοψηφία αλλά στον δημοκρατικό έλεγχο της πλειοψηφίας πάνω σε ολόκληρη την κοινωνία, το ίδιο έκαναν και οι εργάτες της Ρωσίας το 1917. Τι έπρεπε λοιπόν να κάνουν τα σοβιέτ; Επρεπε να γίνουν τα ίδια ένα κράτος τύπου Κομμούνας, να πάρουν όλη την εξουσία στα χέρια τους.

Ενας φόβος που υπήρχε στους ρώσους εργάτες ήταν ότι αν τολμούσαν να αμφισβητήσουν την Προσωρινή Κυβέρνηση, μπορεί να εισέπραταν την οργή των αγροτών και άρα των φαντάρων που έλπιζαν σε αυτήν την κυβέρνηση και έτσι να στελνόταν ο στρατός για να καταστείλει τα Σοβιέτ. Η λύση που πρότεινε ο Λένιν ήταν να πάρουν τα Σοβιέτ πρωτοβουλίες για να εκφράσουν την πραγματική θέληση των αγροτών. Ο Τρότσκι συμπύκνωσε αργότερα την πρόταση του Λένιν στο σύνθημα: "Αγρότες κάντε έφοδο στα χωράφια των γαιοκτημόνων και όχι στην Κωνσταντινούπολη". Τα σοβιέτ έπρεπε να πάρουν πρωτοβουλίες και στα δύο επίπεδα. Στο ζήτημα του πολέμου να μην περιμένουν από τους αστούς να υπογράψουν ειρήνη, γιατί αυτό θα ήταν να ζητάμε "ηθική από ιδιοκτήτες μπουρδέλων", αλλά να εξαγγείλουν την ειρήνη με τους όρους των εργατών. Να μπουν στα αρχεία του κράτους και να δημοσιοποιήσουν όλες τις μυστικές συμφωνίες, να υποσχεθούν αυτοδιάθεση σε όλα τα καταπιεσμένα έθνη, να καλέσουν σε απελευθέρωση όλων των αποικιών και να κάνουν ανοιχτή έκκληση για ειρήνη εδώ και τώρα. Παράλληλα έπρεπε να βοηθηθεί η δημιουργία αγροτικών σοβιέτ για να αποφασίσουν μέτρα για το ζήτημα της γης. Οι σύμμαχοι των εργατών υποστήριζε ο Λένιν είναι τα φτωχά στρώματα της υπαίθρου και οι εργάτες των υπόλοιπων εμπόλεμων χωρών.

Η ανάγκη του Λένιν να πάει στη Ρωσία τον ωθεί σε ένα παράτολμο πολιτικά σχέδιο. Πηγαίνει στη Ρωσία σε ένα σφραγισμένο τρένο, μαζί με άλλους επαναστάτες όλων των αποχρώσεων, από μενσεβίκους και εσέρους μέχρι αναρχικούς, μέσω Γερμανίας. Οι Γερμανοί αξιωματούχοι πιστεύουν ότι στέλνοντας τα "ανατρεπτικά στοιχεία" στη Ρωσία θα κάνουν πιο εύκολη τη δουλειά τους στον πόλεμο. Η λογική τους ήταν πολύ κοντόθωρη για να προβλέψει ότι λίγους μήνες αργότερα θα έπεφταν και οι ίδιοι θύματα της επανάστασης που βοήθησαν να κλιμακωθεί. Για τον Λένιν όμως ήταν παράτολμο γιατί έπρεπε να υποστεί τη "ρετσινιά" του γερμανού πράκτορα.

Η άφιξη του Λένιν στο σταθμό της Φινλανδίας ήταν μια πρόγευση της μεγάλης μάχης που θα ακολουθούσε όλο τον Απρίλη για να πείσει για τις θέσεις του. Στο σταθμό τον υποδέχεται μια μεγάλη αντιπροσωπεία του σοβιέτ της Πετρούπολης με αρκετές επισημότητες και με επικεφαλής τον μενσεβίκο Τσχέιτζε. Ο Τσχέιτζε υποδέχεται με έναν επίσημο λόγο τον Λένιν, καλώντας τον να συμβάλει στην "ενότητα της επανάστασης". Ο Λένιν αγνοεί τον Τσχέιτζε και βγάζει έναν πρόχειρο λόγο απευθυνόμενος στους "συντρόφους στρατιώτες, ναύτες και εργάτες". Ο λόγος του Λένιν έσκασε σαν βόμβα. Οχι μόνο καλούσε σε καμιά εμπιστοσύνη στην προσωρινή κυβέρνηση αλλά ονόμασε τη ρώσικη επανάσταση, τμήμα της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης που είχε ανατείλει.

Την επόμενη κιόλας μέρα, ο Λένιν έπρεπε να επιχειρηματολογήσει για την άποψή του στη Συνδιάσκεψη του κόμματος. Το γραπτό κείμενο της εισήγησής του είναι οι "Θέσεις του Απρίλη". Η επιμονή του Λένιν ότι η αστικοδημοκρατική φάση της επανάστασης πρέπει να θεωρείται τελειωμένη, και ότι τώρα το καθήκον ήταν τα σοβιέτ των εργατών να πάρουν την εξουσία και να βάλουν μπροστα εργατικό έλεγχο στην παραγωγή και τη διανομή ήταν σοκ για τους περισσότερους μπολσεβίκους. Ούτε μια οργάνωση του κόμματος δεν υποστήριξε τις θέσεις του. Κάποιοι εξηγούσαν τη στάση του επειδή έλειπε για καιρό στο εξωτερικό, κάποιοι άλλοι τον κατηγόρησαν ότι είχε γίνει αναρχικός.

Δυαδική εξουσία

Τα βασικά σημεία των θέσεων του Απρίλη ήταν τα εξής: πρέπει να καταργηθεί ο στρατός ως ξεχωριστό σώμα και να μη γίνει καμιά προσπάθεια ανασύστασης της

αστυνομίας. Οι εργάτες πρέπει να εξοπλιστούν και να πάρουν πάνω τους την ευθύνη της ασφάλειας, αναλαμβάνοντας σε κυκλική βάση, άντρες και γυναίκες, καθήκοντα πολιτοφυλακής. Τα σοβιέτ πρέπει να εθνικοποιήσουν τη μεγάλη ιδιοκτησία, πρώτα και κύρια τις τράπεζες αλλά και τα μεγάλα τσιφλίκια. Ο συνδυασμός των δύο αυτών αλλαγών, πολιτοφυλακή και εθνικοποίηση, θα έδινε στους εργάτες το πάνω χέρι. Θα μπορούσαν να πάρουν αποφάσεις για την παραγωγή και για την οικονομία συνολικά, αλλά θα μπορούσαν και να τις εφαρμόσουν αμεσοδημοκρατικά αφού δεν θα είχαν τον κίνδυνο της καταστολής από το στρατό. Ηταν μια έκκληση για πραγματικό βάθεμα της δημοκρατίας, για πέρασμα της εξουσίας από τις ελίτ στην πλειοψηφία, ένα πέρασμα που ήταν ο μοναδικός τρόπος σύμφωνα με τον Λένιν και να λυθεί το βασικό πρόβλημα "του ψωμιού" αλλά και να εγγυηθεί ότι οι κατακτήσεις της επανάστασης θα είναι πραγματικές και όχι παροδικές.

Στη Ρωσία υπήρχε το φαινόμενο της δυαδικής εξουσίας και ο Λένιν προειδοποιούσε ότι δύο εξουσίες για ένα κράτος είναι πολλές για να αντέξουν για πολύ. Η μία από τις δύο πρέπει να εκμηδενιστεί. Αν δεν διαλυθεί ο παλιός μηχανισμός του κράτους, θα είναι εύκολη η επιστροφή από την "δημοκρατία" στη μοναρχία. Δεν είχε σημασία που οι Μπολσεβίκοι παρέμεναν μειοψηφία στα σοβιέτ. Η επαναστατική πρωτοβουλία των μαζών, έλεγε ο Λένιν είναι η μοναδική δικλείδα ασφαλείας για να παρθούν σωστές αποφάσεις.

Αυτά είχαν να κάνουν με τη "μορφή" του νέου κράτους τύπου Κομμούνας που πρότεινε ο Λένιν. Οι θέσεις του Απρίλη είχαν να προτείνουν όμως και συγκεκριμένες πολιτικές. Το βασικό ήταν το θέμα του πολέμου. Η "αρχή" που υπερασπίζεται ο Λένιν, δανειζόμενός την από τον γερμανό επαναστάτη Καρλ Λήμπκνεχτ, ήταν "Στην ίδια μας τη χώρα είναι ο εχθρός". Αυτό σήμαινε ότι το βασικό καθήκον δεν ήταν οι "εκκλήσεις για ειρήνη" αλλά η αποσταθεροποίηση του καθεστώτος της προσωρινής κυβέρνησης. Τα σοβιέτ έπρεπε να πάρουν πρωτοβουλίες ώστε να παγώσουν τα καινούργια κονδύλια που πήγαιναν για εξοπλισμούς και για το στρατό και να δημοσιοποιήσουν άμεσα όλες τις μυστικές συνθήκες του Τσάρου, διαλύοντας τα σχέδια των στρατηγών. Ο Λένιν εκτιμούσε πως αυτό το σκέλος ήταν το πιο δύσκολο, καθώς ήταν μια έκκληση σε ανοιχτή προδοσία της πατρίδας. Η απάντησή του ήταν ότι καλύτερα να "μείνουμε δύο" πραγματικοί διεθνιστές παρά να γίνουμε σωβινιστές για να "πάμε με τους πολλούς".

Και σε αυτό το επίπεδο δεν υπήρχε άλλος τρόπος από την υπομονή. Οι μπολσεβίκοι έπρεπε να εξηγούν υπομονετικά σε όλους ότι ο μόνος δρόμος προς την ειρήνη ήταν να "μετατρέψουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο σε εμφύλιο". Επειδή αυτό το καθήκον ήταν το πιο δύσκολο αλλά και το πιο αναγκαίο, ο Λένιν προτείνει να κοπεί οποιαδήποτε σκέψη για προσέγγιση με τους μενσεβίκους, μια προσέγγιση που ήδη στελέχη όπως ο Στάλιν είχαν ξεκινήσει. Οι μπολσεβίκοι έπρεπε να διαχωριστούν ξεκάθαρα για να γίνεται όλο και πιο ορατό ότι στο θέμα του πολέμου υπάρχει μια ριζικά διαφορετική άποψη. Επειδή αυτός ο διαχωρισμός ανάμεσα στους "σοσιαλσοβινιστές" και τους "διεθνιστές στην πράξη" είχε εμφανιστεί σχεδόν σε όλες τις εμπόλεμες χώρες, ο Λένιν στις θέσεις του Απρίλη θέτει ως επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί μια νέα Διεθνής, η Τρίτη Διεθνής που θα ενώσει όλες αυτές τις τάσεις, τις οργανώσεις και τα κόμματα, όσο μειοψηφικά και να είναι, που παίρνουν καθαρή θέση ενάντια στις κυβερνήσεις τους και τον πόλεμο.

Η τελευταία πρόταση που έκανε ο Λένιν ήταν να μετονομαστεί το κόμμα από Σοσιαλδημοκρατικό (έτσι ήταν το επίσημο όνομα των μπολσεβίκων) σε Κομμουνιστικό. Ηταν ένα ακόμα βήμα για τον πλήρη διαχωρισμό από τους φιλοπόλεμους σοσιαλδημοκράτες όλης της Ευρώπης αλλά και για έναν άλλο λόγο, γιατί άνοιγε πλέον η εποχή της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης και για τους μαρξιστές επαναστάτες, η προοπτική δεν ήταν μόνο η ανατροπή του παλιού κράτους, αλλά η εξαφάνιση κάθε είδους κράτους και εξουσίας, η κομμουνιστική κοινωνία. Αυτά τα επιχειρήματα θα τα αναπτύξει ο Λένιν κάποιους μήνες αργότερα, στο έργο του "Κράτος και Επανάσταση".

Ο Λένιν είχε συνείδηση ότι χρειαζόταν υπομονή για να πείσει. Χρειαζόταν διπλή υπομονή. Από τη μια μεριά για να κερδίσει τους μπολσεβίκους με τη μεριά του, από την άλλη για να πείσουν όλοι μαζί την εργατική τάξη και τους αγρότες ότι δεν πρέπει να εμπιστεύονται την Προσωρινή Κυβέρνηση. Είχε μεγάλο κύρος μέσα στο κόμμα, και αυτό φαινόταν από το ότι οι αντίπαλοι των "Θέσεων του Απρίλη" χρησιμοποιούσαν παλιότερες θέσεις του Λένιν για να αντικρούσουν τις καινούργιες απόψεις του. Ομως ο Λένιν δεν επιχειρούσε να χρησιμοποιήσει αυτό το κύρος για να περάσει την άποψή του. Επρεπε οι Μπολσεβίκοι να ξαναεκπαιδευτούν με τα νέα συνθήματα, και αυτό μπορούσε να γίνει μόνο αν έβγαιναν πραγματικά πεισμένοι στους χώρους δουλειάς και τις γειτονιές. Ο Απρίλης ήταν μήνας μιας τέτοιας ζύμωσης. Στα μέσα του μήνα έγινε η Πρώτη Συνδιάσκεψη της Πετρούπολης και στις 24-29 Απρίλη η 7η Πανρωσική Συνδιάσκεψη. Είχε πλέον μείνει μόνο ένα μικρό δεξιό κομμάτι να υπερασπίζεται την παλιά γραμμή, με επικεφαλής τον Κάμενεφ, το οποίο συνέχιζε να έχει σημαντική όμως επιρροή. Οι μπολσεβίκοι δεν ήταν ένα κόμμα υπάκουων μελών. Η στροφή με τις θέσεις του Απρίλη ήταν μια επίπονη διαδικασία. Το αποτέλεσμα ήταν οτι στις μάχες της ρώσικης επανάστασης που ακολούθησαν ήταν πλέον το μόνο κόμμα με ξεκάθαρο και εντελώς διαφορετικό προσανατολισμό, τον προσανατολισμό: "Ολη η εξουσία στα σοβιέτ".

Φλεβάρης του '17

Η Ε.Ε. 50 χρόνια
μετά την υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης διαψεύδει τους μύθους της ΕΕ περί ειρήνης, ευημερίας, δημοκρατίας.

Τα πεντηκοστά γενέθλια της Ευρωπαϊκής Ενωσης, που γιόρτασαν με τόση μεγαλοπρέπεια οι ηγέτες των 27 κρατών-μελών στο Βαρολίνο στις 25 Μάρτη, άφησαν τα εκατομμύρια των κατοίκων της Ευρώπης παγερά αδιάφορους. Και πώς να μην τους αφήσουν; Τα "ευρωπαϊκά ιδεώδη", το "ευρωπαϊκό πνεύμα", οι "ευρωπαϊκές αξίες" -τα κλισέ που κυριάρχησαν στην επίσημη γιορτή στο Βερολίνο- δεν ακούγονται στα αυτιά τους απλά και μόνο σαν κούφιες λέξεις: για την συντριπτική πλειοψηφία -τους νέους που δυσκολεύονται να βρούνε μια δουλιά, τους εργάτες που παλεύουν να διασώσουν τα δικαιώματα που με τόσους αγώνες κατέκτησαν οι προηγούμενες γενιές, τους αρρώστους που βλέπουν την υγεία να γίνεται απλησίαστο όνειρο, τους ηλικιωμένους που βλέπουν τα όρια συνταξιοδότησης να απογειώνονται, τις γυναίκες που εξακολουθούν να αμοίβονται 15% λιγότερο από τους άντρες συναδέλφους τους, τους μαύρους, τους τσιγκάνους, τους μετανάστες που βρίσκονται συνεχώς στο στόχαστρο του νόμου και της αστυνομίας- οι αναφορές σε "αξίες" και "ιδεώδη" είναι μια σκέτη πρόκληση.

Ειρήνη

Η επίσημη ιστορία είναι γεμάτη μύθους για την Ευρωπαϊκή Ενωση. Το όραμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης ξεκινάει, υποτίθεται, από τις καταστροφικές εμπειρίες των δύο Παγκοσμίων Πολέμων -που αποδεκάτισαν τους πληθυσμούς της Ευρώπης και μετέτρεψαν χιλιάδες πόλεις και χωριά σε ερείπια- και την επιθυμία να επικρατήσει επιτέλους η ειρήνη στην "γηραιά ήπειρο" . Σύμφωνα με τα βιβλία της ιστορίας, εμπνευστής της ενωμένης Ευρώπης είναι, ο ίδιος ο Ουίνστον Τσόρτσιλ που, συγκλονισμένος, υποτίθεται, από την αιματοχυσία, πρότεινε τον Σεπτέμβρη του 1946 την δημιουργία των "Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης". Το πόσο συγκλονισμένος μπορεί να ήταν κάποιος σαν τον Τσόρτσιλ -που είχε ξεκινήσει την καριέρα του εκθιάζοντας στις σφαγές των Σουδανών από τα βρετανικά πολυβόλα στο Ομντουρμάν παραμένει άγνωστο. Δεν ισχύει όμως καθόλου το ίδιο για την σχέση της ίδιας της "ενωμένης Ευρώπης" με την ειρήνη.

Είναι αλήθεια ότι η Ευρώπη δεν έζησε, με εξαίρεση την κρίση της Γιουγκοσλαβίας, μετά το 1945 ξανά κανέναν μεγάλο πόλεμο στο έδαφός της. Αυτό το γεγονός, όμως, δεν έχει καμιά σχέση ούτε με το "όραμα" του Τσόρτσιλ ούτε με την Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Οι ΗΠΑ έχουν πάνω από έναν αιώνα να δούν πόλεμο στο έδαφός τους. Δύσκολα, όμως, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι είναι "δύναμη ειρήνης".

Αυτό που κυριαρχούσε στην Ευρώπη από το 1945 μέχρι το 1990 δεν ήταν η ειρήνη αλλά ο "Ψυχρός Πόλεμος". Ο κόσμος είχε διαιρεθεί, μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σε δύο αντίπαλα ιμπεριαλιστικά στρατόπεδα -ένα ανατολικό με κέντρο την Ρωσία και ένα δυτικό με κέντρο τις ΗΠΑ- που απειλούσαν συνεχώς το ένα το άλλο. Οι χώρες της ΕΟΚ -του προάγγελου της ΕΕ που δημιουργήθηκε το 1957 με βάση την συμφωνία της Ρώμης- συμμετείχαν ενεργά σε αυτόν τον αγώνα δρόμου.

Η Γαλλία -που μαζί με την Γερμανία αποτελούσαν πάντα τον κεντρικό πυρήνα της ΕΟΚ και της ΕΕ- είναι μια από τις 5 "επίσημες" πυρηνικές δυνάμεις του πλανήτη. Η πρώτη της πυρηνική δοκιμή έγινε το 1960. Η απόφαση πάρθηκε από τον στρατηγό Ντε Γκολ, τον τότε πρόεδρο της Γαλλίας σε μια σύνοδο του Συμβουλίου Αμυνας στις 17 Ιούνη του 1958 -ένα μόλις χρόνο μετά την υπογραφή της "ιστορικής" συνθήκης της Ρώμης δηλαδή. Μέχρι το 1992, η Γαλλία είχε κάνει 192 πυρηνικές δοκιμές -οι περισσότερες στις γαλλικές κτήσεις στην ερημο της Σαχάρας και στις ατόλες της Μουρουόρα και της Φανγκαταούφα της γαλλικής Πολυνησίας. Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου η Γαλλία σταμάτησε τις πυρηνικές δοκιμές και ανακοίνωσε την εγκατάλειψη μιας σειράς σχεδίων για ανάπτυξη πυρηνικών όπλων. Οχι για πολύ όμως: το 1995 ο πρόεδρος Σιράκ, αναβίωσε το πρόγραμμα με μια σειρά νέων πυρηνικών δοκιμών στις ατόλες της Πολυνησίας. Σήμερα η "φιλειρηνική" Γαλλία είναι η μοναδική χώρα στον κόσμο που συνεχίζει να διαθέτει αεροπλανοφόρο φορτωμένο με πυρηνικά όπλα -που καθόλου τυχαία ονομάζεται Σαρλ Ντε Γκολ.

Η Γερμανία, που είχε βγεί ηττημένη από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν είχε το δικαίωμα από τις διεθνείς συμβάσεις να εξοπλιστεί. Αυτό δεν εμπόδισε την Δυτική Γερμανία, όμως, να υπογράψει το 1979 συμφωνία με την αμερικανική κυβέρνηση για την εγκατάσταση πυρηνικών πυραύλων στο έδαφός της -μια συμφωνία που προκάλεσε μια τεράστια έκρηξη του αντιπολεμικού κινήματος την δεκαετία του 1980. Μετά την κατάρρευση της Ανατολής και την επανένωση η (ενιαία πλέον) Γερμανία κατάργησε τα άρθρα του Συντάγματος που απαγόρευαν την αποστολή στρατευμάτων στο εξωτερικό. Σήμερα συμμετέχει, μαζί με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ενωσης, στην "ειρηνευτική" νατοϊκή δύναμη κατοχής του Αφγανιστάν. Το 2003 η κυβέρνηση του Γκερχαρντ Σρέντερ έδωσε άδεια στην αμερικανική αεροπορία να χρησιμοποιήσει τον γερμανικό εναέριο χώρο για τις επιθέσεις ενάντια στο Ιράκ.

Η Βρετανία, που μπήκε στην ΕΟΚ το 1972, ανήκει και αυτή στις 5 "επίσημες" πυρηνικές δυνάμεις του πλανήτη. Το πυρηνικό της πρόγραμμα περιλαμβάνει 4 υποβρύχια εξοπλισμένα με βαλιστικούς πυραύλους "Τρίντεντ". Η Βρετανία παραμένει, από την αρχή του Ψυχρού Πολέμου μέχρι σήμερα, ο πιο πιστός σύμμαχος των ΗΠΑ σε όλες τις πολεμικές τους εξορμήσεις. Χιλιάδες βρετανοί στρατιώτες βρίσκονται σήμερα στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Πριν από λίγους μήνες ξέσπασε

Διαδήλωση έξω από την Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στην Νίκαια, Δεκέμβρης 2000

θύελλα στην βρετανική κυβέρνηση -με παραιτήσεις στελεχών- όταν ο Μπλέρ ανακοίνωσε τα σχέδιά του να εκσυγχρονίσει το πυρηνικό οπλοστάσιο με την αντικατάσταση των πυραύλων Τράϊντεντ με νεότερους.

Αλλά δεν είναι μόνο οι "πυλώνες" της Ευρωπαϊκής Ενωσης που πρωτοστατούν στις πολεμικές αντιπαραθέσεις. Η Τσεχία και η Πολωνία, δύο από τα νέα μέλη της ΕΕ που ανήκαν μέχρι το 1991 στο σοβιετικό μπλόκ, ετοιμάζονται τώρα να υποδεχτούν στο έδαφός τους τους νέους πυρηνικούς αμερικανικούς πυραύλους -μια νέα απειλή ενάντια στην Ρωσία.

Ούτε χρειάζεται να πάμε τόσο μακριά. Η χώρα μας βρίσκεται εδώ και δεκαετίες σε μια μόνιμη ψυχροπολεμική αντιπαράθεση με την γειτονική Τουρκία. Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ (το 1981), στην Ευρωπαϊκή Ενωση και τον σκληρό της πυρήνα, την Ευρωζώνη το 2002, δεν σταμάτησε αυτή την αντιπαράθεση. Η λεγόμενη "Ευρωπαϊκή οικογένεια" ποτέ δεν έχει εμποδίσει τους καυγάδες των μελών της. Αντίθετα, τους συντηρεί και τους αξιοποιεί.

Η Ευρωπαϊκή Ενωση δεν είναι δύναμη ειρήνης. Οι χώρες της ΕΕ έχουν πάρει μέρος σε όλες σχεδόν τις πολεμικές επιχειρήσεις της "διεθνούς κοινότητας" ενάντια στις χώρες της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Ασίας που έχουν ξεσπάσει τα τελευταία χρόνια. Ούτε δύναμη "αφοπλισμού" είναι. Οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες έχουν μειωθεί (σαν ποσοστό του ΑΕΠ) πάνω από 50% μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Στις ΗΠΑ, όμως, έχουν μειωθεί μόνο στο μισό -κατα 23%. Και στην "φιλειρηνική" Ευρώπη κατά 31%. Η "ενωμένη" Ευρώπη παραμένει μαζί με τις ΗΠΑ, την Ρωσία και την Κίνα το οπλοστάσιο του πλανήτη.

Ανάπτυξη και ευημερία

Ο δεύτερος μεγάλος μύθος για την Ευρωπαϊκή Ενωση είναι ο μύθος της οικονομικής ευημερίας. Είναι ένα μύθος που μοιάζει από πρώτη ματιά να έχει βάση: το βιοτικό επίπεδο στις χώρες της ΕΕ -και ιδιαίτερα στις χώρες του "σκληρού πυρήνα", της Ευρωζώνης- είναι ασύγκριτα καλύτερο από τις περισσότερες περιοχές του πλανήτη. Αυτή η ευημερία, όμως, δεν έχει καμιά σχέση με την ίδια την Ευρωπαϊκή Ενωση. Στην πραγματικότητα ακριβώς το αντίθετο ισχύει: μια από τις βασικές επιδιώξεις των εμπνευστών της ΕΕ είναι να βάλουν χέρι σε αυτό το βιοτικό επίπεδο -μειώνοντας τους μισθούς, τις συντάξεις, τις παροχές του κοινωνικού κράτους και τα επιδόματα μεταγγίζοντας τους πόρους αυτούς στα κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων.

Η πραγματική ιστορία της ΕΟΚ και της Ευρωπαϊκής Ενωσης δεν ξεκίνησε ούτε από τον Τσόρτσιλ ούτε από την επιθυμία για μόνιμη ειρήνη. Ξεκίνησε από τις μεγάλες βιομηχανίες της Γερμανίας και της Γαλλίας που έψαχναν από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 κιόλας διέξοδο από τα στενά όρια που τους έβαζαν οι εθνικές τους αγορές. Ο πραγματικός προάγγελος της ΕΕ ήταν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) που δημιουργήθηκε με την Συνθήκη του Παρισιού το 1951. Το 1957 οι έξι χώρες της ΕΚΑΧ (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Λουξεμβούρο, Ολλανδία) αποφάσισαν να επεκτείνουν αυτό το πάντρεμα των αγορών τους και σε άλλα προϊόντα. Ετσι γεννήθηκε η ΕΟΚ, η οποία επεκτάθηκε μέσα στα επόμενα χρόνια στην Βρετανία και τις υπόλοιπες χώρες της δυτικής Ευρώπης.

Το 1992 η ΕΟΚ έδωσε την θέση της, με την συνθήκη του Μάαστριχτ, στην Ευρωπαϊκή Ενωση. *"Η συμμετοχή"*, έγραφε η διακήρυξη της Κοπεγχάγης (1993) που καθόριζε τα κριτήρια με τα οποία θα κρίνονταν οι χώρες που θα έκαναν αίτηση να ενταχθούν στην νέα ένωση, *"απαιτεί οι υποψήφιες χώρες να έχουν επιτύχει μια σταθερότητα στους θεσμούς που θα εγγυάται την ... ύπαρξη μιας εν λειτουργία οικονομίας της αγοράς όπως και την ικανότητα να αντεπεξέλθει στις πιέσεις της αγοράς μέσα στην Ενωση"*. Ο θεμέλιος λίθος, με άλλα λόγια, της Ευρωπαϊκής Ενωσης ήταν η προσκόλληση στις αρχές της "ελεύθερης αγοράς" και του νεοφιλελευθερισμού. Τα ίδια τα κριτήρια -ένα κείμενο 80.000 σελίδων σήμερα!- θυμίζουν πολύ περισσότερο τα διαβόητα προγράμματα "δομικής προσαρμογής" που επέβαλλε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στις φτωχές και καταχρεωμένες χώρες του Γ'Κόσμου παρά ένα χάρτη επιτευγμάτων των πιο αρχαίων, αναπτυγμένων και πλούσιων βιομηχανικών χωρών του πλανήτη.

Το πιο χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της παράνοιας της αγοράς και του νεοφιλελευθερισμού είναι τα "κριτήρια σύγκλισης" που έχει θέσει η ΕΕ για να γίνει μια χώρα μέλος του στενού πυρήνα της Ευρωζώνης: ο πληθωρισμός, τα δημόσια ελλείμματα, το δημόσιο χρέος, τα επιτόκια πρέπει να βρίσκονται μέσα σε στενά προκαθορισμένα όρια, που μπορούν να επιτευχθούν μόνο με έναν τρόπο: με την άγρια περικοπή των κοινωνικών δαπανών, την ιδιωτικοποίηση της υγείας, της παιδείας, των συγκοινωνιών, των τηλεπικοινωνιών, της ενέργειας, του νερού, των λιμανιών, των ακτών και ότι άλλο μπορεί να φανταστεί κανείς και την παράδοση ολόκληρης της οικονομίας -από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις μέχρι τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων στην "μοντέρνα οικονομία" της κερδοσκοπίας του χρηματιστήριου και των

"δομημένων" παραγώγων.

Στο Βερολίνο οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ενωσης κόμπαζαν για τα υποτιθέμενα οικονομικά τους επιτεύγματα. Και προσπαθούν να πείσουν τους "πολίτες" της ΕΕ - τους εργάτες, τους συνταξιούχους, τους φοιτητές, τους αγρότες, τους άνεργους- να επενδύσουν τις ελπίδες τους για ένα καλύτερο μέλλον σε αυτή την ανάπτυξη.

Οι νεοφιλελεύθερες συνταγές της ΕΕ έχουν φουσκώσει πράγματι τα κέρδη των μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Αλλά πέρα από αυτό δεν έχουν καταφέρει να πετύχουν κανέναν από τους "υψηλούς" τους στόχους. Οι ρυθμοί ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ενωση παραμένουν στα 15 χρόνια που έχουν περάσει από την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ χαμηλοί -ακόμα και στην ίδια την Ευρωζώνη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας το κατα κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) του πλανήτη αυξήθηκε μέσα στην δεκαπενταετία 1990-2005 κατά 35%. Οι πρωταθλητές αυτής της αύξησης ήταν οι αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας -στην Κίνα η αύξηση ήταν 268%. Οι χώρες της Ευρωζώνης, όμως, βρίσκονται με ένα 26% στον πάτο αυτής της λίστας, κάτω όχι μόνο από την Νότια Κορέα και το Βιετνάμ αλλά και από τις ΗΠΑ. Από τις αναπτυγμένες χώρες μόνο η Ιαπωνία -που από το 1990 είναι συνεχώς σε κρίση- βρίσκεται πιο κάτω.

Και αυτή η περιορισμένη αύξηση, όμως, δεν έχει μοιραστεί καθόλου ίσα ανάμεσα στους "κοινωνικούς εταίρους". Η Ευρώπη εξακολουθεί να κατέχει μια από τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια ανεργία. Και η ζωή γίνεται για τους απλούς ανθρώπους ολοένα και πιο δύσκολη αφού οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες και οι ιδιωτικοποιήσεις σημαίνουν ότι θα πρέπει να πληρώνουν οι ίδιοι όλο και περισσότερα για την υγεία ή την παιδεία.

Την ίδια ώρα που οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ενωσης τσούγκριζαν τα ποτήρια τους στο Βερολίνο συγχαίροντας ο ένας τον άλλον για τα επιτεύγματά τους και βγάζοντας δεκάρικους για την Ευρώπη της αλληλεγγύης και της ευημερίας, σε μια διπλανή αίθουσα ο Γιούργκεν Σταρκ, παλιός αντιπρόεδρος της γερμανικής κεντρικής τράπεζας Bundesbank και νυν στέλεχος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) απαιτούσε, ούτε λίγο ούτε πολύ, τον ακόμα πιο δραστικό περιορισμό των δημοσιών δαπανών στα επίπεδα του 30%-35% (από το 47% που είναι σήμερα!). Πώς; Μα φυσικά με την περικοπή των κονδυλίων για την παιδεία και την υγεία. *"Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις"*, είπε, *"πρέπει να διαλέξουν αν θέλουν να γίνουν οι οικονομικοί δεινόσαυροι ή τα θηλαστικά του αύριο"*. *"Αν δεν καταφέρουν να μειώσουν τις δαπάνες σε αυτά τα επίπεδα δεν θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν "λογικά χαμηλή φορολογία* (για τις επιχειρήσεις και τους πλούσιους εννοείται) *που θα μας επιτρέψει να παραμείνουμε ανταγωνιστικοί σε παγκόσμια κλίμακα"*.

Δημοκρατία

Ο τρίτος μεγάλος μύθος που περιβάλει την ΕΕ είναι ο μύθος της δημοκρατίας. Η ίδια η ΕΕ, όμως, διοικείται από μια επιτροπή -την Κομμισιόν, που δεν έχει εκλεγεί ποτέ από κανέναν. Οι "επίτροποι" απλά διορίζονται από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών.

Η ΕΕ διαθέτει, βέβαια, ένα εκλεγμένο με καθολική ψηφοφορία Ευρωκοινοβούλιο. Ο ρόλος του, όμως, είναι αυστηρά συμβουλευτικός: η Κομισιόν και οι εθνικές κυβερνήσεις δεν έχουν καμιά υποχρέωση να εφαρμόσουν τις αποφάσεις του, ακόμα και αν παρθούν με απόλυτη πλειοψηφία.

Αλλά και για την ίδια την γνώμη των "πολιτών" της ελάχιστα ενδιαφέρονται οι ηγέτες της ΕΕ. Το 1992 η Δανοί απέριψαν με δημοψήφισμα την συνθήκη του Μάαστριχτ. Η ΕΕ παρέκαμψε τον σκόπελο με μια "ειδική συνθήκη" που υποτίθεται ότι εξαιρεί την Δανία από ορισμένες υποχρεώσεις. Το 2000 οι Δανοί ξανά είπαν ξεκάθαρα ΟΧΙ στο Ευρώ. Η κυβέρνηση της Δανίας, τυπικά το αποδέχτηκε. Η κορώνα, το νόμισμα της Δανίας όμως συνδέθηκε με σταθερή ισοτιμία με το Ευρώ και η κυβέρνηση καραδοκεί για να ξαναβάλει το ζήτημα με ένα νέο δημοψήφισμα.

Το 2001 η Ιρλανδία απέριψε την "Συνθήκη της Νίκαιας" για την διεύρυνση της ΕΕ - φοβούμενη ότι η συνθήκη αυτή θα την ανάγκαζε να συμμετάσχει στον νέο ευρωπαϊκό Στρατό Ταχείας Επέμβασης. Η κυβέρνηση του Μπέρνι Αχερν ξεπέρασε το πρόβλημα με ένα δεύτερο δημοψήφισμα -που κατάφερε να κερδίσει ύστερα από μια φοβερή καμπάνια.

Το 2003 ήρθε η σειρά των Σουηδών να πούνε οχι στο Ευρώ. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να υποχωρήσει -αλλά δεν κρύβει τα σχεδιά της να προχωρήσει στην ένταξη με ή χωρίς δημοψήφισμα μέσα στην επόμενη πενταετία.

Υστερα ήρθε η απόρριψη του Ευρωσυντάγματος από τους Γάλλους και τους Ολλανδούς τον Μάν και τον Ιούνη του 2005. Η απόρριψη ήταν ένα άγριο χτύπημα για την ΕΕ. Το Ευρωσύνταγμα είχε σαν στόχο από την μια να αναγάγει τον νεοφιλελευθερισμό σε ανώτατο νόμο σε όλη την Ευρώπη και από την άλλη να επιβάλλει κάποιους κανόνες που θα μπορούσαν να επιτρέψουν στην διευρυμένη ΕΕ των 27 κρατών να παίρνει πιο εύκολα αποφάσεις. Το μεγαλύτερο πλήγμα, όμως, ήταν στο ηθικό της Ενωσης. Το ΟΧΙ μεταφράστηκε -καθόλου άδικα- σαν ένα όχι σε όλο το νεοφιλελεύθερο κατασκεύασμά τους.

Στο Βερολίνο η Αγκελα Μέρκελ, η δεξιά καγκελάριος της Γερμανίας, την ίδια ώρα που εκθείαζε την "ευρωπαϊκή δημοκρατία", ξεκινούσε μια προκλητική προσπάθεια αναβίωσης του Ευρωσυντάγματος . Η "διακήρυξη του Βερολίνου" που ξεκινάει με την φράση "εμείς οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ενωσης" κλείνει με την "υπόσχεση" μια νέας συνθήκης μέσα στο 2007. Αν ο λαός ψηφίσει λάθος, δεν έχουμε παρά να εκλέξουμε έναν άλλο λαό, όπως έλεγε κάποτε και ο Μπέρτολτ Μπρεχτ...

Η πιο μεγάλη πρόκληση, όμως, είναι ο μύθος για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ είναι ένας τερατώδης ρατσιστικός οργανισμός, υπεύθυνος για τον θάνατο χιλιάδων μεταναστών -πνιγμένων στα ανοιχτά της Σικελίας, διαμελισμένων στα ναρκοπέδια του Εβρου ή κλεισμένων σε μυστικά κοντέινερ στα λιμάνια της Αγγλίας. Και επειδή οι δυνάμεις των μεμονωμένων κρατών δεν φτάνουν για να καταδιώξουναποτελεσματικά "λαθρο"μετανάστες, η ΕΕ έχει δημιουργήσει πρόσφατα ένα νέο στρατιωτικό σώμα -την Frontex- με αποστολή την "διαφύλαξη" των συνόρων της.

Το 2003, την χρονιά που άρχισε ο πόλεμος στο Ιράκ και οι ηγέτες της ΕΕ, που ανησυχούσαν για τις στρατιές των "εισβολέων" που θα έφταναν στα σύνορά τους, οι κυβερνήσεις της Ευρώπης αρχισαν να επεξεργάζονται ένα νέο σχέδιο: την δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης των προσφύγων έξω από τα σύνορα της Ευρώπης -στην Λιβύη, το Μαρόκο ή την Τυνησία. Το πρώτο στρατόπεδο "υποδοχής προσφύγων " -όπως τους αρέσει τα το ονομάζουν- χτίστηκε στην Λιβύη με χρήματα της ΕΕ. Μια ειδική συμφωνία ανάμεσα στην Τρίπολη και τις Βρυξέλες προβλέπει την "επαναπροώθηση" των μεταναστών που φτάνουν στην Ευρώπη από τη Λιβύη -η οποία αναλαμβάνει, με ευρωπαϊκά χρήματα να τους στείλει πίσω στις χώρες τους ή να τους κλείσει σε στρατόπεδα.

Η Ευρωπαϊκή Ενωση δεν έχει καμιά σχέση ούτε με την δημοκρατία, ούτε με την ευημερία, ούτε με την ειρήνη, ούτε με το ξεπέρασμα των συνόρων και την καταπολέμηση του εθνικισμού και των παραγώγων του.

Το όραμά μας είναι ένας κόσμος χωρίς διακρίσεις -χωρίς σύνορα, χωρίς προνόμια για τους λίγους, χωρίς βόμβες και στρατόπεδα συγκέντρωση για τους "ξένους". Αντί για αυτό οι ηγέτες της ΕΕ μας προσφέρουν την ανεργία και τον αδυσώπητο ανταγωνισμό της αγοράς, τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς, τον πόλεμο και τα πυρηνικά, τον ρατσισμό και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Και προσπαθούν να μας παρουσιάσουν αυτή την κόλαση σαν την μόνη ρεαλιστική εκδοχή μια δίκαιης κοινωνίας. Η απάντησή μας δεν μπορεί να είναι παρά μόνο μία: Οχι, ευχαριστώ!

Βιβλιοκριτική

Απομυθοποίηση της Ισλαμοφοβίας

Μαχμούντ Μαμντάνι
Καλός μουσουλμάνος, κακός μουσουλμάνος
Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο ψυχρός πόλεμος και τα αίτια της τρομοκρατίας.
Τιμή: 16 ευρώ
471 σελίδες
Εκδόσεις: ΜΕΛΑΝΙ

R. Hrair Dekmejian
Επαναστατημένο Ισλάμ
Ο φονταμενταλισμός στον αραβικό κόσμο
Τιμή: 39.71 ευρώ
585 σελίδες
Εκδόσεις: ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Ισλάμ, πολιτικό Ισλάμ, ισλαμικός φονταμενταλισμός, τρομοκρατία. Τέσσερα διαφορετικά φαινόμενα τα οποία η κυρίαρχη προπαγάνδα προσπαθεί να τα μπερδέψει και έτσι να ταυτίσει τους μουσουλμάνους με τους τρομοκράτες. Αυτή την προπαγάνδα βοηθάνε όσοι διανοούμενοι μεταφέρουν τη συζήτηση για το σύγχρονο πολιτικό Ισλάμ σε μια συζήτηση "περί πολιτισμού", ψάχνοντας εξηγήσεις για φαινόμενα τύπου αλ-Κάιντα στον 7ο αιώνα και τον Μωάμεθ.

Το πιο σημαντικό που καταφέρνουν τα δύο βιβλία που κυκλοφόρησαν πρόσφατα, αν και ξεκινάνε από διαφορετικές αφετηρίες, είναι ότι βοηθάνε σ' αυτό το ξεκαθάρισμα. Δεν είναι ο 7ος αιώνας στον οποίο πρέπει να ψάξουμε, μας λένε και οι δύο συγγραφείς, αλλά ο 20ος.

Τα ισλαμοφοβικά επιχειρήματα, όταν διατυπώνονται με όρους κοινωνιολογίας, ονομάζουν το φαινόμενο του πολιτικού ισλάμ "προνεωτερικό". Περιγράφουν δηλαδή τον ισλαμισμό ως απομεινάρι του Μεσαίωνα που προσπαθεί με τη βία να κρατήσει τις παραδόσεις ενώ ο κόσμος αλλάζει. Ο Μαμντάνι στο πρώτο μέρος του βιβλίου του καταπιάνεται με αυτό το επιχείρημα. Θυμίζει πως πρόκειται για κλασικό επιχείρημα της αποικιοκρατίας που περιέγραφε τους ιθαγενείς ως "άγριους" που χρειάζονται είτε εκπολιτισμό είτε αστυνόμευση. Είναι το ίδιο επιχείρημα του απαρτχάιντ της Νότιας Αφρικής που "εξηγούσε" τη βία των αντιστεκόμενων μαύρων με τον "καθυστερημένο" πολιτισμό τους. Οποιος θέλει πραγματικά να εξηγήσει τη σχέση της βίας με τη "νεωτερικότητα" λέει ο Μαμντάνι πρέπει να ξεκινήσει από τις γενοκτονίες των Ινδιάνων, το δουλεμπόριο, το Ολοκαύτωμα, τους μαζικούς βομβαρδισμούς.

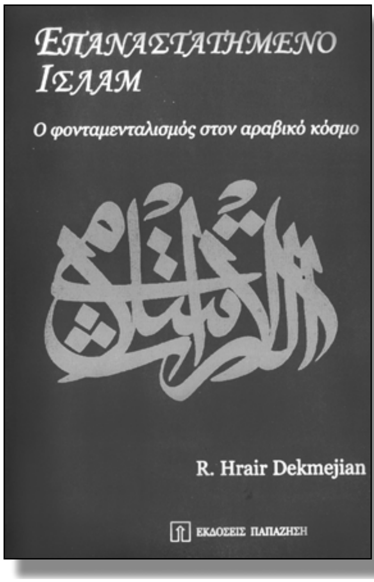
Το πολιτικό Ισλάμ είναι γέννημα του ύστερου 19ου αιώνα. Μουσουλμάνοι διανοούμενοι προσπαθούσαν να ανανεώσουν το Ισλάμ για να μπορέσει να αποτελέσει ένα πολιτικό όχημα απέναντι στις νέες προκλήσεις, που ήταν η αποδυνάμωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και η επέκταση της αποικιοκρατίας στις μουσουλμανικές περιοχές. Δεν ήταν "θεολογία" αλλά πολιτική. Οι διανοούμενοι αυτοί δεν ήταν κληρικοί, αντίθετα έρχονταν σε σύγκρουση με τους παραδοσιακούς ουλεμάδες. Δεν επικαλούνταν την παράδοση και τη στροφή στο παρελθόν, αλλά την "ιτζντιχάντ", δηλαδή την επανερμηνεία του Κορανίου με βάση τις αλλαγμένες συνθήκες.

Οι διαδρομές που ακολούθησε αυτό το "εκσυγχρονιστικό Ισλάμ" σε κάθε χώρα ήταν πολλές και διαφορετικές μέσα στον 20ο αιώνα. Ο Ντεκμετζιάν εξετάζει τις διαφορετικές τάσεις, ταξινομώντας τες σε ριζοσπαστικές/συντηρητικές και δείχνει τα διαφορετικά συμπεράσματα στα οποία οδηγούσε η κάθε "ιτζντιχάντ" ανάλογα με τις πολιτικές στοχεύσεις του κάθε διανοητή και της κάθε οργάνωσης, κάνοντας καταγραφή σε όλες ανεξαιρέτως τις αραβικές χώρες.

Πώς όμως φτάσαμε στην τρομοκρατία; Ο Μαμντάνι αναζητάει τις αιτίες στον ψυχρό πόλεμο και στο πολιτικό στοίχημα που έπαιξαν οι ΗΠΑ στηρίζοντας την ισλαμική τρομοκρατία ενάντια στη Σοβιετική Ενωση. Το "σύνδρομο του Βιετνάμ" έκοψε τη δυνατότητα των ΗΠΑ για άμεσες στρατιωτικές επεμβάσεις για δεκαετίες. Ο δρόμος που έμενε ανοιχτός ήταν ο πόλεμος μέσω "αντιπροσώπων", αλλά και αυτός λόγω της αποτυχίας στην Ανγκόλα και της διεθνούς κατακραυγής για την αμερικάνικη υποστήριξη σε οργανώσεις που χρηματοδοτούνταν από το απαρτχάιντ στη Ροδεσία και τη Μοζαμβίκη, δεν μπορούσε να γίνεται με διαφανή χρηματοδότηση και καθοδοδήγηση. Οι φιλοαμερικάνοι τρομοκράτες έπρεπε να έχουν μεγάλη αυτονομία και στους τρόπους δράσης και στη χρηματοδότηση. Ετσι στη Νικαράγουα, οι Κόντρας βασίζονται στο εμπόριο ναρκωτικών και στους δεσμούς τους με τους κολομβιανούς βαρόνους κοκαΐνης, ενώ η CIA αναλαμβάνει το "ξέπλυμα".

Αυτή η λογική που ο Μαμντάνι ονομάζει "ιδιωτικοποίηση και διεθνοποίηση του πολέμου" εφαρμόστηκε στο πολλαπλάσιο στο Αφγανιστάν. Η CIA αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση των ισλαμικών ομάδων που αντιστέκονται στη ρώσικη εισβολή. Η επικράτηση των πιο φανατικών ομάδων ανάμεσα στους Αφγανούς μοτζαχεντίν προέκυψε από σύμπτωση δύο συμφερόντων. Από τη μία οι Αμερικάνοι ήθελαν παραγωγή "πολλών νεκρών Ρώσων". Από την άλλη οι πακιστανικές μυστικές υπηρεσίες που είχαν αναλάβει το ρόλο του μεσάζοντα προτιμούσαν τις ισλαμιστικές οργανώσεις από τις περισσότερο εθνικιστικές, διότι οι δεύτερες απειλούσαν τη σταθερότητα στις μεικτές εθνικά περιοχές του Πακιστάν.

Ομως ο έλεγχος της CIA πάνω στους μουτζαχεντίν δεν ήταν άμεσος. Χρηματοδοτούσαν τις υψηλόβαθμες ηγεσίες που κατηχούσαν τους μαχητές αλλά τα δίκτυα των ισλαμικών σχολείων είχαν τη δικιά

τους ζωή. Οταν οι Ρώσοι τελικά ηττήθηκαν και ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε, υπήρχαν δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι από ολόκληρο τον ισλαμικό κόσμο που είχαν περάσει μια δεκαετία "τζιχάντ" και δεν είχαν κανένα λόγο να μη συνεχίσουν όχι πλέον ενάντια στη Σοβιετική Ενωση αλλά ενάντια στα καθεστώτα της Μέσης Ανατολής και τις ΗΠΑ. Η Αλ Κάιντα ήταν ένα τέτοιο γέννημα.

Παράλληλα εντός του Αφγανιστάν, η "ιδιωτικοποίηση του πολέμου" οδηγούσε στον ανταγωνισμό ανάμεσα στους πολέμαρχους που είχαν δυναμώσει χάρη στην αμερικανική υποστήριξη και στο εμπόριο οπίου και ηρωίνης. Οι πόλεις του Αφγανιστάν βομβαρδίστηκαν για ακόμη μια φορά. Η μοναδική δύναμη που μπόρεσε να σταθεί για λίγο διάστημα πάνω από το ματοκύλισμα ήταν μια οργάνωση φοιτητών, οι Ταλιμπάν, οι μόνοι μισομορφωμένοι που είχαν απομείνει στη διαλυμένη χώρα και μπορούσαν να υποσχεθούν τάξη. Ο "μεσαίωνας" είχε έρθει ήδη στο Αφγανιστάν μετά από 15 χρόνια κατοχής και πολέμου, δεν τον έφεραν οι Ταλιμπάν. Η μπούργκα σε βάρος των γυναικών δεν ήρθε λόγω "παράδοσης" αλλά λόγω του μιλιταρισμού και σαν "λύση" απέναντι σε μια "κουλτούρα" βιασμών που είχε αναπτυχθεί μέσα στη βαρβαρότητα του πολέμου και του εμφυλίου.

Ο Ντεκμετζιάν φέρνει πολλά παραδείγματα όπου το "τέρας του Φρανκενστάιν" στράφηκε ενάντια σε αυτόν που το δημιούργησε ή το ενίσχυσε. Ο Σαντάτ της Αιγύπτου πριν δολοφονηθεί από τους ισλαμιστές ήταν γνωστός ως ο "πιστός πρόεδρος", έχοντας χαλαρώσει την πίεση πάνω στη Μουσουλμανική Αδελφότητα ελπίζοντας πως θα αποτελέσει αντίβαρο απέναντι στην Αριστερά και τους νασερικούς. Κάτι αντίστοιχο έγινε με τη Χαμάς και το Ισραήλ.

Ο Μαμντάνι επιμένει στους λόγους που οι ΗΠΑ εξέθρεψαν το μαχητικό Ισλάμ στα χρόνια του ψυχρού πολέμου. Δεν ασχολείται καθόλου γιατί τεράστιες μάζες απλών ανθρώπων εκφράζονται μέσα από αυτό (κάτι που κάνει πιο συγκροτημένα ο Κρις Χάρμαν στο βιβλίο Ριζοσπαστικό Ισλάμ, Ιμπεριαλισμός και Αριστερά). Ο Ντεκμετζιάν, παρότι το βιβλίο του ασχολείται περισσότερο με τις ηγεσίες των οργανώσεων, εντοπίζει το κλειδί στη δεκαετία του '70 στην οποία υπήρξε "το τέλος της αισιοδοξίας" στον αραβικό κόσμο. Από τη μια πλευρά η οικονομική κρίση από την άλλη η απογοήτευση από τις αποτυχίες του εθνικισμού και της Αριστεράς άνοιξε το δρόμο για την ισλαμική εναλλακτική λύση.

Το βιβλίο του Ντεκμετζιάν είναι αρκετά παλιό (πρωτογράφτηκε το 1985, με επιμέλεια το 1995, περιέχει όμως ένα επίμετρο για την ελληνική έκδοση γραμμένο το 2006). Είναι "στεγνό", γεμάτο χρήσιμες πληροφορίες, χωρίς να φιλοδοξεί να δώσει μια συνεκτική κοινωνική ανάλυση. Το βιβλίο του Μαμντάνι είναι πολύ γλαφυρό, με καλοδιατυπωμένα επιχειρήματα χωρίς ακαδημαϊσμούς. Είναι ένα δυνατό αντιιμπεριαλιστικό μανιφέστο που καταλήγει πως απέναντι στην πρώτα και κύρια κρατική τρομοκρατία *"Μόνο ένα παγκόσμιο κίνημα ειρήνης είναι ικανό να σώσει την ανθρωπότητα"*.

Νίκος Λούντος

"Δολοφονίες βιομηχανικής κλίμακας"

Laurence Rees
Αουσβιτς - Οι ναζί και η "τελική λύση"
Τιμή:22.5 ευρώ
350 σελίδες
Εκδόσεις: ΠΑΤΑΚΗ

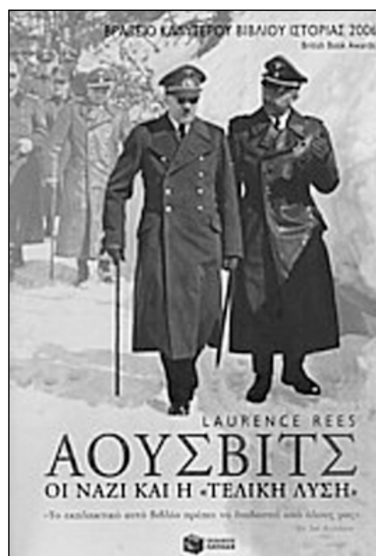
Η «τελική λύση του εβραϊκού ζητήματος» των ναζί μας είναι γνωστή με μια λέξη: Ολοκαύτωμα. 6.000.000 Εβραίοι δολοφονήθηκαν μέσα σε 5 χρόνια, πολλοί από αυτούς στα κρεματόρια, σε εργοστάσια θανάτου που κατασκευάστηκαν ειδικά γι' αυτό το σκοπό. Ξετυλίγοντας την ιστορία του στρατοπέδου συγκέντρωσης του Άουσβιτς ο Laurence Rees ξετυλίγει την ιστορία του ολοκαυτώματος. Προσπαθεί να εξηγήσει γιατί μέσα στη δίνη του πολέμου οι ναζί ξόδευαν πολύτιμους πόρους για να χτίσουν κρεματόρια, να στήσουν σιδηροδρομικό δίκτυο, να οργανώσουν τη σφαγή εκατομμυρίων ανθρώπων.

Το βιβλίο του Rees βασίζεται σε μια έρευνα χρόνων, και έχει πάρει 100 συνεντεύξεις από επιζήσαντες του στρατοπέδου και εγκληματίες SS. Είναι τρομακτικό ότι τα μέλη των SS που διέπραξαν αυτό το έγκλημα δεν αιτιολογούν τις πράξεις τους με τη φράση «Εκτελούσα διαταγές», αλλά λέγοντας «Σκέφτηκα ότι ήταν το σωστό». Ο ρατσισμός ήταν ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής των ναζί και πρόσφερε την ιδεολογική συνοχή στην ηγετική κάστα της Γερμανίας ακόμα και όταν εμφανίζονταν φυγόκεντρες τάσεις καθώς διαφαινόταν η ήττα στο στρατιωτικό μέτωπο.

Ο Χίτλερ μιλούσε δημόσια για την «εξόντωση των Εβραίων όλης της Ευρώπης» ήδη από το 1939. Αλλά στην αρχή της εξουσίας του ήταν σχετικά προσεκτικός φοβούμενος την κοινή γνώμη τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η αντισημιτική πολιτική εξελίχθηκε σταδιακά για να καταλήξει μέσα από στροφές ανάλογα με την πορεία του πολέμου στη βιομηχανικά οργανωμένη εξολόθρευση των Εβραιών.

Το Άουσβιτς είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της πορείας. Κτίστηκε το 1940 ως στρατόπεδο συγκέντρωσης για να στεγάσει Πολωνούς κρατούμενους, αλλά και για να αναπτυχθεί ως μια καπιταλιστική επιχείρηση στην υπηρεσία του ναζιστικού κράτους. Χιλιάδες κρατούμενοι πέθαναν κατά τη διάρκεια των καταναγκαστικών έργων, είτε στα αγροτικά πειράματα του διοικητή των SS Χίμμλερ είτε δουλεύοντας για καπιταλιστικές επιχειρήσεις όπως η IG Farben.

Το 1941 η Γερμανία ξεκινάει τον πόλεμο ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, την επιχείρηση Μπαρμπαρόσα. Ένας από τους στόχους των ναζί ήταν να λύσουν το επισιτιστικό πρόβλημα του γερμανικού στρατού και της κατεχόμενης Ανατολικής Ευρώπης εις βάρος του ρωσικού πληθυσμού, που θα πέθαινε από την πείνα. «Στόχος της

εκστρατείας στη Ρωσία είναι ο αποδεκατισμός του σλαβικού πληθυσμού κατά 30 εκατομμύρια» έλεγε κυνικά ο Χίμμλερ. Και τα πρώτα θύματα θα ήταν βέβαια οι Εβραίοι. Φτιάχτηκαν ειδικά τμήματα των SS τα Einsatzgruppen που στάλθηκαν στο ρωσικό μέτωπο με μοναδική αποστολή να εκτελούν Εβραίους. Μια μηχανή θανάτου 40.000 αντρών ξεχύθηκαν από την πρώτη μέρα του πολέμου στο δολοφονικό τους έργο και εκτέλεσαν 1,5 εκατομμύρια Εβραίους της Σοβιετικής Ένωσης. Η καθημερινή φρίκη των μαζικών εκτελέσεων όμως δημιουργούσε ψυχολογικά προβλήματα ακόμα και στα μέλη των SS και έτσι οι ναζί άρχισαν να ψάχνουν νέες εκτελεστικές μεθόδους. Άρχισαν να πειραματίζονται με τα δηλητηριώδη αέρια που είχαν ήδη χρησιμοποιηθεί στα προγράμματα ευθανασίας του Χίτλερ στη Γερμανία.

Ταυτόχρονα το Άουσβιτς επεκτεινόταν για να στεγάσει αιχμαλώτους πολέμου από τη Σοβιετική Ένωση. 10.000 σοβιετικοί αιχμάλωτοι εργάστηκαν για την κατασκευή του Μπίρκεναου, δίπλα στο Άουσβιτς. Μονάχα μερικές εκατοντάδες επέζησαν. Ο μέσος όρος ζωής ενός σοβιετικού αιχμαλώτου στο Άουσβιτς ήταν 2 βδομάδες.

Παράλληλα οι SS του Άουσβιτς πειραματίζονταν με τους δικούς τους θαλάμους αερίων, μετατρέποντας μικρά αγροτόσπιτα, ώστε να κλείνουν ερμητικά και διοχέτευαν από μια τρύπα στο ταβάνι δηλητηριώδη αέρια. Τα πρώτα θύματα ήταν Εβραίοι και σοβιετικοί αιχμάλωτοι που δεν μπορούσαν να εργαστούν. Οι SS έλεγαν στους κρατούμενους που οδηγούνταν στους θαλάμους ότι μπαίνουν για απολύμανση και τους έβαζαν να γδυθούν και να μαζέψουν τα πράγματά τους. Έτσι εξασφάλιζαν αφ' ενός ότι οι κρατούμενοι δεν θα αντισταθούν, αφ' ετέρου ότι δεν θα χρειαστεί να παιδεύονται αργότερα να γδύνουν τα πτώματα και να ψάχνουν για πολύτιμα αντικείμενα. Αργότερα, όταν χιλιάδες Εβραίοι θα εκτελούνταν καθημερινά στους θαλάμους, οι ναζί οργάνωσαν ομάδες Εβραιών κρατουμένων άλλοι για να μαζεύουν και να ταξινομούν τα προσωπικά αντικείμενα, άλλοι για να θάβουν τους νεκρούς ή να τους βάζουν στους φούρνους, άλλοι για να ανοίγουν τα στόματα των νεκρών για να τους βγάλουν τα χρυσά δόντια, άλλοι για να κουρεύουν τις γυναίκες, μιας και με τα μαλλιά κατασκεύαζαν υφάσματα.

Την Άνοιξη του 1942 στέλνονται στο Άουσβιτς χιλιάδες Εβραίοι από τη Σλοβακία και τη Γαλλία και αργότερα από όλη την Ευρώπη. Το καλοκαίρι φτάνει στο στρατόπεδο ο Χίμλερ και ανακοινώνει την τελική απόφαση των ναζί για την εξόντωση του εβραϊκού πληθυσμού της Πολωνίας.

Οι ναζί είχαν κατασκευάσει 4 εργοστάσια θανάτου στην Τρέπλινκα, το Μπέλζεκ, το Σομπιμπόρ και το Μάιντανεκ. Μέχρι το τέλος του χρόνου στην Επιχείρηση Ράινχαρντ, όπως την ονόμασαν, οι ναζί δολοφόνησαν σε αυτά 1.300.000 ανθρώπους.

Το 1943 ήταν η χρονιά του Άουσβιτς να παίξει κεντρικό ρόλο. Χτίστηκαν τέσσερα κρεματόρια. Σ' αυτές τις εγκαταστάσεις που *«θύμιζαν εργοστάσια, κατάλληλες για δολοφονίες βιομηχανικής κλίμακας»* μπορούσαν να δολοφονηθούν καθημερινά 4.700 άνθρωποι. Για χρόνια υπήρχε διάσταση στους ναζί ανάμεσα σ' αυτούς που πίστευαν ότι οι Εβραίοι έπρεπε να δουλεύουν για το Ράιχ και σ' αυτούς που πίστευαν ότι έπρεπε να εξολοθρευτούν. Η μέση λύση ήταν να «δουλέψουν μέχρι θανάτου». Το Άουσβιτς μπορούσε να επιτύχει το διπλό στόχο της εργασίας και του θανάτου.

Όταν τα τρένα φορτωμένα με Εβραίους έφταναν στο Άουσβιτς γινόταν κατ' αρχήν μια διαλογή. Οι μη ικανοί για εργασία στέλνονταν κατ' ευθείαν στα κρεματόρια. Οι ικανοί στέλνονταν σε ένα από τα 28 μικρότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης που λειτουργούσαν γύρω από το Άουσβιτς και δούλευαν στις διπλανές βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Έπειτα από μήνες φρικτής κακομεταχείρισης όταν πια δεν μπορούσαν να εργαστούν στέλνονταν και αυτοί στα κρεματόρια.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 1945 που οι συμμαχικές δυνάμεις κατέλαβαν το στρατόπεδο 1.100.000 Εβραίοι είχαν δολοφονηθεί στο στρατόπεδο, οι 200.000 ήταν παιδιά. Και η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου αναφέρεται στα δεινά των επιζησάντων από αυτά τα εργοστάσια θανάτου, όπως της Tatiana Nanieva, που μετά το Άουσβιτς καταδικάστηκε σε 6 χρόνια γκούλαγκ και ισόβια εξορία στη Σιβηρία, για «προδοσία της πατρίδας». Ο Στάλιν είχε πει ότι δεν υπήρχαν σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου στα χέρια των γερμανών, παρά μονάχα «προδότες της πατρίδας».

Το Ολοκαύτωμα είναι μια ιστορία φρίκης. Αλλά το βιβλίο είναι κάτι παραπάνω από αυτό. Είναι μια συγκλονιστική αφήγηση όχι μόνο των στροφών της πολιτικής των ναζί, αλλά και των ανθρώπινων ιστοριών. Των αποδράσεων, των μικρών και μεγάλων αντιστάσεων, της εξαθλίωσης και των μικρών ηρωισμών των ανθρώπινων σχέσεων. Πάνω από όλα είναι ένα απαραίτητο ανάγνωσμα, ενάντια στις απόψεις που θεωρούν ότι το Ολοκαύτωμα δεν έγινε ή ήταν άλλη μια γενοκτονία σαν αυτές που έχουμε δει στην ιστορία.

«Οφείλουμε να κρίνουμε τις συμπεριφορές στο πλαίσιο της εποχής τους. Και αν κρίνουμε το Άουσβιτς και την «Τελική Λύση» των ναζί στο πλαίσιο της σύγχρονης ευρωπαϊκής κουλτούρας των μέσων του 20ου αιώνα, δεν μπορούμε παρά να τα χαρακτηρίσουμε ως την πιο ποταπή πράξη στην ιστορία συνολικά. Με το έγκλημά τους οι ναζί έδειξαν στον κόσμο τι μπορούν να κάνουν μορφωμένοι, τεχνολογικά προηγμένοι άνθρωποι όταν η καρδιά τους είναι παγωμένη. Από τη στιγμή που ήρθε στο φως τι έκαναν δεν πρέπει να ξεχαστεί ποτέ. Είναι μια προειδοποίηση για μας και για όλους όσους θα έρθουν έπειτα από μας.»

Αλλά το έγκλημα των ναζί είχε και συνενόχους. Παρακολουθώντας τη διαδρομή των Εβραιών από τις χώρες που ζούσαν προς το Άουσβιτς, μαθαίνουμε πως οι άρχουσες τάξεις αυτών των χωρών συνεργαζόντουσαν με τους κατακτητές για να συγκεντρώσουν και να παραδώσουν τους Εβραίους κατοίκους. Ακόμα ο Rees ανοίγει το ζήτημα γιατί οι σύμμαχοι παρ' όλο που από το 1943 γνώριζαν για τις μαζικές εκτελέσεις όχι μόνο δεν βομβάρδισαν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και το σιδηροδρομικό δίκτυο που οδηγούσε σ' αυτά, αλλά ούτε κατήργησαν τις περιοριστικές διατάξεις μετανάστευσης για τους Εβραίους που η ζωή τους απειλούνταν στα κατεχόμενα εδάφη.

Πριν οι ναζί καταλάβουν την εξουσία, η Γερμανία ήταν μια δημοκρατία όπως είναι οι σημερινές δημοκρατίες της Ευρώπης. Τη δεκαετία του '20 οι Εβραίοι εγκατέλειπαν την ανατολική Ευρώπη, αναζητώντας στη Γερμανία καταφύγιο από τον αντισημιτισμό. Σήμερα που οι ναζί περιβάλλονται μ' ένα κοινοβουλευτικό μανδύα και προσπαθούν να βγουν από τους υπονόμους της ιστορίας, πρέπει να διδαχθούμε από το παρελθόν. Οι άρχουσες τάξεις μπορούν να συνεργαστούν ή να κάνουν τα στραβά μάτια στα εγκλήματά τους. Είναι καθήκον ενός πλατιού και ενωτικού κινήματος των απλών ανθρώπων να τους σταματήσουμε.

Νάστια Καλλινίκου

Από τα νυχτοπερπατήματα στις επαναστάσεις

Bryan Palmer
Κουλτούρες της νύχτας
Τιμή: 28.70 ευρώ
869 σελίδες
Εκδόσεις: ΣΑΒΒΑΛΑ

Ο Bryan Palmer, ιστορικός του εργατικού κινήματος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Trent του Καναδά και συγγραφέας του βιβλίου Κουλτούρες της Νύχτας, χαρακτηρίζει το έργο του «αφηγήσεις περιθωριακότητας». Αν η «μέρα» σημαδεύεται από τα βάσανα της παραγωγής και της επιβίωσης, «η νύχτα μάς επιτρέπει να δραπετεύουμε από τις αγγαρείες της ημέρας, τη μονοτονία της καθημερινότητας που περιορίζει την ανθρωπότητα σε συγκεκριμένα καθήκοντα, υποχρεώσεις και εργασίες» (σελ. 31). *«Η νύχτα ήταν*

ανέκαθεν η ώρα για τους απόβλητους της ημέρας – τους παρεκκλίνοντες, τους διαφωνούντες, τους διαφορετικούς» (σελ. 35). Αυτό το βιβλίο είναι μια συρραφή αφηγήσεων από τις πολλές και διαφορετικές κουλτούρες που γέννησε η «νύχτα» από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα. Σε πολλές περιπτώσεις οι κουλτούρες αυτές ήταν όχι απλώς περιθωριακές, αλλά και «παραβατικές», είτε γιατί το επιδίωκαν είτε γιατί και μόνο η ύπαρξή τους αμφισβητούσε τα αξιώματα και τις ορθοδοξίες της «ημέρας».

Ο Palmer περιδιαβαίνει με μαεστρία σε κάποιες από τις πιο άγνωστες και γοητευτικές «νυχτερινές κουλτούρες». Ξεκινά από τις αγροτικές νύχτες, νύχτες σκληρής επιβίωσης, ενίοτε αιματηρής εξέγερσης, αλλά και νύχτες μαγείας. «Αν και απέφυγε να αρθρώσει μια αντιπολιτευτική τακτική», η μαγεία, σύμφωνα με τον Palmer, *«εξέφραζε τη διαφωνία των μη εχόντων» και «με τον απροσμέτρητο αισθησιασμό της, έπληξε τον πυρήνα της καταπίεσης»* (σελ. 111), γι' αυτό και κυνηγήθηκε σε νύχτες θρησκευτικής παράνοιας, όπως ήταν τα γεγονότα του 1692 στο Σάλεμ της Μασαχουσέτης.

Η σταδιακή εμφάνιση του Διαφωτισμού και των νέων καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής στην Ευρώπη και την Αμερική από τον 16ο μέχρι τον 19ο αιώνα περιόρισε το θρησκευτικό σκοτάδι του Μεσαίωνα, διαβαίνοντας όμως και πάλι τα μονοπάτια της νύχτας. Οι νέες ιδέες εκκολάφθηκαν στις στοές των ελευθεροτεκτόνων και στις λέσχες των Γιακωβίνων, που δεν ήταν μόνο γαλλικό φαινόμενο, όπως το δείχνει η εξιστόρηση της δράσης των ριζοσπαστών Γιακωβίνων στην Αγγλία του 1790 ή των μαύρων Γιακωβίνων του Toussaint L' Ouverture στην εξεγερμένη Αϊτή την ίδια εποχή.

Αλλά το φως που επαγγέλθηκε το νέο σύστημα δεν έφτασε ποτέ στις εργατογειτονιές και τα καινούρια εργοστάσια που ξεφύτρωναν στις αναδυόμενες μητροπόλεις. Μαζί με τις άθλιες συνθήκες εργασίας του καπιταλισμού την εποχή της πρωταρχικής συσσώρευσης, άνθισε – για πρώτη φορά σε τέτοια έκταση – το εμπόριο ανθρώπων: από τα πορνεία των μεγαλουπόλεων μέχρι την απαγωγή δέκα εκατομμυρίων Αφρικανών από τις εστίες τους και την πώλησή τους στην αμερικάνικη ήπειρο ως σκλάβων.

Οι νέες πειθαρχίες που επέβαλλε η εμφάνιση του κεφαλαίου και η εξάπλωση του εμπορίου σήμαναν και τη δημιουργία νέων χώρων φυγής και εναντίωσης για τους από κάτω. Η ματιά του Palmer εξετάζει πάντα το οικονομικό πλαίσιο, την ίδια στιγμή που είναι ευαίσθητη στις συνισταμένες της φυλής και του φύλου. Από αυτή τη διαλεκτική βγαίνουν διαμάντια. Έτσι, για παράδειγμα, στην περίπτωση των πειρατών, δεν πληροφορούμαστε μόνο τις πολυκύμαντες σχέσεις συνεργασίας-εναντίωσης των Αυτοκρατοριών με τα πειρατικά δίκτυα, αλλά και την εσωτερική τους διάρθρωση, τους «νόμους» και την ηθική που διήπαν τη ζωή και τον θάνατο.

Μέσα από το δίκτυο των ταβερνών και των αλληλοβοηθητικών ταμείων, ο Palmer σκιαγραφεί τη συγκρότηση της εργατικής συλλογικότητας, καθώς και τα πρώτα εργατικά ξεσπάσματα. Σε μια αφήγηση σκόπιμα εκτεταμένη, διαβάζουμε την ιστορία του πρώτου εργατικού κινήματος της Βόρειας Αμερικής (αρχικά των Ιπποτών της Εργασίας, αυτού του κατά Ένγκελς «αμερικανικού παράδοξου που περιβάλλει τις πιο σύγχρονες τάσεις με τις πιο μεσαιωνικές μασκαράτες»). Η κορυφαία στιγμή αυτού του κινήματος ήταν τα γεγονότα του Σικάγο το 1886, όταν το βράδυ της 4ης Μάη η κυρίαρχη τάξη αποφάσισε ότι οι επικίνδυνες τάξεις είχαν γίνει ανεπίτρεπτα επικίνδυνες: «Πυροβολήστε και σκοτώστε όσους μπορείτε» ήταν η εντολή εκείνη τη σκοτεινή νύχτα.

Η περιδιάβαση στις κουλτούρες της νύχτας δεν θα μπορούσε να προσπεράσει τις παραβατικές σεξουαλικότητες, την ανδρική και γυναικεία ομοφυλοφιλία, καθώς και την ετεροφυλενδυσία. Και σίγουρα, από ένα τέτοιο βιβλίο δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι νύχτες των επαναστάσεων, η Κομμούνα του 1871, η Ρώσικη Επανάσταση του 1917, η Ισπανία του 1936. Όμως και η μετάβαση στο σήμερα δεν θα μπορούσε να γίνει αγνοώντας τις νύχτες της αντεπανάστασης, τη νίκη των Ναζί στη Γερμανία, που προετοίμασε το έδαφος για τη μεγαλύτερη φρίκη του 20ού αιώνα, τα μεσάνυκτα του Άουσβιτς και του Νταχάου.

Στα τελευταία κεφάλαια, οι φίλοι της μουσικής και των θεαμάτων της νύχτας θα απολαύσουν μια περιήγηση στον κόσμο της τζαζ, των μπλουζ, της σόουλ, αλλά και μια ξενάγηση στο νουάρ (αυτού του κινηματογραφικού τρόπου που *«έπαιξε εντός των συμβατικών ορίων του Ψυχρού Πολέμου, αλλά γελοιοποίησε τελείως αυτά τα όρια»*, (σελ. 605). *«Ακόμα και αν το σκοτάδι του βύθιζε θέματα κοινωνικής διαμαρτυρίας στη μακριά νύχτα της αλλοτρίωσης, το νουάρ αρνούταν να υποβιβάσει το σύνολο του ρεπερτορίου κριτικής αναπαράστασης στη γλυκερή, πλαδαρή μονοτονία του εξωραϊσμένου προπαγανδισμού του αμερικάνικου τρόπου ζωής»* (σελ. 607).

Το κομμάτι για τις εξεγέρσεις στα γκέτο των μητροπόλεων (απ' τη δεκαετία του '60 μέχρι και τα γεγονότα του Λος Άντζελες το 1992) δείχνει ακόμα μια φορά την ικανότητα του Palmer να συνθέτει διαφορετικές οπτικές: για παράδειγμα, την πορεία και τις συνέπειες των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων και των κρατικών πολιτικών στις σύγχρονες πόλεις με βαθειές ενοράσεις στα ζητήματα της φυλής, των εθνοτικών διαφορών, του φύλου.

Γι' αυτό και, τελικά, το βιβλίο αυτό *«δεν είναι ένα μετανεωτερικό εγκώμιο του κατακερματισμού»* (σελ. 693). Παρότι ο συγγραφέας οφείλει πολλά στη σκέψη του Φουκό, *«που δίνει έμφαση στις ευκαιρίες της νύχτας και μας αναγκάζει να δούμε τις δυνατότητές της, ο Μαρξ μας υπενθυμίζει – και πιο κατηγορηματικά από κάθε άλλη φορά σήμερα, που επικρίνεται εντονότερα από οποτεδήποτε – ότι δεν μπορούμε να το επιτύχουμε αυτό χωρίς να εκτιμήσουμε τις αποφάσεις της ημέρας»* (σελ. 691-692). Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, οι περιθωριακότητες που αφηγείται αυτό το βιβλίο δεν είναι απομονωμένες νησίδες, αλλά *«πάντα αμοιβαία συνδεδεμένες με τον υλικό κόσμο της παραγωγής και των ανταλλαγών»*. *«Η διαφορά, όσο και αν την υπερασπιζόμαστε, δεν είναι ποτέ αυτή καθ' εαυτήν αντίδοτο στην καταπίεση και την εκμετάλλευση... Ο κοινωνικός μετασχηματισμός... μπορεί να προχωρήσει στη λογική κατάληξή του μόνο με κινήσεις και κινητοποιήσεις που, στηριζόμενες στη διαφορά, στην ουσία θα τη διαλύσουν»* (σελ. 693-694).

Έτσι, ο Palmer καταφέρνει να συνθέσει ένα βιβλίο που υμνεί τη γοητεία της νύχτας, τις αφηγήσεις του όμως πάντα διατρέχει η ελπίδα και η αισιοδοξία ότι τελικά θα ξημερώσει.

Θανάσης Καμπαγιάννης